

J e g y z ő k ö n y v

(hangrögzítéssel)

Készült: Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestületének
2016. augusztus 16-i rendkívüli nyílt üléséről.

Jelen vannak:

Dr. Sükösd Tamás	polgármester	
Novák Kovács Zsolt	alpolgármester	
Aranyos József	képviselő	
Erős Ferenc	képviselő	
Ébl Zoltán	képviselő	
Érsek Enikő	képviselő	
Juhász János	képviselő	
Szilveszterné Nyuli Iлона	képviselő	8 fő

Állandó meghívottak: Demeterné Dr. Venicz Anita jegyző, Bencze István
műszaki osztályvezető-helyettes, Bátai Brigitta
jegyzőkönyvvezető.

Dr. Sükösd Tamás Sárbogárd város polgármestere tisztelettel köszönti a képviselőtestület ülésén megjelenteket. A képviselőtestület rendkívüli nyílt ülését 16⁰⁰ órakor megnyitja. Megállapítja, hogy a képviselőtestület határozatképes, mivel 8 képviselő tartózkodik az ülésteremben.

Javaslatot tesz a jegyzőkönyv hitelesítőkre Novák Kovács Zsolt és Erős Ferenc személyében, akik jelezték, hogy vállalják a feladatot. Szavazásra teszi fel Novák Kovács Zsolt jegyzőkönyv hitelesítőnek történő megválasztását. A képviselőtestület 8 igen (egyhangú) szavazattal a javaslatot elfogadta. Szavazásra teszi fel Erős Ferenc jegyzőkönyv hitelesítőnek történő megválasztását. A képviselőtestület 8 igen (egyhangú) szavazattal a javaslatot elfogadta.

Szavazásra teszi fel a meghívó szerinti napirend elfogadását.

A képviselőtestület 8 igen (egyhangú) szavazattal az alábbi határozatot hozta:

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestületének
150/2016.(VIII.16.) határozata

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestülete a rendkívüli nyílt ülés napirendjét az alábbiak szerint fogadta el:

Napirend:

1. Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elfogadása
Előadó: polgármester

*A képviselőtestület rátér a
rendkívüli nyílt ülés napirendi pontjának tárgyalására.*

1. Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elfogadása

Előadó: polgármester

Dr. Sükösd Tamás: az anyagot mindenki megkapta CD-n. Az Integrált Városfejlesztési Stratégiára lett ráépítve az ITS. A megváltozott jogszabályi tartalomnak megfelelően hosszabb távú koncepciót tartalmaz a célok kijelölésével, illetve kifejtéssel együtt. A társadalmatiság folyamatosan zajlik majd. Az anyagban találtunk elírásokat, technikai jellegű hibákat, amelyek nagy része a mai napra javításra került. A Településfejlesztési Stratégia lényege még mindig leginkább a felzárkóztatás, tehát próbáljuk megtalálni, hogy mi az, ami kitörési pontot jelenthet a városnak és egyidejűleg a járásnak is. A rendszerbe illesztést is megpróbálták kidolgozni az elkészítők, akik egyébként az Integrált Városfejlesztési Stratégia készítésénél mély interjúkat, hosszabb beszélgetéseket és az utcán való megállítós kérdegetést is végeztek. Elég sok adatuk van. Azóta is tartjuk velük a kapcsolatot, azóta is csináltunk ilyen igényfelméréseket és ezeknek az eredménye ebben helyel-közzel már látszik. Az előterjesztést a PVVB tárgyalta. Kérdezem Juhász Jánost a bizottság tagját, hogy milyen módon foglaltak állást?

Juhász János: a PVVB 3 igen (egyhangú) szavazattal elfogadásra ajánlja a Képviselő-testületnek az előterjesztésben szereplő határozati javaslatot.

Dr. Sükösd Tamás: Megnyitom a napirendi pont fölötti vitát. Kérdés, észrevétel, hozzászólás van-e?

Szilveszterné Nyuli Ilona: Sárszentmiklóson az állatorvosi rendelő létét, vagy nem létét jó lenne kijavítani. Nem tudom melyik részen olvastam: stratégiai terület a Széchenyi u. és Tánácsics utcával határolt rész. Hol van a többi oldala?

Dr. Sükösd Tamás: az IVS is így született, csak ott meg tudtuk tartani azt az időt, mivel ott akkor éppen nem volt beadott pályázat. A társadalmatiság elötte tartott egy évig, most egy alapdöntés kell ahhoz, hogy be tudjuk nyújtani a pályázatot. A társadalmatiság különböző társadalmi szervezetek közreműködésével történik. Egyeztetésre hívjuk őket. A levél, ami erről szól a mai napon elkészült és indul is. Ha véglegessé válik a szerkezeti terv és a többi településrendezési eszköz, amiről már döntöttünk, azok már az utolsó módosítások voltak, az is része lesz a stratégiának. Ez a kettő nem válik el egymástól a várostervezést elméletben és gyakorlatban is megpróbáljuk együtt csinálni.

Bencze István: Szilveszterné Nyuli Ilona képviselő asszony felvetett egy problémát a Széchenyi u. és Tánácsics u. kapcsán. Úgy szól a mondat, hogy „Sárszentmiklósi akcióterület utcákkal lehatárolt területe és sorolja, hogy Semmelweis, Munkácsy, Rákóczi, Széchenyi, Köztársaság u. (a Széchenyi u. és a Tánácsics u. közötti része). Tehát jó az ITS-ben szereplő mondat. Zárójelbe teszi, hogy a Köztársaság utcának ezen szakasza érintett.

Dr. Sükösd Tamás: Szavazásra teszi fel az előterjesztésben szereplő határozati javaslat elfogadását.

A Képviselő-testület 8 igen (egyhangú) az alábbi határozatot hozta:

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestülete
151/2016.(VIII.16.) határozat

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselő-testülete a „Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elfogadása” tárgyú előterjesztést a Polgármester előterjesztésében megtárgyalta és az alábbiak szerinti döntést hozta:

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestülete a határozat mellékletét képező Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját megfelelőnek találja és azt változatlan formában elfogadja.

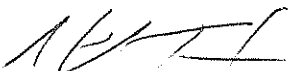
Felhatalmazza a polgármestert, hogy az elfogadott dokumentumokat a pályázatok mellékleteként felhasználja.

Határidő: folyamatos

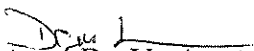
Felelős: Polgármester

*A képviselőtestület rendkívüli nyílt ülésén több napirendi pont nem volt,
Dr. Sükösd Tamás polgármester az ülést 16¹⁵ órakor bezárta.*

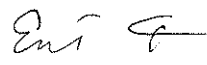
K.m.f.

Dr. Sükösd Tamás
polgármester

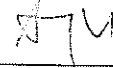
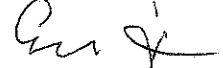

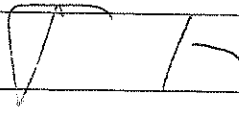
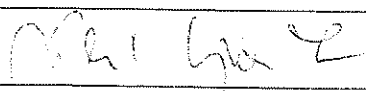

Demeterné Dr. Venicz Anita
jegyző

Novák Kovács Zsolt
alpolgármester, jkv. hitelesítő

Erős Ferenc
képviselő, jkv. hitelesítő

Ülés kezdete:	16.00
Befejezése:	16.15

Jelenléti ív
Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestületének
2016. augusztus 16-i rendkívüli nyílt ülésére

	Érkezés	Távozás	Aláírás
Dr. Sükösd Tamás	15.55	16.15	
Novák-Kovács Zsolt	15.55	16.15	
Aranyos Attila József	15.55	16.15	
Erős Ferenc	15.55	16.15	
Ébl Zoltán	15.55	16.15	
Érsek Enikő	15.55	16.15	
Gerlai Zsolt	—	—	
Juhász János	15.55	16.15	
Nedoba Károly	—	—	
Szilveszterné Nyuli Ilona	15.55	16.15	
Tóth Béla	—	—	

Bertai Brigitta
jegyzőkönyvvezető

Sárospatak Város Polgármestere
7000 Sárospatak, Hősök tere 2.

M e g h í v ó
Sárospatak Város Önkormányzat Képviselőtestülete
2016. augusztus 16-án (kedd) 16.00 órakor
rendkívüli ülést tart, melyre meghívom

Az ülés helye: Polgármesteri Hivatal Díszterme
7000. Sárospatak, Hősök tere 2.

Napirend:

1. Sárospatak Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elfogadása
Előadó: polgármester

Sárospatak, 2015. augusztus 10.

dr. Sükösd Tamás
polgármester

**Sárobgárd Város Önkormányzat
Képviselő-testületének
Pénzügyi, Városgazdálkodási és Városfejlesztési Bizottsága
7000 Sárobgárd, Hősök tere 2.**

Meghívó

Sárobgárd Város Önkormányzata Képviselőtestületének
Pénzügyi, Városgazdálkodási és Városfejlesztési Bizottsága
2016. augusztus 16-án (kedd) 15.45 órakor rendkívüli nyílt ülést tart,
melyre meghívom

Ülés helye: Polgármesteri Hivatal, Díszterem
Sárobgárd, Hősök tere 2.

Napirend:

1. Sárobgárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának
elfogadása c. anyag véleményezése
Előadó: polgármester

Sárobgárd, 2016. augusztus 10.

Tóth Béla sk.
PVVB elnök

1.

Sárbogárd Város Polgármestere
7000 Sárbogárd, Hősök tere 2.

Előterjesztés

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselő-testületének
2016. augusztus 16-i rendkívüli ülésére

Tárgy: Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elfogadása

Tisztelt Képviselő-testület!

Sárbogárd Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 292/2011. (XII. 16.) Kth. számú határozatával fogadta el Sárbogárd Város Integrált Városfejlesztési Stratégiáját (IVS).

Időközben változott a jogszabályi háttér és 2013. január 1-én hatályba lépett a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Trk), mely új tartalmi és eljárási szabályokat határozott meg.

Sárbogárd Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 29/2015. (III. 13.) Kth. sz. határozatában döntött a hatályos településrendezési eszközök felülvizsgálatáról és új Koncepció, Terv (TSZT, SZT) és Helyi Építési Szabályzat kidolgozásáról.

2016. év tavaszán a Területi Operatív Programok keretében (TOP) kiírt pályázatok elbírálásánál feltétel, hogy a pályázó önkormányzatok rendelkezzenek középtávra szóló Integrált Településfejlesztési Stratégiával (ITS).

A fentiek miatt és mivel az önkormányzata évek óta nagy hangsúlyt helyez a település fejlesztésének megalapozására az Integrált Városfejlesztési Stratégiát is készítő Eco-Cortex Tanácsadó Szolgáltató Kft-vel (7622 Pécs, Dohány u.7.) kötöttünk szerződést Sárbogárd Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (ITS) elkészítésére, mivel ezen társaság az elmúlt években már elég jól megismerte a várost és a helyi viszonyokat.

Az ITS meghatározza azokat a rövid és középtávú városfejlesztési feladatokat, amelyeket a Településfejlesztési koncepcióban előirányzott célkitűzések közül a legrealisabbaknak és a településfejlesztési szempontból a legfontosabbaknak tartunk.

Az Eco-Cortex Kft az ITS elkészítéséhez csak a Településfejlesztési Koncepció elfogadását követően tudott hozzálátni (2016. április 15.), mivel munkájához felhasználta a településrendezési tervet készítő KASIB Kft. által elvégzett - a város új TFK, TSZT és HÉSZ elkészítéséhez szükséges - megalapozó vizsgálatokat, helyzetfeltárásokat, helyzetelemzéseket, helyzetértékeléseket és a Településfejlesztési Koncepciót.

Az Integrált Településfejlesztési Koncepció tervezete 2016. augusztus 9-ére elkészült, mely az előterjesztéshez mellékelt cd-n megtalálható.

A Trk. 28. § (1) és (2) bekezdése szerint a koncepciót, a stratégiát és a településrendezési eszközöket a polgármester egyeztetési a partnerségi egyeztetés szerinti érintettekkel a helyi adottságoknak megfelelően, az államigazgatási szervekkel, az érintett területi és települési önkormányzatokkal. A Koncepció, stratégia, településrendezési eszköz vagy azok módosítása véleményezési eljárás lefolytatása nélkül nem fogadható el.

Tehát a melléklet szerinti ITS társadalmasítása, lakosság és szakhatóságok általi véleményeztetése augusztus második felében kezdődik. Azonban a benyújtott pályázatok pozitív elbírálása miatt szükséges, hogy a Képviselő-testület már most döntsön az elfogadásról.

Természetesen a társadalmasítás a véleményeztetés során érkező lakossági és szakhatósági állásfoglalásokat és véleményeket figyelembe vesszük és az így esetlegesen módosított, átdolgozott stratégiát ismételten a Képviselő-testület elé terjesztem jóváhagyásra.

Kérem a fentiek megtárgyalását és az alábbi határozati javaslat elfogadását.

Határozati javaslat

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselő-testülete a „Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elfogadása” tárgyú előterjesztést a Polgármester előterjesztésében megtárgyalta és az alábbiak szerinti döntést hozta:

Sárbogárd Város Önkormányzat Képviselőtestülete a határozat mellékletét képező Sárbogárd Város Integrált Településfejlesztési Stratégiáját megfelelőnek találja és azt változatlan formában elfogadja.

Felhatalmazza a polgármestert, hogy az elfogadott dokumentumokat a pályázatok mellékleteként felhasználja.

Határidő: folyamatos

Felelős: Polgármester

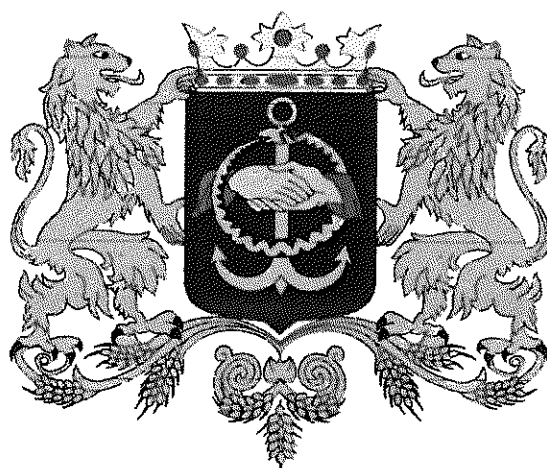
Sárbogárd, 2016. augusztus 9.

Dr. Sükösd Tamás
polgármester

Sárbogárd Város
Integrált Településfejlesztési Stratégiája
2014-2020

KÉSZÍTETTE:

Eco-Cortex

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	1
ÁBRAJEGYZÉK	2
TÁBLÁZATJEGYZÉK	2
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	4
ELŐZMÉNYEK, INDOKLÁS.....	7
1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI.....	7
1.1. A stratégiai fejlesztési célok meghatározása.....	8
1.1.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása.....	8
1.1.2. Tematikus célok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása.....	30
1.2. A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása.....	42
1.2.1. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre	42
2. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK	46
2.1. Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával.....	46
2.1.1. Akcióterületek kijelölése.....	46
2.1.2. A Belvárosi akcióterület lehatárolása, indoklással.....	47
2.1.3. A Sárszentmiklósi akcióterület lehatárolása, indoklással	50
2.1.4. Az Alsótöbörzsöki akcióterület lehatárolása, indoklással.....	51
2.1.5. A Pusztagegri akcióterület lehatárolása, indoklással	52
2.1.6. A Sárhatvani akcióterület lehatárolása, indoklással	54
2.1.7. Az Iparterületi akcióterület lehatárolása, indoklással	55
2.2. Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása, a fejlesztések ütemezése.....	56
2.3. A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve	62
2.4. Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz	63
3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM	73
3.1. A Sárhatvani szegregátum bemutatása.....	75
3.2. A Pusztagegri szegregátum bemutatása.....	81
3.3. A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések (a település egészét érintő és az egyes szegregátumokra vonatkozó fejlesztések, programok meghatározása).....	86
3.4. A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések	89
3.5. A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések	91
4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI.....	94
4.1. Külső összefüggések.....	94
4.2. Belső összefüggések.....	107
5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI	110
6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE	113
6.1. A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek	113
6.2. Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósításának szervezeti kereteinek meghatározása.....	114
6.3. Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok.....	116
6.4. Monitoring rendszer kialakítása	117

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Sárbogárd- a feltáratlan és kiaknázatlan Bolondvár légifotója	13
2. ábra: Sárbogárd közigazgatási határai	31
3. ábra: Sárbogárd városrészei.....	32
4. ábra: Belvárosi akcióterület	47
5. ábra: Sárszentmiklósi akcióterület.....	50
6. ábra: Alsótöbörzsöki akcióterület	51
7. ábra: Pusztagegresi akcióterület.....	52
8. ábra: Sárhatvani akcióterület.....	54
9. ábra: Iparterületi akcióterület.....	55
10. ábra: A tervezett projektek költségmegoszlása (millió Ft; %)......	57
11. ábra: Szegregátum áttekintő térkép (30% felett)	73
12. ábra: Szegregátum áttekintő térkép (35% felett)	74
13. ábra: Stratégiai kapcsolatok szerkezete (Forrás: OFTK 44. ábra)	100
14. ábra: Sárbogárd mint közrezárt, fejletlen térséget feltáró úthálózati centrum.....	103
15. ábra: A SMART CITY működési modell.....	116

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Sárbogárd város célrendszere (Forrás: TFK)	8
2. táblázat: Sárbogárd lakott külterületei	37
3. táblázat: A részcélok/ tematikus célok és a településrészek közötti kapcsolatok erőssége	38
4. táblázat: A tematikus részcélok és a városrészek, beavatkozási területek kapcsolata	41
5. táblázat: Az egyes városrészeket érintő célok és beavatkozások bemutatása	45
6. táblázat: Az akcióterületi projektek költségei.....	58
7. táblázat: A belvárosi akcióterület projektjei.....	59
8. táblázat: Az alsótöbörzsöki akcióterület projektjei	60
9. táblázat: A sárszentmiklósi akcióterület projektjei.....	61
10. táblázat: A pusztagegresi akcióterület projektjei	61
11. táblázat: A sárhatvani akcióterület projektje	62
12. táblázat: A projekt kategóriákra jutó tervezett költségek	62
13. táblázat: Kulcsprojektek.....	63
14. táblázat: Hálózatokra ható intézkedési és hálózatos projektek	67
15. táblázat: Akcióterületen kívüli projektek.....	68
16. táblázat: Az intézkedés típusú projektek bemutatása.....	71
17. táblázat: Projektjavaslatok a Mezőföld felzárkózását szolgáló program megfogalmazásához... 72	
18. táblázat: A pusztagegresi és sárhatvani szegregátumok mutatói	75
19. táblázat: Sárbogárd, Sárhatvan és a Sárhatvani szegregátum legfontosabb demográfiai adatai	76
20. táblázat: Sárbogárd, Sárhatvan és a Sárhatvani szegregátum legfontosabb demográfiai adatai	77
21. táblázat: Sárbogárd, Sárhatvan és a Sárhatvani szegregátum legfontosabb demográfiai adatai	78

22. táblázat: Sárbogárd, Pusztægres és a Pusztægresi szegregátum legfontosabb demográfiai adatai.....	81
23. táblázat: Vállalkozások bontása tevékenység és városrészek szerint, 2011	82
24. táblázat: Sárbogárd, Pusztægres és a Pusztægresi szegregátum legfontosabb demográfiai adatai.....	83
25. táblázat: Foglalkoztatással összefüggő mutatók.....	83
26. táblázat: A Pusztægresen tervezett projektek tartalma	87
27. táblázat: A Sárhatvanban tervezett projektek tartalma	88
28. táblázat: Sárbogárd antiszegregációs terv.....	88
29. táblázat: Tervezett fejlesztések, projektek	91
30. táblázat: Az EU 11 célkitűzése és az átfogó célok közötti kapcsolat	95
31. táblázat: ITS – OFTK célmátrix: az átfogó célok kapcsolatrendszer.....	96
32. táblázat: ITS – OFTK célmátrix: a tematikus célok – specifikus célok kapcsolatrendszer.....	97
33. táblázat: ITS – OFTK célmátrix: a tematikus célok –terüleetspecifikus célok kapcsolatrendszer.....	99
34. táblázat: ITS – OFMTP célmátrix: a tematikus célok – Fejér megye stratégiai céljainak kapcsolatrendszer.....	105
35. táblázat: A tematikus célok közötti kapcsolat	108
36. táblázat: Kockázatok és kezelésük	111
37. táblázat: Szakmai indikátorok	118

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia készítését a Településfejlesztési Koncepció készítése előzte meg. A Koncepcióhoz Megalapozó tanulmány és Helyzetértékelés készült. Ezek a dokumentumok alapozták meg a Stratégia készítését.

A stratégia célja, hogy a koncepció keretében kialakított célrendszer tematikus céljai alapján vezesse le azokat a konkrét beavatkozásokat, projekteket, amelyek a stratégia értelmében megvalósításra kerülnek. A projektek összetételének olyannak kell lennie, amely többségük megvalósítása esetén biztosítja, hogy a stratégiai célok is teljesüljenek.

A stratégia keretében már nemcsak általában, hanem az egyes városrészekre, akcióterületekre vonatkozóan is értelmezni kell a beavatkozásokat. Ez azért fontos, hogy a beavatkozások eredményeként érvényre jussanak azok a súlypontozások, amelyeket a vezetés előnyben kíván részesíteni, ugyanakkor követhetővé teszi azt is, hogy a városrészek egyenletes színvonal irányába fejlődjenek.

Sárbogárd városszerkezete rendkívül széttagolt. Eredetéből adódóan a településrészek színvonala eltérő, de általánosan elmondható, hogy a közműellátottság a falusias részekben még nem éri el a kor színvonalát, egyes területeken jelentős hiányosságok vannak. Elsősorban a szennyvízvezetékekkel való ellátottság és a burkolt utak terén vannak elmaradások, melyeket források híján az elmúlt évtizedekben nem volt lehetőség pótolni. A településrészek kivétel nélkül saját ivóvízkútjaikat szennyezik akkor, amikor szennyvízhálózat híján szikkasztásos módszerrel oldják meg a szennyvíz kezelését. A Széchenyi 2020 program keretében pályázható források közül ezért minél többet meg kell próbálni elnyerni annak érdekében, hogy belátható időn belül érzékelhető javulást lehessen elérni. A jelenlegi pályázati rendszerben a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében lehetőség van 100%-os támogatottságú pályázatok megvalósítására is.

A város fejlesztési programját több tényező markánsan befolyásolja. Közülük három rendező elv jelenik meg nagy súllyal: a múltból örökölt hiányosságok, problémák kiküszöbölésének szándéka, az elmúlt évtizedekben bekövetkezett hanyatlás megállítása, fejlődési folyamat elindítását szolgáló programok, valamint egy ezt tovább erősítő szempont: Sárbogárdnak saját sorsán túl meg kell felelnie annak a követelménynek is, hogy a járás és a tágabb földrajzi környezet fejlődésében kezdeményező és súlyponti szerepet játsszon.

Sárbogárd járási központ. Ezen a szerepen túlmenően olyan, több megyét érintő térség középpontjában helyezkedik el, amelyet ma már fejlődő városgyűrű vesz körül. A Székesfehérvár – Dunaújváros – Paks – Szekszárd – Tamási – Siófok városgyűrű már fejlődési pályára állt. Ennek a fejlődésnek korlátot szab, hogy a földrajzi terület belsejében elhelyezkedő települések viszont egyre jobban kimaradnak a fejlődésből. A körgyűrűn fekvő városok fejlődése vonzza a munkát kereső lakosságot, míg a belső települések elveszítik azt.

A terület közepén elhelyezkedő Sárbogárd a városok közti sugaras közlekedési úthálózat centruma, vasúti elérhetősége és rakodókapacitása jelentős nagyságrendet képvisel. A múlt örökségeként jelentős, gazdasági célra használható földterületekkel rendelkezik, melyek lehetőséget nyújtanak nagyobb, a város nagyságrendjét lényegesen meghaladó fejlesztésekre is. A lakosság munkatapasztalata a múltból és a jelenből is lehetőséget nyújt magasabb igényű iparok, mezőgazdasági feldolgozó tevékenységek letelepítésére.

Mindezek tükrében a megyének és a térségnek, és magának a városnak is érdeke egy, az eddigiekhez képest nagyobb léptékű és dinamikusabb fejlődés elindítása. A helyzet ismeretében Fejér megye közgyűlése már határozatot hozott egy Mezőföld felzárkózását szolgáló program szükségességéről.

Ennek tudatában a város olyan fejlesztési programban gondolkodik, amely saját jövőjén túl a térség felemelkedésében is szerepet tud játszani.

A fentiek figyelembe vételével a tervezett projektek a következő összetételt alkotják:

- Kulcsprojektek
- Hálózatos és hálózatokra ható intézkedési projektek
  - Hálózatokra ható intézkedési projektek
  - Hálózatos projektek
- Akcióterületi projektek
  - Belvárosi akcióterület
  - Alsótöbörzsöki akcióterület
  - Sárszentmihályi akcióterület
  - Pusztægresi akcióterület
  - Sárhatvani akcióterület
- Akcióterületen kívüli projektek
- Intézkedés típusú projektek

A kulcsprojektek nevükből adódóan kiemelt szerepet játszanak a változások elérésében. Ebben a kategóriában szerepel a leendő ipari park területét alkotó iparfejlesztési terület és a tervezett vállalkozásfejlesztési központ és inkubátorház. Ezek a fejlesztések szükségesek ahhoz, hogy a város elnyerje az ipari park címet, amely révén lehetősége lesz befektetőknek a városba vonzására; arra, hogy logisztikai, ipari, mezőgazdaság termékfeldolgozási területen a város méretéhez mérten jelentős beruházások valósuljanak meg.

A hálózatos projektek döntő része a város több városrészét is érintő közmű, út és intézményekhez köthető fejlesztéseket tartalmaz. Az ebben a körben található javaslatok közül minden városrészt érinti valamely fejlesztés.

Az akcióterületi projektek olyan városrészi területekhez kapcsolódnak, ahol célzott területi fejlesztéseket szeretnénk megvalósítani. Tekintve, hogy a városközpont, bár az állapotát tekintve több felújító jellegű fejlesztésre is szükség lenne, nem az első helyen szerepel. A városközpont kiterjesztése Alsótöbörzsök irányába folytatódik, ezen a területen van lehetőség új intézmények felépítésére, a meglévők bővítésére és a lakóterület fejlesztésére is.

Megkerülhetetlen probléma, hogy az elmaradottság egy-két területen koncentráltan jelenik meg, amit a Központi Statisztikai Hivatal feladatai körében mér és kimutat. Pusztægresen és Sárhatvanban van úgynevezett szegregáció által érintett településrész. Az ilyen típusú problémák megoldása érdekében a város pályázatokat nyújt be, mivel kötelező feladata a szegregáció megakadályozása és felszámolása.

Az akcióterületen kívüli projektek között olyan foglalkoztatási és tanoda programok vannak, amelyek a hátrányos helyzetű lakosság felemelkedését szolgálják.

Végül az intézkedés típusú projektek olyan tervezési, intézkedési programokat tartalmaznak, amelyek nem beruházás jellegűek, de szükségesek ahhoz, hogy a város meg tudjon felelni a jövőbeli követelményeknek, képes legyen szervezeti, szabályozási szempontból megvalósítani ezeket a programokat, nyomon tudja kísérni, értékelni tudja a megvalósulást és képes legyen eredményesen üzemeltetni az elkészülő objektumokat, fenntartani az elért eredményeket.

A program keretében nagyságrendileg az alábbi fejlesztésekkel számolunk:

Projekt kategóriák	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
Kulcsprojektek	1 007,0
Hálózatos és Hálózatokra ható intézkedési projektek	12 665,7
Akcióterületi projektek	6 790,0
Akcióterületen kívüli projektek	504,0
Intézkedés típusú projektek	1 481,5
SÁRBOGÁRD VÁROS MINDÖSSZESEN	22 448,2

Látható, hogy a legnagyobb arányt a hálózatos projektek képviselik, mivel ezek tartalmazzák az út- és közműhiányosságok behozásának fedezetét. Az akcióterületi projektek is nagy értéket jelentenek, ebben a 6,8 milliárd forintos nagyságrendben azonban benne vannak azok az állami beruházások is, amelyek megvalósítására a helyi intézmények elhanyagoltsága miatt nagyon nagy szükség van (rendőrség, mentőszolgálat, ügyészség, összesen 3,5 milliárd forint összegben). Az intézkedési típusú projektek másfél milliárd forintos nagyságrendjének döntő hányadát a foglalkoztatási, intézményfejlesztési jellegű fejlesztések képviselik.

A program megfelel minden olyan magasabb rendű programnak (EU, Magyarország és Fejér megye szintjén), amelyeknek meg kell felelnünk ahhoz, hogy a projektek támogathatók legyenek. A növekvő feladatok megvalósítására az intézményi szervezeti háttér fejlesztésére lesz szükség, amit a pénzügyi és adminisztratív lehetőségeink keretei közt kell megvalósítanunk. A munkatársak felkészültségére és elkötelezettségére biztosan számíthat a város, valamint egyes projektek keretei közt kisebb nagyságrendben remélhetően létrejönnek olyan szellemi kapacitások, amelyek segítik a többi fejlesztés megvalósulását is, azonban a rendszer koordinációjáért továbbra is az önkormányzat vagy valamely közvetlen szervezete lesz felelős.

ELŐZMÉNYEK, INDOKLÁS

Sárbogárd Város Önkormányzatának Képviselő-testülete 29/2015. (III.13.) Kt. határozatában döntött Sárbogárd új

- Településfejlesztési Konceptiójának (TFK),
- Településszerkezeti Tervének (TSZT) és
- Helyi Építési Szabályzat (HÉSZ) elkészítésének szükségességéről, a településrendezési eljárás elindításáról.

Az Önkormányzat Képviselő-testülete ugyanezen döntésében határozott a szóban forgó fejlesztési dokumentumok és településrendezési eszközökkel kapcsolatban arról, hogy azok a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletben (a továbbiakban: Trk.) meghatározott új tartalmi és eljárási szabályoknak megfelelően kerüljenek kidolgozásra.

Az új koncepció kidolgozásának fontos kiindulási pontja, hogy 2011-ben elkészült a település Integrált Városfejlesztési Stratégiája. A stratégiát megalapozta az akkor aktuális társadalmi, környezeti és gazdasági adatokat felhasználó városi szintű helyzetértékelés. Ennek köszönhetően az ott felvázolt jövőkép, településfejlesztési elvek és átfogó célok számos tekintetben jelenleg is helytállóak.

1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

A település jövőképe elérése érdekében a Településfejlesztési koncepció (továbbiakban: TFK) meghatározta azokat a fejlesztési irányokat, feladatokat, amelyek megvalósítása egyaránt feladata a település önkormányzatának, civil és egyházi vezetőknek és a lakosságnak is. E fejezet a település átfogó fejlesztését szolgáló célok, részcélok meghatározását, az azokhoz kapcsolódó szakterületi fejlesztési-rendezési javaslatokat, valamint a részcélok és a beavatkozások területi egységeinek meghatározását tartalmazza a TFK alapján.

A TFK lényegében „jóváhagyta” azt a célrendszert, amelyet a Város 2011-ben készült, 2012 januárjában jóváhagyott Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS) megfogalmazott, ezért a város fejlesztési dokumentumai tartalmi folytonosságot biztosítanak a városvezetés számára. Az IVS-re épülő további dokumentumok (Városmarketing stratégia, foglalkoztatási program) ezért nem veszítik el értelmüket. Az ITS részben a 314/2012. (XI. 8.) Korm. követelményei, részben az előzőekben készült dokumentumok jóváhagyása óta eltelt idő alatt bekövetkezett változások miatt lesz eltérő az IVS-hez képest.

Az ITS legfontosabb feladata, hogy az újra megfogalmazott, nagyjából megerősített célrendszer alapján újragondolja és megfogalmazza azokat a konkrét feladatokat, projekteket, amelyek megvalósulása biztosítja, hogy a város lényegesen előre haladjon középtávú céljai megvalósítása terén, és egyértelmű irányt vegyen átfogó céljai és víziója megvalósulásának irányában. Ebben a folyamatban a mai globális, európai és hazai viszonyokból, a hazai fejlesztési dokumentumokból szükséges kiindulni. Konkrét célunk az is, hogy a stratégia megvalósítása keretében kiaknázzuk a 2014-2020. évi pályázati ciklus által ösztönzött és megnyitott kereteket.

1.1. A stratégiai fejlesztési célok meghatározása

1.1.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása

A TFK célrendszerének összefoglalását tartalmazza az 1. táblázat.

JÖVŐKÉP	Sárbogárd jó komfortérzetet biztosító életminőséget, fenntartható, egészséges környezetet nyújt lakosai számára, a javuló foglalkoztatás elérése érdekében pedig a helyi és a betelepülő vállalkozások számára vállalkozóbarát feltételeket teremt. A város a kistérség ipari, agrár-ipari fejlesztési és foglalkoztatási központjává válik	
TELEPÜLÉS-FEJLESZTÉSI ELVEK	<ul style="list-style-type: none"> • Környezet értékek megőrzése (természeti, táji, épített értékek; mértéktartó, minőségi fejlesztés) • Partnerség: széles körű együttműködés • Integrált szemlélet • Fenntarthatóság • Esélyegyenlőség 	
ÁTFOGÓ CÉL 1.	<p>ÁTFOGÓ CÉLOK</p> <p><i>A stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés</i></p> <p><i>A város differenciált településjellegével (kisvárosias, falusias) harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése</i></p>	<p>RÉSZCÉLOK/TEMATIKUS CÉLOK</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása • Vállalkozóbarát települési, intézményi környezet megvalósítása • Közmű és közlekedési infrastruktúra fejlesztése • Munkahelyteremtés és -megőrzés • Társadalmi kohézió • Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése • A lakókörnyezet minőségi fejlesztése • a jellegzetes táji, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése • Városi szintű szolgáltatások kialakítása
HORIZONTÁLIS RÉSZCÉLOK:	<ul style="list-style-type: none"> • Közlekedési és közmű infrastruktúra bővítése • Kommunikáció és partnerség • SMART CITY fejlesztések 	<ul style="list-style-type: none"> • Megújuló energia alkalmazása • Munkahelyteremtés és -megőrzés • Belső társadalmi kohézió

1. táblázat: Sárbogárd város célrendszere (Forrás: TFK)

A jövőkép elérése érdekében tehát **két fő átfogó cél** került meghatározásra:

- **A stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés**
- **A város differenciált településjellegével (kisvárosias, falusias) harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése**

A fenti célok külön-külön több rész célban és mindkettőt érintő horizontális célokban teljesebben ki.

A **stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés célt** azért azonosította a város átfogó célként, mert a helyi gazdaság teljesítőképessége és a munkahelyek száma nagyban befolyásolja a település jövőjét, az itt élők életminőségét, a közszolgáltatások körét és színvonalát, illetve a lakókörnyezet minőségét. Továbbá a város leszakadása folytatódik a gazdasági fejlődést és az innovációt tekintve élvonalbeli Székesfehérvárhoz s a megye átlagához képest, ami csak akkor állítható meg, ha Sárbogárd város és a járás markáns fordulatot vesz a gazdaságfejlődés terén.

A gazdaságfejlesztés nem önmagában való cél. A vízióban megfogalmazott célkitűzések szempontjából általában a fenntartható, önálló, belső feltételeken alapuló fejlődés, konkrétabban a lakosságmegtartó képesség környezeti fenntarthatósági szempontokat is figyelembe vevő fejlesztésének alapfeltétele.

A fenti átfogó cél tartalmazza a gazdasági ágazat lehetőségeinek bővítését, fejlesztését. Sárbogárd esetében ezek a mezőgazdaságra épülő feldolgozó ipar és logisztikai szolgáltatások, a turizmus, az egyéb ipari tevékenység, illetve a kereskedelmi- és egyéb szolgáltatások.

A **város differenciált településjellegével harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése** átfogó célhoz tartozik a városiasság erősítése a városközpont és központi területek fejlesztésével. Ugyancsak ehhez az átfogó célhoz tartozik:

- a jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése, valamint
- a lakókörnyezet minőségi fejlesztése,
- a kereskedelmi- és közszolgáltatások bővítése, színvonaluk fejlesztése,
- a szegregáció és társadalmi különbségek csökkentése,
- a szociális és közjóléti szolgáltatások javítása, bővítése,
- a lakosság elégedettségének javítását szolgáló társadalmi kapcsolatok erősítése, a közösségi élet fellendítése, helyi identitás erősítése és a kulturális, szórakoztató programok, szolgáltatások körének bővítése.

Mindkét átfogó cél megvalósulását szolgálják a **horizontális részcélok**. Ide tartozik a közlekedési- és közmű infrastruktúra bővítése, fejlesztése. A településen belüli és települések közötti kommunikáció és partnerségi kapcsolatok erősítése. Az „Intelligens Város” (Smart City, Okos Város) fejlesztések, a megújuló, környezetterhelést csökkentő energiaforrások minél szélesebb körű hasznosítása. A munkahelyteremtés és azok megőrzése, valamint a belső társadalmi kohézió.

A fenti célok a helyi szereplők által megvalósítandó fejlesztési tevékenységek számára hosszú távon, 15-20 év viszonylatában irányt mutatnak. Ezek a hosszútávra szóló célok rövid távú operatív programokon (intézkedések/beavatkozások) keresztül valósulnak meg.

A részcélok/tematikus célok indoklása¹

1. A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása

A településen magas a jó minőségű mezőgazdasági területek aránya. A hatékonyság növelése érdekében szükséges a mezőgazdaság technológiai színvonalának emelése, korszerűsítése, a mezőgazdaságban foglalkoztatottak szaktudásának, ismereteinek bővítése, a mezőgazdasági területek infrastrukturális elérhetőségének javítása. A mezőgazdasági termékek feldolgozása, ennek további fejlesztési irányát adhatja és új piaci rések kihasználására ösztönözhet a tárolókapacitások növelése, új típusú, innovatív helyi termékek előállítására, az elsődleges mezőgazdasági termékek feldolgozása, értékesítése.

A kezdő vállalkozások támogatása, befektetés-ösztönzési csomagok kidolgozása és vállalkozásbarát környezet kialakítása hozzájárulnak a helyi foglalkoztatási kezdeményezések növekedéséhez, a gazdaság általános fejlettségi szintjének növekedéséhez, új, innovatív gazdasági ágazatok fejlesztéséhez. Ehhez szükséges új, helyben elérhető szolgáltatások bevezetése, a helyi szolgáltatások körének szélesítése, mely hozzájárul az életminőség növeléséhez.

Ágazati tekintetben a város gazdasága korábban összetettebb volt, mint ma, és a korábbi iparok háttérbe szorulása óta számos új iparág fejlődött ki, melyek közül számosan megtelepedtek és látványos fejlődést értek el Székesfehérváron és más városokban. Sárbogárd munkaképes lakosságának jelentős része dolgozik ilyen vállalkozások kötelékében, rendelkeznek a modern ipari kultúrához szükséges kompetenciák többségével, az új ipari tevékenységekhez való kapcsolódás lehetősége adott.

Továbbá Sárbogárd térségi és országos tekintetben is jelentős tartalékokkal rendelkezik ipartelepítésre alkalmas területek vonatkozásában, melyek részben a megszűnt ipari tevékenységek, részben a korábbi katonai egységek laktanyáinak helyén állnak rendelkezésre. Támogatja az ipartelepítést a sík terület, a kedvező közlekedési úthálózat és az a tény, hogy támogatott üzleti infrastruktúra-fejlesztés esetén, amire megvan a remény a Széchenyi 2020 program keretében, a város képessé válhat árban és minőségben versenyképes üzemterületek kialakítására.

• **Agrárgazdaság fejlesztése**

A település részben felaprózódott birtokállománnyal bír, amelyben a kis- és középbirtokok nagy arányban találhatók meg. Ennek ellenére a külterületek többségén szántóföldi növénytermesztés (elsősorban búza, kukorica és napraforgó termesztése) folyik, amely versenyképesen elsősorban nagyüzemi körülmények között, nagytáblás rendszerben termesztendő. A kisbirtokos struktúrához jobban illeszkednek a nagyobb hozzáadott értékű, feldolgozást igénylő, munkaigényesebb növényfajták (zöldség, gyümölcs) és az ezek termesztését és feldolgozását végző kertészetek, amelyek ráadásul sokkal több embernek biztosítanak munkát és megélhetést, mint a jelenlegi monokultúras, gépesített szántóföldi növénytermesztés.

Ez elsősorban a modern ipari tevékenységekhez szükséges kompetenciákkal nem rendelkező munkaképes lakosság munkaellátása szempontjából lehet racionális fejlesztési irány. A visszaesett állattenyésztés reorganizációjára, a korábbi sikeres sertésenyésztési hagyományok újra éllesztésére piaci szempontból is van lehetőség az országban tervezett húsfeldolgozó kapacitás-fejlesztések kapcsán.

¹A fejezet a Településfejlesztési Konceptió (TFK), 2016. vonatkozó fejezetének feldolgozásával készült.

- **Iparfejlesztés**

A település bevételei és a helyi munkahelyteremtés, általánosságban a leszakadás folyamatának megfékezése és a gazdasági fordulat elérése nagyban függ attól, hogy milyen mértékben sikerül ipari-gazdasági tevékenységet folytató vállalkozásokat Sárbogárdon letelepíteni. Az ipar egyik lehetséges és kézenfekvő ágazata a mezőgazdasági terményeket feldolgozó ipar, mely egyúttal felvásárló piacot jelenthet a helyben (térségben) megtermelt terményeknek. A mezőgazdasági termékek feldolgozása a rendszerváltás után háttérbe szorult, újbóli fejlesztése potenciális lehetőség.

A térségben mutatkozó magas munkanélküliség miatt legelőnyösebbek a jelentős hozzáadott emberi munkaerőt igénylő tevékenységek, az utóbbi években országosan jellemzővé vált azonban a szakképzett munkaerő hiánya is. Ebből nem vonható le az a következtetés, hogy Sárbogárdon döntően alacsony kompetenciaigényű munkahelyeket kell teremteni, ezek hozzáadott érték-tartalma ugyanis alacsony ahhoz, hogy a város és a járás behozza a megyei és az országos átlagtól való tetemes és növekvő lemaradását. Sőt, éppen arra kell törekedni, hogy a munkaerőpiacra kikerülő fiatal munkaerő és a naponta több órát utazó, máshol dolgozó lakosság minél nagyobb hányada helyben találja meg a munkahelyét. Ehhez az szükséges, hogy a helyi vállalkozások fejlődjenek, minél több új vállalkozás jöjjön létre, minél többen találják vonzó életformának az önálló vállalkozás lehetőségét, ők minél több embert foglalkoztassanak, és minél több vállalkozó találja befektetési-, telephelyválasztási szempontból kedvező helyszínnek Sárbogárd iparterületeit és eladó ipari, szolgáltató ingatlanait. Az iparfejlesztéshez rendelkezésre álló kedvező feltételek kiaknázása nemcsak lehetőség, hanem versenyképes is Sárbogárd számára, mivel ha nem sikerül „felvennie a kesztyűt” a fejlettebb és tovább fejlődő városokkal szemben, akkor elmaradottsága állandósulhat, a lakosság, főként a fiatalok elvándorlása tendencia marad és a város fenntarthatósága végletesen is megrendülhet.

A lehetséges fejlesztések megvalósítása nem kizárólagosan magánvállalkozások útján lehetséges. Önkormányzati szándék például, hogy saját maga a térségi önkormányzatokkal egyeztetve egy zöldségfeldolgozó, hűtő és savanyító üzemet hozzon létre. Valamint további szándék, hogy Hantossal és Nagylókkal együttműködve a város fontos terményét, a fűszerpaprikát szárító és feldolgozó üzemet hozzon létre. Arra célszerű törekedni, hogy a város és térségi partnerei megtalálják azokat a termékeket, amelyek egy-egy piaci részbe illeszkednek.

Sárbogárd adottságai a mezőgazdaságtól független tevékenységű ipari termelés telepítésére is alkalmasak. A város az ország elektronikai iparának születése idején az élbolyba tartozott (Videoton). A település helyi infrastrukturális adottsága, illetve térségi közlekedési kapcsolata jónak mondhatók. Egyaránt elérhető távolságban van az M6 és a M7 gyorsforgalmi út, illetve három megyei jogú város is. Igaz, ezek az adottságok a legtöbb szomszédos településen is adottak, de kedvező, vállalkozásbarát intézkedésekkel, szolgáltatásokkal és városmarketinggel a település versenyképessége növelhető és a versenytársak elé helyezhető.

A lehetséges befektetők számára minél kedvezőbb feltételek teremtése érdekében cél olyan gazdasági terület létrehozása, mely elnyerheti az Ipari Park címet, amely előnyösen befolyásolhatja a helyi fejlesztések alakulását a vállalkozók oldaláról és a település szempontjából egyaránt. Erre a célra az egyik lehetséges helyszín a volt laktanyák területe, melyek közül az egyik (szovjet laktanya) ingatlanainak jelentős része önkormányzati tulajdonban van.

- **Turizmusfejlesztés**

A táji- és természeti környezet adottságaira és az épített környezet meglévő és fejlesztendő értékeire alapozó komplex turisztikai akcióprogram megvalósítása a cél. Az ökoturizmus és a falusi vendéglátás kibontakozása már jelenleg is folyamatban van. Ezt tovább erősítve, és a kedvező adottságokat összekapcsolva olyan attrakció valósítható meg, mely már tényleges turisztikai potenciállal rendelkezik. A lehetőségeket bővítheti és javíthatja a szomszédos településekkel való partnerségi együttműködés. Elsősorban a Sárvíz völgyének természeti adottságait kihasználva van lehetőség településeket összekötő turisztikai attrakció megvalósításra. Jó lehetőség rejlik a természeti környezet nyújtotta lehetőségek kiaknázásában (természetjáró turizmus, madármegfigyelés, horgászturizmus, a kerékpárturizmus, lovas turizmus), hiszen a helyi értékek mellett a várostól nem messze, Sárkeresztúrnál tájvédelmi körzet (Sárvíz-völgye Tájvédelmi Körzet), Nagylók mellett pedig a Mezőföld állat- és növényvilágát bemutató tanösvény (Iringó-tanösvény) található. Amennyiben sikerülne e vonzó természeti értékekkel rendelkező területeket szervezett kirándulásokkal, programokkal és az ezekhez kapcsolódó szolgáltatásokkal összekapcsolni, akkor Sárbogárd felkerülhetne a turizmus térképére.

A turizmusfejlesztés másik lehetséges célterülete a termálvízre alapuló fejlesztések lehetnek. A meglévő kapacitások feltárását követően meghatározható, hogy mekkora és milyen minőségű termálvízkapacitás áll rendelkezésre Sárbogárdon. A lehetőségek függvényében cél olyan termálfürdő szolgáltatások létrehozása, mely az idegenforgalom mellett a helyi lakosság igényeit is kiszolgálják. A fejlesztés kapacitásainak és szolgáltatásainak tervezése során figyelemmel kell lenni arra, hogy az országban számos termál- és gyógyfürdő létesült, közeli konkurens létesítmények találhatóak a legközelebbi városokban is (Székesfehérváron, Agárdon, Pakson, Siófokon, Dunaföldváron, Tamásiban, és a dunaújvárosi Aquantis fürdő újrainyitását is tervezik). Alaphelyzetben egy járási jelentőségű termálfürdő létrehozása lehet ésszerű választás. (Nagyobb térségre ható vonzerő elérése csak akkor lehet reális, ha nagy tőkeerővel rendelkező befektetők vidéki tekintetben kiemelkedő szolgáltatási spektrumú és minőségű szálloda-wellness vagy gyógyfürdő-szálloda gyógy-szolgáltatás-komplexumot hoznának létre, melynek működése nagyrészt függetleníthető a környezettől, ahol elhelyezkedik.)

A történelmi, műemléki, régészeti vonzerők nem jelentenek akkora potenciált Sárbogárdon, hogy önállóan képesek lennének turistaforgalmat generálni a városban. Mindemelllett a helyi és országos figyelemre méltó emlékek megbecsülésére, turisztikai szempontból történő felszínre hozására figyelmet kell fordítani, mert az esetlegesen más okból (vagy nem turisztikai, vagy más turisztikai vonzerő miatt) a városba látogatók szívesen ismerik meg azokat az értékeket, amelyekkel a települést leginkább azonosíthatják. A város imázsa szempontjából fontos, hogy a várossal kapcsolatos élmények ne csak élményekhez, hanem tartós kapcsolatot megalapozó értékekhez kötődjenek (Bolondvár, Tringer tanya, potenciális régészeti területek feltárása).

1. ábra: Sárbogárd- a feltáratlan és kiaknázatlan Bolongdvár légifotója

- **Megújuló energia-hasznosítás, energetikai lehetőségek**

Az energiagazdálkodás egyik iránya az energiahatékonyság növelése, amely főként a következő területeken rendelkezik jelentős tartalékokkal:

- épületenergetika – a meglévő épületállomány energiahatékonyságának javítása, az új beruházások, épületrekonstrukciók során az energiahatékony épületek arányának jelentős emelése
- megújuló energia-hasznosítással és előállítással foglalkozó cégek vonzása, letelepítése a városban

A megújuló energiaforrások tekintetében elsősorban a következő területeken rendelkezik Sárbogárd lehetőségekkel:

- Szélenergia: a szél-adottságok kedvezőek. Kiaknázásuk terén figyelembe kell venni a repülésirányítási korlátokat.
- Geotermikus energia: a város rendelkezik készletekkel, azonban ezek ismertségi fokát javítani szükséges. A feltárásoknak a magas hőfokú termásvíz kitermelés lehetőségének és lehetséges kapacitásának megismerésére kell irányulnia.
- Napenergia: a város rendelkezik olyan nagy kiterjedésű tartalék területekkel, amelyek alkalmasak jelentősebb naperőmű kapacitás letelepítésére is (pl.: volt magyar laktanya 80 ha-os területe, mely a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozik). A városhoz való közelség révén akár közvetlen városi felhasználásra kerülhet a megtermelt villamos energia.
- Biomassza: a térség jellemzően agrártermelő vidék, ahol úgy a másodlagos biomassza-hasznosítás, mint a közvetlen energetikai célú biomassza előállítás lehetősége jelentős nagyságrendben fennáll.

Tekintve, hogy a megújuló energiaforrások széles választékban állnak rendelkezésre, a város megújuló energia hasznosítása szempontjából mintavárossá is fejlődhetne. A megújuló energetika innovációs fejlődési irányként is a város lehetősége. A város üzleti infrastruktúra-fejlesztési tevékenysége során a megújuló energia-használat az inkubátorházi és ipari parki fejlesztések fontos támpontja lehet.

2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása

A gazdasági szektor jelenlévő szereplőinek megtartásának, valamint új vállalkozások Sárbogárdra való telepítésének egyik fontos eszköze a vállalkozásbarát intézményrendszer és települési környezet. Olyan intézményrendszerre (szervezetekre, adózási, ügyintézési feltételrendszerre) van szükség, amely megkönnyíti és vonzóvá teszi a vállalkozások indítását és a vállalkozói létet, egyszerűsíti a hivatali ügyintézést, segíti a vállalkozók eligazodását a jogi, adózási és piaci információk dzsungelében. A helyi gazdaságszervezési intézmény orientálhatja a munkavállalókat abban, hogy a helyi munkaerő-piaci igényekhez illeszkedő végzettséget, képzettséget szerezzenek, összekapcsolhatja a munkaadói és munkavállalói szektort. A cél megvalósításának egyik legfontosabb alapelve a partnerség. Jelen cél esetében ez elsősorban a vállalkozói szektorra, a szomszédos Önkormányzatokra és az esetlegesen érintett hivatalokra, oktatási intézményekre értendő.

A fenti célok integrált megvalósítását a következő intézményi keretek biztosíthatják:

- **Vállalkozásfejlesztési központ** létrehozása, amely főként a városban és a járásban működő vállalkozások megerősítésével, fejlesztési céljaik kialakításában való közreműködéssel, versenyképességük erősítésében való részvétellel, a városvezetés irányába pedig vállalkozásbarát városi feltételrendszer alakításával és gondozásával, a városvezetés számára gazdaságfejlesztő intézkedések kidolgozásával, előterjesztésével foglalkozik.
- **Ipari park** mint intézmény és mint üzleti infrastruktúra létrehozása. Az intézmény feladata az infrastruktúra fejlesztésének előkészítése, forrásainak megszerzésében, a fejlesztések megvalósításában való közreműködés. Az egyes beruházási lépcsők megvalósítását követően az intézmény feladata a létrehozott infrastruktúra konkrét vállalkozásokkal való megtöltése, bérletbe adása, később értékesítése, valamint a létrejövő rendszer üzemeltetése, a betelepülő vállalkozásokkal való kapcsolattartás. Az iparterületfejlesztésnek elsősorban a kis- és közepes vállalkozások városba vonzásához kell megteremtenie a fizikai fogadó-feltételeket.
- **Inkubátorház** létrehozása. A város vállalkozórétegének erősítése, utánpótlásának és számának bővítése az inkubátorház feladata, mely a kezdő és fejlődő mikro- és kisvállalkozásokkal, a vállalkozóvá válás elősegítésével, promóciójával, támogatásával foglalkozik.
- **Tanácsadó szolgáltatások fejlesztése.** A helyi vállalkozások fejlesztése és új vállalkozások indítása, a vállalkozóvá válás vállalása a tanácsadói háttérszolgáltatások fejlesztését igényli. Tapasztalatok szerint a vállalkozások tulajdonosai, vezetői – különösen a KKV szektorban, ahol a legnagyobb szükség lenne rá, hiszen a legkevésbé áll rendelkezésre cégen belül az összes szakterületre vonatkozó szakismeret és humán erőforrás, idegenkednek a külső tanácsadók igénybe vételétől. A piacon gyakorlatilag minden szakterületi szolgáltatás igénybe vehető, azonban ezek nem minden vállalkozás részéről fizethetők meg, részben kölcsönös bizalmatlanság is akadályozza a partnerek egymásra találását. Ezért indokolt legalább részben közszféra háttérű szolgáltatások nyújtása a közvetlen kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében. A közszféra által létrehozott intézmények bizonyos mértékű garanciát jelentenek a tanácsadás szakmai minőségére és értékarányosságára, a tanácsadók részére pedig az ellenértékhez való hozzájutásra vonatkozóan. (Ilyen intézmények pl.: a vállalkozásfejlesztési központ, inkubátorház, városi vállalkozási tanácsadópont(ok) üzemeltetése, közintézményi háttérrel szervezett tanácsadói hálózatok szervezése és ajánlása.)

A három funkció együttesen szolgálja legalapvetőbben a város üzleti életének fejlődését, de nem szükségszerű és hosszabb távon nem is kívánatos, hogy Sárbogárd méreteit figyelembe véve különálló intézményként működjenek, a pályázati okoknál fogva esetleg külön szervezetként induló funkciókat megerősödésüket követően integrálni szükséges. Az intézmények arra is alkalmasak, hogy megkönnyítsék a helyi vállalkozók bekapcsolódását a városfejlesztési akciókba, fejlődésüket a pályázati lehetőségek napirenden tartása és a pályázóképesség segítése, valamint hozzáférésüket a közszéfera beruházásaihoz megfelelő tájékozottságuk biztosítása, alkalmasságuk fejlesztése révén.

Sárbogárd már rendelkezik városmarketing stratégiával és foglalkoztatási programmal is, melyek megfelelő alapot képeznek a befektetői érdeklődés felkeltéséhez és a munkaerő-ellátás és a foglalkoztatás fejlesztéséhez.

3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése

A városias jelleg erősítése elsősorban a város központi településmagját érinti, illetve nyilványszerűen tovább terjeszkedhet a főút mentén mindkét irányba. A városközpont városrehabilitációs funkcióbővítése az elmúlt időszakban már megkezdődött, amit tovább kell folytatni. Sárbogárd városias jellegének erősítése érdekében még számos funkcióval bővíthető a terület. Ide tartozik a közterületek fejlesztése rekreációs funkciók, találkozási pontok, közösségi terek létrehozása révén, amihez természetesen tartozik a zöldfelületek minőségi fejlesztése is.

A közterületfejlesztések egyik fontos eleme a városközpont parkolási problémáinak megoldása. Úgy kell a Hősök terét minél jobban a közösségi használat számára átadni, hogy a parkolók száma közben növekedjen is. Új parkolók létrehozása érdekében a környező tömbbelsőket, telkeket lehet feltárni.

További fejlesztési terület az intézményi ellátások esetében jelentkezik. Ide tartozik a közösségi, kulturális, szórakoztató szolgáltatások fejlesztése, színtereinek megteremtése. A közösségi programok feltételeinek, színtereinek biztosítása hozzájárul a lakosság helyi identitásának erősítéséhez, a közösségi életben való aktív szerepvállaláshoz.

A célok elérésének egyik városrehabilitációs eszköze lehet a jelenleg városközpontként funkcionáló terület kiterjesztése, a városi jellegű területek növelése. E célra lehetséges terület az Ady Endre út nyugati oldalán lévő tömbök.

A belvárosi funkciók mennyiségi és minőségi erősítését úgy kell megoldani, hogy közben új megoldásokkal kiváltásra kerüljenek a belvárosi funkciókat zavaró épületek és tevékenységek, leromlott infrastrukturális elemek. Ehhez néhány esetben szükséges lehet, hogy az önkormányzat megvásároljon egyes ingatlanokat annak érdekében, hogy elbontassa azokat, vagy megváltoztathassa, esetleg más ingatlannal összevonhassa a funkciójukat. A belváros-rekonstrukció, funkcióbővítő vagy környezetfejlesztő beruházások tervezése során továbbra is célszerű több szempontú megközelítést alkalmazni annak érdekében, hogy egy lépéssel minél több probléma megszüntetése és/vagy minél több cél elérése érdekében történjen elmozdulás. A fő célok mellett mindig szükséges mérlegelni a kapcsolódó területi vagy tematikus célokat és a horizontális szempontokat, az érintett lakosság, intézmények és a várossal együttműködő partnerek szempontjait, valamint a későbbi tovább-fejlesztési lehetőségeket is.

A belvárosi és a belvároshoz közeli területek fejlesztése során minél előbb új szerepet kell találni a korábbi funkciójukat elvesztett köztulajdonú épületeknek (pl.: korábbi városi könyvtár,

régi tanácsháza, üresen álló iskola, volt katonai művelődési központ), működőképes partnerséget célszerű kialakítani a városképet és a városműködést zavaró, használaton kívüli, elhanyagolt ingatlanok tulajdonosaival, tudatosítva a városfejlesztés iránti felelősségüket. Tanácsadással, tájékoztatással, meggyőzéssel, kedvező komplementer megoldások felajánlásának segítségével ösztönözni kell az érintett partnereket az adott városi céllal való egyetértésre és az annak elérésében való közreműködésre. Ezek sikertelensége esetén végső esetben élni kell a jogszabályok által biztosított lehetőségekkel annak érdekében, hogy az elhanyagolt vagy elhagyott magántulajdonú ingatlanok tulajdonosai együttműködési hajlandóságának esetleges hiánya, irreális elvárásai miatt a fontos közösségi célok ne hiúsuljanak meg. (Különösen érzékeny a főtér közelében elhelyezkedő elhanyagolt ingatlanok megoldásának problémája.)

4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése

• Zöldfelületek

A település egységes arculatának kialakítását jelentősen segítheti a zöldfelületi rendszer egységes koncepció alapján történő megtervezése és kivitelezése. Egyrészt a település forgalmas közlekedési útvonal-menti „útiváros” jellegét és az ebből adódó környezeti terheket csökkenteni szükséges fasorok, hálózatot alkotó zöldfelületi rendszer létesítésével.

A zöldfelületi hálózati terv tekintetében az alábbi szempontokat célszerű figyelembe venni:

- Por- és zajvédelem, valamint a káros kipufogógázok megkötése a nagy forgalomterhelésű főútvonal mentén és környezetében minél nagyobb arányú lombos felület alkalmazásával.
- A városlakók a város bármely pontjáról pár perc alatt elérhessenek olyan utcát vagy teret, ahol kiterjedtebb zöldterület (fás tér, liget) vagy ahhoz vezető fasor található.
- A teres, ligetes kialakítású területek változatosan tartalmazzanak közösségi és rekreációs célú elemeket. (Pihenőpadok, játszótér, babasétáltató, felnőtt tornaeszközök stb.)
- A hálózat kialakításában lényeges szerepet játszhat a belterületeken a fő közlekedési útvonalakhoz, meghatározó szerkezeti tengelyekhez való kapcsolódás és ahol lehetséges, ezek közvetlen fásítása, valamint a belterület beépítetlen, funkcióval nem rendelkező részének ligetes, parkos jellegű kialakítása, átalakítása, illetve az ehhez elegendő beépítési távolságú utcák, utcasorok bevonása.
- Különösen a nagyobb forgalommal és vonzerővel bíró városi célpontok (bevásárlóhelyek, iskolák, sport- és rekreációs központok, munkahelyek, egészségügyi intézmények stb.) zöld útvonalon történő elérése és zöldfelületi ellátása fontos.
- Sajátos szempontként célszerű figyelembe venni, hogy a közlekedési és tartózkodási felületek déli, dél-nyugati oldalán árnyékoló felületek jöjjenek létre.
- A vizenyős, beépítésre alkalmatlan területek zöldfelületi megőrzése, a csapadékvizek megfogása, csapadéktározók felszíni vízfelületként (kis tóként) való kialakítása javasolt, ahol erre lehetőség kínálkozik.
- Arra célszerű törekedni, hogy bárholnan bármely irányba gyalogosan haladva a város minél több, minél távolabb pontja zöld útvonalon elérhetővé váljon (racionálisan vállalható többlétséttel).
- A zöldfelületek minőségének javítása is a zöldfelületi hálózati terv fontos része. Az utóbbi évtizedekben elterjedt a mutató, de ökológiai szempontból mérsékelt eredményességű pázsitok alkalmazása a korábbi dísznövényes, haszonnövényes területhasználattal

szemben. Ahol ezt a használati funkció nem indokolja –akár beépítésre szánt, de középtávon forrással nem rendelkező funkciójú területeken is – lombos növényzet telepítése indokolt.

- A burkolt felületek növekedése a városfejlődéssel együtt járó folyamat, azonban ahol a használat jellege lehetővé teszi, a csapadék beszivárgását részben vagy egészben lehetővé tevő felületek alkalmazását célszerű előtérbe helyezni. Kivételt képeznek a funkció szerint indokolt esetek. A tetőkről és a teljes burkolatú felületekről elfolyó csapadékvizek gyűjtése és a zöldfelületek öntözésére való felhasználása is egyelőre kihasználatlan lehetőség. Környezeti és gazdálkodási szempontból is előnyös megoldás, ha minél nagyobb mennyiségű csapadékvíz kerül felhasználásra a közterületek öntözése és portalanítása, kánikulai időszakban esetleg hűtése céljára az ivóvízbázis terhelése helyett.
- A város csapadék- és talajvíz-fenyegetettsége miatt a zöldfelületi hálózati rendszer részeként célszerű megtervezni a lokális csapadékvízgyűjtők, záportározók rendszerét, amely a környezet színesítésére, kisebb élőhelyek kialakítására, egyúttal öntözési, esetleg tűzvíz tárolásra szolgál.
- Az intézmények, különösen az önkormányzatiak körében szorgalmazni szükséges a kihasználatlan telekrészek esztétikus, lombos növényzettel való beültetését. Az új beruházások esetén a zöldfelületi követelmények meghatározása célszerű.
- A sikeres zöldfelületi program záloga a jó partneri együttműködést erősítő kommunikáció, melynek a vállalkezési és a lakossági szférára nagy hangsúlyt kell fektetnie, mivel ezeken a területeken az önkormányzat csak korlátozottan rendelkezik befolyással.
- A zöldfelületi rendszer és a virágosítás megoldása Sárbogárd esetében különösen fontos azért, mert egyrészt a külterületen szinte teljesen hiányoznak az erdők, ligetek, fasorok, amelyek a tájképet tagolják és korlátozzák a széleróziót, másrészt a város törzsterülete is súlyosan nélkülözi a minőségi zöldfelületeket. Nemcsak a régi építésű utcák, terek jellemzője ez a helyzet, hanem az újabban épült bevásárlóközpont környezete is erősen növényzethiányos, ami rendkívül negatívan befolyásolja az utcaképet. A város egyik fontos feladata a közterületi növénytelepítésen túl az igényesség felkeltése és a mintaadás a kereskedelmi-gazdasági és a civil lakosság számára.

• **Lakóterületek épületállományának megfelelő színvonalú fenntartása, felújítása**

A tervezett fejlesztésekkel összhangban álló lakóterületfejlesztés a gazdaságfejlesztési program egyik kulcskérdése. Az ipari és logisztikai fejlesztésekkel érkező személyi állománynak az európai sztenderdeknek megfelelő lakáskínálatra van szüksége. Ehhez el kell végezni a szükséges területkijelöléseket és előkészítéseket a közmű- és utellátásig bezárólag annak érdekében, hogy a beruházások ideje alatt a szükséges lakásállomány felépíthető legyen. Szükség van egy kisebb induló minőségi bérlakás-kontingens kialakítására az első befektetések előkészítése és megvalósítása érdekében a városban tartósabban tartózkodók számára.

A meglévő lakóépületállomány korszerűsítése érdekében szükséges a lakóépületek felújítására vonatkozó támogatási programok kidolgozása, finanszírozási konstrukciók felkutatása. A műszaki állapot szinten tartása, fejlesztése során minden esetben törekedni kell az energiahatékonysági beavatkozások minél szélesebb körű alkalmazására. Az önkormányzat szerepe a lakossággal való partnerség, kommunikáció, aktív tájékoztatás terén juthat érvényre,

melynek keretében a lakosság tudomást szerez a kedvezményes forrásokról és formálódik a gondolkodása, igényessége, tudatosulnak az energiahatékonysági beavatkozások előnyei és a megtérülési tényezők.

- **Szociális városrehabilitáció**

A településen számos szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület található. Az itt élők társadalmi felzárkóztatása és integrációja mellett megoldást kell találni a rossz műszaki állapotú, alacsony komfortfokozatú lakásállomány felújítására, lecserélésre. Komplex szociális városrehabilitációs programot kell kidolgozni, illetve megvalósítani az érintett területeken. A tervezett intézkedések az egyes területeken eltérhetnek az adott városrész sajátosságaiból adódóan, hiszen az általános problémák mellett egyedi adottságok is mutatkozhatnak. Arra kell törekedni, hogy a szociális célú lakóhelyfejlesztés egyúttal a gazdátlanra vagy elhanyagoltá vált ingatlanállomány csökkenését, a lakókörnyezet minőségének javulását is eredményezze.

5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a település karakter harmóniájának megőrzése

- **Hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése**

A település tájszerkezetében a hagyományos tájhasználati formák és ezzel összefüggésben a természeti értékek megőrzése mind a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken, mind azokon kívül is kiemelt feladat. A mezőgazdasági területek továbbra is megőrzendők, a helyi gazdaság szerkezetében a jó minőségű termőterületek védendők. Jelenleg az uralkodó ágazat a szántóföldi növénytermesztés, mely meghatározó helyet foglal el a település életében, és a jövőben is alapvetően jelen lesz. A szántóföldi növénykultúrák mellett azonban a munkaigényesebb kertészeti ágazatoknak, zöldség- és gyümölcsstermesztésnek is szerepet kell kapniuk. A településen a mezőgazdaság a fejlődés egyik alapja kell, hogy legyen. Ennek egyik feltétele a kiváló természeti adottságokkal rendelkező mezőgazdasági területek fennmaradását és hasznosítását ösztönző területfelhasználási kategóriák, illetve övezetek és előírások meghatározása a településrendezés szintjén. A területhasználat időbeli sorrendjét tekintve egyértelmű prioritást szükséges biztosítani a barnamezős területeknek annak érdekében, hogy rehabilitációjuk mielőbb megvalósuljon és el lehessen kerülni a zöldmezős, mezőgazdasági területek kivonását a művelés alól.

A tájhasználatban eluralkodott szántóföldi növénytermesztés túlzott aránya miatt a mezőgazdasági ágazat hozzáadottérték-előállítására és a foglalkoztatási képessége is alacsony. Továbbá az elaprózott birtokszerkezetből adódó kisparcellás szántóföldi növénytermesztés nem gazdaságos, helyette a munkaigényesebb, kisebb parcellán jövedelmezőbb kertészeti és a ritka, nagy értékű speciális kultúrák, ágazatok felé való elmozdulásra érdemes ösztönözni a tulajdonosokat. Partnerségi keretek között tudatosítani szükséges a gazdák körében, hogy a helyi lakosság foglalkoztatása olyan társadalmi cél, melynek megoldásában az ő közreműködésük kulcskérdés lehet, és gazdasági szempontból is előnyös lehet a magasabb értékű kultúrák termesztésére és az elsődleges mezőgazdasági termékek feldolgozására irányuló termékbővítés.

Lényeges kérdés a háztáji, kiskerti tulajdonok használata is. A kereskedelmi rendszer átalakulása, a költségstruktúrák megváltozása, az őstermelői létet bonyolító jogszabályok és a fiatal generációk mezőgazdaságtól való elfordulása, elvándorlása következtében a háztáji termelés az indokoltnál jobban lecsökkent. A parlagterületek szaporodása és a parkosítás címen füvesített

területek eluralkodása következtében a lombos zöldfelületek aránya csökkent és visszaesett a település önellátó képességében korábban jelentős szerepet játszó helyi termék előállítás és -kereskedelem. Közérdeknek tekinthető ezeknek a területeknek a gazdasági reaktiválása, az előkerteken, utcaképban érintett telekrészekben pedig a teret díszítő, a levegőtisztaság, a zajvédelem és a klímaszabályozás szempontjából előnyös gyümölcsfák és lombos dísznövényzet telepítése.

- **Környezetkímélő gazdálkodás támogatása**

A hagyományos tájhasználattal összefüggésbe hozható a környezetkímélő gazdálkodási módszerek alkalmazása, mely az itt lévő értékes táji, természeti területek védelme érdekében igen fontos intézkedés. Elsősorban a Sárvíz közelében és vízbázist érintő mezőgazdasági területek hasznosításánál szükséges a vegyszermentes növénytermesztés támogatása, ökológiai gazdálkodásra való ösztönző lépések bevezetése. (Az elszennyeződés veszélye a tavakat teljes hosszukban érinti.) Ez az irány is lényegesen javíthatja a település foglalkoztatási helyzetét és csökkentheti a vízbázis elszennyeződésének veszélyét.

- **Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése**

A többszintű természetvédelmi oltalom alatt álló területeken a természetvédelem szempontrendszerének is alárendelt területhasználatok az értékes területek védelmét, ökológiai és ökonómiai alapú fejlesztését, a sajátos helyi adottságok megőrzését kell, hogy lehetővé tegye. A védett területek extenzív tájhasználat, azaz a gyepgazdálkodás továbbra is megőrzendő, csakúgy, mint Sárbogárd sajátos táji-, természeti értéke a Sárvíz-völgye kiterjedt halastó rendszere. Kiemelkedően fontos ebben az esetben az egyensúly megteremtése a természetvédelem és halgazdálkodási tevékenység között is, különös tekintettel arra, hogy az extenzív halastavak fontos élőhelyként, táplálékforrásként szolgálnak számos védett vízi emlős- és madárfaj számára, így őrzői a térség biodiverzitásának.

A Sárvíz mente változatos tájszerkezete a táji adottságokhoz alkalmazkodó területhasználatok támogatásával tartható meg leginkább, ahol azonban kiemelendő a természetvédelemnek alárendelt hasznosítás, az extenzív használatok támogatása.

- **Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten**

A helyi védelemre érdemes területek esetében rendkívül fontos a védelem teljeskörű biztosítása, az értékek megóvása. A helyi védelem jogi alapját külön önkormányzati rendelet képezheti, amely tartalmazza a védettség indokát, célját, a kezelés alapelveit, a megengedett területhasználatot, a tevékenységeket, korlátozásokat és intézkedéseket.

- **Mezővédő erdősávok fejlesztése**

A természeti adottságai és a szántóterületek művelési módjából adódóan az egész településen találhatóak erózió-veszélyes területek. A termőföld védelme szempontjából is kedvezőek a mezőgazdasági területeken a táblák között húzódó mezővédő erdősávok, melyek

ugyan Sárbogárdon nincsenek kellő számban, azonban még így is mérséklük a szélerózió hatását, a hőingadozást. A meglévő fásítások megőrzése és bővítése/fejlesztése folyamatos és fontos feladat.

A táji, természeti értékek védelme terén az önkormányzat a helyi szabályozás korlátozott lehetőségein túl a gazdákkal való partnerség erősítése révén képes hatást gyakorolni a külterületek alakulására.

6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása

• Közszolgáltatások intézményi fejlesztése

Új mentőállomás, rendőrség: Az intézményi ellátás fejlesztésének egyik kiemelt eleme új mentőállomás és rendőrségi épület megvalósítása. Ezek az intézmények jelenlegi helyükön gazdaságosan csak korlátozottan fejleszthetők, ezért új helyszínen célszerű megvalósításuk.

Szociális ellátóközpont: Cél a jelenleg elszórtan elhelyezkedő, nehezen fenntartható intézmények integrációja. Olyan intézmény együttes létrehozása tervezett, mely gazdaságosan, hatékonyan fenntartható. Az érintett szolgáltatások közé értendő az idősek otthona és ellátása, a család- és gyermeksegítő szolgálat.

• Kulturális, sportolási, szórakoztató intézmények fejlesztése

Sárbogárd városi rangjához és járási központi szerepéhez kapcsolódóan igényként merül fel, hogy a térségben élők szabadidős tevékenységi igénye helyben biztosítható legyen. Ezeket az igényeket sportlétesítmények (pl.: tanuszoda, sportcsarnok) vagy kulturális létesítmények (pl.: színházterem, mozi) biztosíthatják. A koncepcionális cél ezen funkciók biztosítása, ami a lehetőségektől függően megvalósítható önálló létesítményként vagy meglévő infrastruktúra felhasználásával is.

• Közösségi tájékoztatói, információs rendszer fejlesztése ("smart city")

Az okos város fogalma ma már a városi élet szinte minden területére értelmezhető, legyen az a közösségi közlekedés, a közigazgatás, a gazdaságfejlesztés, környezetvédelem, mobilitás vagy a turizmus, a sport és a kultúra. Mivel a megoldásszállítói oldalon szinte folyamatosan jelennek meg újdonságok, új lehetőségek és új kihívások is, ezek feltérképezése és a sárbogárdi sajátosságokhoz illeszkedő kidolgozása folyamatos koncepcionális feladat. Törekedni kell európai partnerségi hálókhöz való kapcsolódásra a tudástranzfer érdekében, illetve keresni kell az ezirányú EU-s finanszírozású pályázatokon való részvételt a rendszeres időszakonként frissített koncepció alapján. A Polgármesteri Hivatal az okos város tematikában a jövőben elsősorban mint szolgáltató, de akár mint tudásközpont is megjelenhet a lakosság és a helyi gazdaság felé. Cél a „Smart City” alkalmazások kiterjesztése a közigazgatás egyszerűsítése, a hozzáférési lehetőség szélesítése és térinformatikai rendszer fejlesztése területére, valamint az ehhez szükséges hivatali és közösségi alkalmazások fejlesztése, telepítése. Az okos megoldások fogalma alatt többnyire informatikai alapú fejlesztéseket értenek, de helyesebb a gondolkodást kiterjeszteni az innovatív, újszerű, hatékony megoldások teljes körére.

Lényeges szemléleti szempont, hogy az egyedi, elszigetelten működő smart megoldások önmagukban nem eredményeznek jól működő, modern várost. Az új informatikai szolgáltatások általában javítják a hatékonyságot, azonban az elsődleges cél a tevékenység eredményességének,

költséghatékonyságának javítása, melynek csak egyik eszköze az informatika. Új szervezési modellek, technológiák alkalmazása jelenti többnyire a hatékonyságnövelés útját, ami az esetek döntő többségében együtt jár új, magas hatékonyságú informatikai megoldásokkal is. Az egyes konkrét megoldások bevezetéséről csak a stratégiai összefüggések megfontolásával, más, kapcsolódó területek (szinergikus hatások) figyelembe vételével érdemes dönteni, azaz a megoldások bevezetése – néha agresszív – ajánlatokra reagáló, stratégia-vezérelt (rendszerszemléletű) legyen. A hatékonyság tekintetében az egyszerre több irányú fejlődést eredményező megoldások a leghatékonyabbak eredményesség és költséghatékonyság tekintetében is.

7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése

• Közúthálózat fenntartása és fejlesztése

Sárbogárd – előtörténetéből adódóan – lakosságszámához képest nagy, megyei tekintetben is számottevő közigazgatási területtel rendelkezik, népsűrűsége alacsony, azért a város közművekkel és utakkal való ellátása a tipikus városias jellegű városokhoz képest lényegesen költségesebb. A mobilitás nemcsak a környezet elérése, hanem a belső településrészek közti kapcsolat – pl.: munkahelyre, intézményekbe való eljutás érdekében – a hétköznapokban rendkívül fontos, ugyanakkor fenntartásuk, fejlesztésük költséges. A városon és településrészein keresztülhaladó, nem városi tulajdonú közutak nem a város költségvetését terhelik, ugyanakkor állapotuk rendben tartása tekintetében a város bizonyos mértékig kiszolgáltatót, szoros kapcsolattartásra van utalva az utak kezelőivel. A városnak partnerségi kapcsolatai keretében tudatosítania, közismertté és elfogadottá kell tennie ezeket a tényeket annak érdekében, hogy az úthálózat fenntartása és fejlesztése ne képezze a városfejlődés akadályát.

A közútiközlekedés-fejlesztés területén elsősorban a 63. sz. főút átmenő forgalma által a belterületet terhelő negatív környezeti hatásainak a csökkentése a cél. Legkedvezőbb megoldás a teljes belterületet elkerülő nyomvonal megvalósítása lenne. Azonban a főúti elkerülő út megvalósítása csak távlatban várható, ezért közép- és hosszú távon olyan intézkedéseket szükséges tervezni a környezetterhelés csökkentésére, melyek továbbra is elsősorban a belterületen átmenő nyomvonallal számolnak.

A közutaknak és a város szélén elhaladó, országos vasúti közlekedési szempontból is jelentős vasútvonalnak a városon kívüli, térségi összekötő szerepe a fejlődés szempontjából még nagyobb súllyal rendelkezik.

A város logisztikai szempontból egy fejlődő középvárosi gyűrű centrumában helyezkedik el. A rendszerváltást követő befektetésekből ezek a városok részesültek, míg a belső tér elmaradottá vált. A terület középpontjában elhelyezkedő, sugaras irányban úthálózati kapcsolatokkal rendelkező Sárbogárd város hivatott arra, hogy az elmaradottság felszámolásában kezdeményező és vezető szerepet játsszon. Elsősorban gazdaságának fejlődését kell elindítania, amely lépés a térség minden résztvevője számára előnyös. Az összefüggések részletesebb bemutatására a **4.1 (Külső összefüggések)** fejezetben kerül sor. Jelen fejezet a közlekedési hálózat fejlesztésének fontosságára hívja fel a figyelmet. **A belső területek elmaradottsága, a külső gyűrű fejlődésének szűk keresztmetszetévé vált. A szűk keresztmetszet felszámolása az egész terület szempontjából alacsony befektetés mellett új lendületet adhat a három megyét érintő térség fejlődésének.**

Sárbogárd szabad vállalkozási zóna státuszba került, feltételezhetően abból az okból, hogy térségfejlesztési szerepét országos szinten is felismerték. E felelősség felvállalásához sürgetővé váltak az alábbi közlekedési útvonal-fejlesztések:

- az **M8 autópálya tervezése, megépítése,**
- a **Dunaújváros-Rétság-Cece-Szekszárd útvonal helyreállítása,**
- a **Székesfehérvár-Börögönd-Sárbogárd közúti útvonal helyreállítása,**
- a közúti fejlesztésekkel szinergiában, a város hagyományos logisztikai pozíciójának helyreállítása szempontjából kiemelt fontosságú az egyre elhanyagoltabb térségi **vasúthálózat felújítása.**

A közlekedési infrastruktúra fejlesztése ebben az esetben nem megelőlegezett ráfordítás egy reménybeli fejlődési folyamathoz, hanem a ténylegesen zajló fejlődés gátjának felszámolását, **a térség logisztikai átjárhatóságának megteremtését** jelenti. Egyúttal előnyös helyzetbe hozza az úthálózat sugaras középpontjában elhelyezkedő **Sárbogárdot, amely maga is rendelkezik a fejlődés több jelentős tökelemével, kis tőkével jelentős befektetési célponttá fejleszthető, így a közlekedéshálózati fejlesztés kétszeresen is hatékonyan hasznosul.**

- **Helyi úthálózat fejlesztése**

Cél a meglévő külterületi és belterületi utak felújítása, a szükséges helyeken szilárd burkolattal való ellátása. Szűk keresztmetszetek esetében a burkolatok szélesítése. A városrészek közül a Belváros (Városközpont) és a Külváros (Alsótöbörzsök, Bogárd és Sárszentmiklós) területén magas a belterületi utak burkoltsága, fejlesztéssel itt többnyire a nemrégiben lakóterületté váló utcák érintettek. Ezek általában azért kerülnek a figyelem középpontjába, mivel a területen jelentős értékű beruházások történnek, melyek tulajdonosai joggal várják, hogy a megközelítés lehetősége rendelkezésre álljon. Rétság és Sárhatvan területén is alacsony a földutak aránya, Kislók és Pusztægres elmaradása azonban tetemes, melyet a pályázati lehetőségek mielőbbi kiaknázása révén pótolni szükséges. Kislók mint kedvelt lakóhely, Pusztægres mint nagy lakószámú, szegregált területtel is rendelkező városrész igényli a mielőbbi beavatkozást.

A közterületek jobb használhatósága érdekében a forgalmi funkciójukat akadályozó elemeket (pl.: esetleges zöldfelület-kialakításokat és szakszerűtlen vízelvezetési megoldásokat) el kell távolítani, lehetőséget teremtve járdák kiépítésére.

A járdák használhatóságát növelni lehet a vonaluk mellett zöldsávok, fasorok telepítésével, amelyekkel a túlzott napsugárzás csökkenthető.

Az utak, közterületek megfelelő felszíni csapadékvíz-elvezetésének megoldása szükséges, amelynek egyik alapfeltétele az utak menti vízelvezetés kialakításának megoldása, az üzemelő vízelvezető rendszerben előforduló korlátok-akadályok megszüntetése, a megfelelő méretű átvezetők kialakítása és a vizek megfelelő továbbszállításának biztosítása.

Azokban az utcákban ahol a keresztmetszvény lehetővé teszi, ki kell építeni a gyalogjárdákat, vagy ki kell jelölni a vegyes közlekedési utakat a gyalogos forgalom rendezése érdekében. Foglalkozni kell az akadálymentes közlekedés biztosításával, a járdasüllyesztések kialakításával és gyalogátkelőhelyek kijelölésével felújításával is.

- **Városközpont parkolási feltételeinek javítása**

Sárbogárd központjában, elsősorban az intézményeknél a kiépített parkolókapacitások szűkösek, az igényeket intenzív időszakban nem tudják kiszolgálni. Emiatt, illetve a városközpont funkcióbővítéséhez kapcsolódóan cél a felszíni parkolókapacitás bővítése. A parkolási problémák megoldása során a parkolók bővítése nem mehet a zöldfelületek és a közösségi közterületek rovására.

A Hősök tere jelentős részének parkolóként való használata nem fér össze a főtér funkcióval, mivel kizárja annak díszterként való funkcionálását. Ezért a lehetőségek szerinti lépésekben – ha szükséges, ingatlanvásárlás segítségével – kell kiváltani a megszűnő parkolóhelyeket, és bővíteni számukat.

- **Kerékpáros közlekedés fejlesztése**

Sárbogárd domborzati adottságai kiválóak a széleskörű kerékpáros közlekedésre. Ennek érdekében a belterületeken és a külterületen egyaránt fejleszteni kell ennek színterét. A térségi kapcsolatok érdekében elsősorban a 63. sz. főút mentén, míg a külső településrészek elérhetőségének erősítése érdekében az egyéb országos mellékutak mentén szükséges a kerékpáros infrastruktúra megteremtése. A településrészek közötti kapcsolat megteremtésével létrejön a belterületek kerékpáros törzshálózata is, mely főként a központi belterület esetében alsóbbrendű hálózati elemekkel egészíthetők ki.

A kerékpáros infrastruktúra külterületen elsősorban önálló kerékpárútként, míg belterületen forgalomtechnikai megoldásként jelenik meg. A forgalomtechnikai intézkedésekkel jelentősen javítható a kerékpáros közlekedés biztonsága, mely ösztönzően hathat ezen közlekedési forma terjedésére.

- **Felszíni vízrendezés megoldása**

A klímaváltozás okozta környezeti és klimatikus hatások miatt a településen élő és dolgozó emberek számára a megfelelő életkörülmények csak igényesebb közműinfrastruktúra-ellátással biztosíthatók. Az eredendően mély területen a szélsőséges időjárást, a nagyobb csapadékeseményeket a meglévő vízvezető rendszerek nem tudják megfelelően kezelni. A megfelelő vízvezetés, víztárolás kialakításának hiánya komoly veszélyeztetést okoz. Ennek elkerülésére a települést fel kell készíteni a nagyobb intenzitású záporok csapadékának fogadására. Fejleszteni kell a vízvezetés hálózati rendszerét és növelni kell a helyi víz visszatartás lehetőségét. Elengedhetetlen a csatornák és árkok rendezése. Ösztönözni kell a vállalkozások és a lakosság telkein történő csapadékvíz-visszatartás és -tárolás gyakorlatát, az önkormányzati beruházások esetén pedig ezt általános gyakorlattá kell tenni. A szükséges fejlesztéseket komplex felszíni vízrendezési terv keretében indokolt megalapozni.

- **Szennyvízcsatorna hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása**

A központi belterülettől távolabb fekvő városrészek egyikében sincs kiépített közcsatornás szennyvízelvezetés. A keletkező szennyvizek döntő hányadát helyben a talajba szikkasztják, veszélyeztetik a felszín alatti vizek vízminőségét, ezzel a saját vízbázisukat. Cél minden belterületi ingatlanra kiterjeszteni a szennyvízcsatorna hálózatot. A központi területtől távol eső városrészekben szigetütemű helyi megoldásokban célszerű gondolkodni. El kell készíteni a város szennyvízkezelési tervét, melyet megvalósíthatósági vizsgálattal kell megalapozni. Azokban a városrészekben, ahol még jelentős a belterületi földutak aránya, a szennyvízhálózat kiépítésének meg kell előznie az utak burkolását. Az ország területének jelentős részén már megtörtént a szennyvízhálózatok kiépítése, ezért figyelemmel kell kísérni a várhatóan gyérülő pályázati lehetőségeket.

- **Új ipari, gazdasági területek közművekkel való ellátása, barnamezős területek befektetésre való előkészítése**

A város fejlődésének kulcskérdése, hogy rendelkezzen új vállalkozások letelepedésére alkalmas telephelyekkel. Ennek egyik feltétele a potenciális területek megléte, a másik a területek közműellátása. Az önkormányzat elegendő egybefüggő, saját tulajdonú területtel rendelkezik ahhoz, hogy az iparfejlesztési folyamatot lendületes ütemben elindítsa.

A járást körülvevő városgyűrű városaihoz képest Sárbogárd hátránnyal indul, mivel nem országos főútvonal mellett helyezkedik el, ezért legalább a területek előkészítése tekintetében versenyképesnek kell lennie. A város fejlesztési területei nagyrészt barnamezős, mivel korábban katonai létesítmények részét képezték. E hátrányos vonatkozás többletköltségeket okoz, egyúttal előnnyel is jár, mivel a fejlesztési területeket eléri a közművek, vagy a közvetlen közelben található a rácsatlakozási pont. A sík területek folyamánaképpen a terület-előkészítési földmunka költségei nem jelentkeznak. A területek mezőgazdasági művelés alól kivontak, így termőterület pótlás és kivonási költség sem terheli a fejlesztéseket. Mindezek következtében a város előnyös pénzügyi feltételeket tud biztosítani a befektetők számára.

A fejlesztésre alkalmas területek mérete megyei, de akár országos jelentőségű beruházások megvalósítására is alkalmas.

A város lakosságához, költségvetéséhez képest a rendelkezésére álló terület inkább nagyvárosi, középvárosi nagyságrendű, ezért a közművesítést alapvetően pályázati támogatási forrásokból tudja biztosítani. A felsorolt előnyök kiaknázása megyei, nemzetgazdasági szemszögből is prioritást érdemel, amit a város szabad vállalkozási zóna státusza is megerősít.

A barnamezős területek rehabilitációjához és iparfejlesztési célú felhasználásához kötődő térségi összefüggések részletes bemutatása a **4.1** (Külső összefüggések) fejezetben található

- **Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, energiatakarékosságra való nevelés erősítése**

A fenntartási költségek csökkentése elsődlegesen takarékossgal, fogyasztáscsökkentéssel érhető el. Az erre való nevelés már az óvodában elkezdhető játékos formában, gyakorlati feladatokkal.

További költségcsökkentésre lehetőség az energiaellátás területén, annak gazdaságosabbá tételével érhető el. A jelenlegi energiahordozók mellé a megújuló energiahordozók nagyobb részarányú bevonása szükséges. A megújuló energiahordozó hasznosításához szükséges beruházás ugyan költségigényes, de üzemeltetési költsége a hagyományos energiahordozókhöz (hálózati gáz, hálózati villamosenergia) képest minimális. A vízfogyasztás csökkentése pedig a nem ivóvíz minőséget igénylő alkalmazásban (locsolás, takarítás) a házi kutak segítségével, illetve a szűrkevíz hasznosításával (épületgépészeti beavatkozás, fejlesztés segítségével) lehetséges.

Hosszú távú cél olyan program kidolgozása és megvalósítása, mely nemcsak egyéni köz- és magánlétesítmények energiafelhasználását korszerűsíti, hanem olyan fejlesztés megvalósítása, mely révén a város energiafelhasználása részben megújuló energiából biztosítható.

8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom

A város előtt álló célok és feladatok egészséges fizikai és társadalmi állapotú, a munkaerőpiaci követelményeknek megfelelni képes, a városi célokkal azonosuló és ezek elérése érdekében együttműködni, tenni is hajlandó helyi társadalmat igényelnek.

A területi központi szerepnek való megfelelés, az üzleti és közlekedési infrastruktúra-fejlesztés és az érkező befektetések munkaerőigénye megköveteli a helyi társadalom fejlődését, mely csak komplex megközelítésben lehet eredményes.

A társadalmi tőke komplex fejlesztéséhez a következő területeken szükséges előrelépni:

- **A kor követelményeinek megfelelő, piacképes tudást és kompetenciákat eredményező oktatási és képzési rendszer**

A fejlesztések megvalósíthatóságának kulcskérdése az infrastrukturális feltételek megteremtése mellett a szakképzett közép- és felsőfokú végzettségű munkaerő rendelkezésre állása. Ennek érdekében meg kell erősíteni az oktatási intézményeket, fejleszteni szükséges a középfokú oktatást, kiemelt fontossággal meg kell teremteni a fejlesztési célokhoz igazodó helyi nappali szakképzés és a felnőttképzés feltételeit. (Az önkormányzat kezdeményező szerepet játszik a megyei egyeztetési és döntési kompetenciákkal rendelkező KLIK és az Emberi Erőforrások Minisztériuma felé.)

- **A kulturális és szocializációs képességek és szolgáltatások fejlesztése**

A modern gazdasági szervezetekben való helytállás nemcsak szakmai tudást, hanem kulturált viselkedést, csapatban való együttműködési képességeket, magas szintű szocializációt igényel, ezért a kulturális szolgáltatások fejlesztése a társadalmi kohézió elválaszthatatlan része. A lakosság kulturális fejlődésének a többi humán területi fejlesztéssel összhangban kell megvalósulnia. Ki kell szolgálnia a betelepülő gazdasággal együtt érkező kultúraigényes új lakosságot és fel kell támasztania a meglévő lakosság igényességét. A fejlesztésnek az infrastruktúra és a szolgáltatástartalom fejlesztésére, valamint a lakosság kultúra iránti érzékenységének fokozására kell irányulnia.

- **A helyi társadalom egészségi állapotának javítása**

A hatékony és kitartó munkavégző képesség alapfeltétele a jó fizikai és mentális állapot. A fejlesztések munkaerőigénye egészséges munkavállalók toborzására irányul és számolnak a teljes munkavégző képességgel. Az egészség megőrzésének feltételeit – prevenció, gyógyítás, infrastruktúra, a mentális egészség megőrzését szolgáló életmód előnyben részesítése – biztosító, illetve támogató intézményrendszerre van szükség. Ennek érdekében az egészségügyi ellátórendszer elemeit fejleszteni szükséges és növelni kell a prevencióra irányuló erőfeszítéseket.

- **Szociális állapot és szolgáltatások**

A diákok tanulási képességeit, a felnőttek munkavégzését nemcsak egészségi állapotuk, hanem szociális háttérük is jelentősen befolyásolja. Képzett és elkötelezett szakembereket alkalmazó, hozzáférhető és segítőkész helyi ellátórendszerre van szükség, amely képes komplex problémaértelmezésre és a társágazatokkal (oktatás, egészségügy) való együttműködésre. A komplex megközelítés legtipikusabb területe a családközpontúság és a családok segítése.

A szociális szolgáltatásoknak a hagyományos működésen túlmutatóan hangsúlyt kell fektetnie a munkavégző képesség és a szociális képességek fejlesztésére, visszaszerzésére, az önfenntartó képesség fejlesztésére, az egészséges életmód, a munka és a képességek mint értékek közvetítésére, különösen azokban az esetekben, ahol ezek hiánya vezet a szociálisan hátrányos körülmények kialakulásához és a fiatal generáció munkaerőpiaci alkalmatlanságához.

A lakosság idősödése következtében növekvő igényekkel kell számolni az egészségügy mellett a szociális szférában is. Az idősek intézményi és otthoni ellátóintézményeinek fejlesztése ezért megkerülhetetlen feladat.

A szociálisan perifériára szorulóknak közül sokan szorulnak szociális gondoskodásra. Az ellátás szintjének javítás érdekében élni kell a pályázati lehetőségekkel ezen a területen is.

- **A lakhatási feltételek fejlesztése**

A városnak ki kell dolgoznia lakóterületfejlesztési és lakásellátási koncepcióját. Ennek keretében lakáskínálatot kell teremteni a városban megvalósuló fejlesztések keretében a városba érkező igényes szakképzett és felsőfokú végzettségű munkavállalói réteg számára. A már kijelölt lakóterületek beépülésének elősegítése, további területek felmérése és kijelölése, intézkedések meghatározása (Alsótöbörzsök, Kislók) is fontos feladatok. A városlakók igényeinek kielégítését szolgáló lakóterület-előkészítéseket folytatni szükséges, mivel a lakásépítés a lakosság helyben maradásának egyik legerősebb kötődését hozza létre.

A lakhatási feltételek javítása keretében sort kell keríteni a szegregátumokban és szegregálódó területeken a komfortosabb életkörülmények kialakítására a lakóinfrastruktúra javításával, komplex integrációs programok támogató erejével.

- **Partnerségi kapcsolatok fejlesztése**

Sárbogárd célrendszerének településfejlesztési elvei között hangsúlyosan szerepel a partnerség. Az elv nem csupán a demokrácia lehetőségének biztosítása, hanem a célok megvalósításának vezetési eszközeként is fontos, mivel számos olyan cél van, amelyekre az

önkormányzat nem vagy csak kis mértékben tud közvetlen hatást gyakorolni (pl. a lakosság környezeti kultúrája, oktatási rendszer intézményei, a lakosság aktivitása, tanulási hajlandósága a munkaerőpiachoz való alkalmazkodás terén, gazdasági szereplők tevékenysége). Ezeken a területeken – bár kulcsfontosságúak – rendeleti úton, saját szervezetei közvetlen tevékenysége révén nem tud érdemi hatást gyakorolni, intézményi együttműködés, személyes kapcsolatok, civil szervezetekkel való együttműködés, telekommunikációs eszközök segítségével van csak lehetősége változásokat elérni.

Az utóbbi évek változásai felértékelik a városvezetés együttműködéseinek jelentőségét.

- A jövő kulcskérdései közül is a legfontosabb: az oktatási intézményrendszer kikerült az önkormányzat közvetlen hatóköréből.
  - Felértékelődött a környezeti fenntarthatóság és alkalmazkodás szerepe, amelyben az egyén gondolkodásmódja, állampolgári és munkaerőként való viselkedése jelentősebb szerepet játszik, mint a közintézmények mozgásteré.
  - A gazdaság folyamatos és gyors ütemű átalakulása megköveteli a munkaerő alkalmazkodását, tanulási képességeinek sokszor végletes kiaknázást. A környezeti változásokhoz passzívan viszonyuló munkaerő előbb-utóbb alkalmatlanná válik korábbi szerepére, akiknek pedig már korábban szembe kellett nézniük a munkahely elvesztésével, még nagyobb hátrány ledolgozásának követelményével kell szembenézniük. A munkaerőpiacra önerejükből visszakapaszkodni képtelenek esetében az önkormányzatnak kell szervezett, támogatott foglalkoztatást teremtenie. Ennek sikeressége – úgy toborzást, mint a munkavégzést illetően – jelentősen függ az érintettek hozzáállásától. Az együttműködési készséget alapvetően kommunikáció segítségével lehet érdemben befolyásolni.
  - A jelenlegi fejlesztési ciklus számos olyan lehetőséget kínál az önkormányzatok számára, amelyek megvalósítása tekintetében a pályázati felhívások megkövetelik a partnerségi együttműködést, valamint a sikeres megvalósítás e nélkül nem is valósítható meg.
  - A változásokhoz való alkalmazkodás terén jelentős előrelépésre van szükség. Jelen program célkitűzései a következő területeken igényelnek új megközelítést és gyakorlati kialakítását:
    - Partnerkapcsolatok tervezett, rendszerezett ápolása. (Rendező elvek: célok egyeztetése, kölcsönösség, rendszeres egyeztetés, munkamegosztás. Irányok: lakosság, helyi civil szféra, helyi politika, járási, térségi településközi együttműködés, megyei szint, kormányzati és felső politikai szint.)
- **Térségi együttműködések**

Sárbogárdnak elsősorban a járáshoz tartozó településekkel, illetve a megyeszékhellyel indokolt kapcsolatait ápolnia. A közös igazgatási és oktatási kötései jó kiindulási alapot teremtenek a települések közötti szoros együttműködésre, a közös kulturális és szabadidős rendezvények megtartására. Közös koncepció mentén kialakított marketing és turisztikai stratégia révén kihasználhatják egymás kedvező adottságait, erősíthetik térségi versenyképességüket, idegenforgalmi pozíciójukat. A járásközpont nemcsak a saját fejlődéséért, hanem bizonyos mértékig a többi település fejlődéséért is felelős.

Fontos együttműködési témakörök pl.:

- Iparterületek, ipari parkok fejlesztése, inkubátorházak, munkalehetőségek fejlesztése

- Szakképzési irányok támogatásában való együttműködés a meglévő és tervezett munkahelyek munkaerő-ellátásának biztosítása, az elvándorlás fékezése érdekében
  - Foglalkoztatási lehetőségek teremtése, hátrányos helyzetű lakosság foglalkoztatása
  - Közösen működtetett szolgáltatások
  - Kapcsolódó közműhálózat fejlesztése
  - Kulturális szolgáltatások fejlesztése
  - Közös lobbytevékenység
  - Tájékoztató, környezetvédelmi kérdések stb.
- **Helyi közügyek széles körben történő megtárgyalása, civil szervezetek kezdeményezéseinek felkarolása**

A városnak céljai eléréséhez partnerekre van szüksége. A legszélesebb partneri kör a lakosság. A kétoldalú kommunikáció a lakosság egyedeivel korlátozottan lehetséges, ezért a lakosságot különböző (életkori, lakóhelyi, szakmai stb., de mindenképpen önkéntes) kritériumok mentén strukturáló civil szervezetek megkönnyítik és minőségi, tartalmi szempontból fejlesztik az együttműködést. Ez végső soron olyan társadalmi munkamegosztást is jelent, amely egyrészt elősegíti a lakosság véleményének érvényre jutását a tervezésben és a döntésekben, másrészt tevékenyen hozzájárul az eredmények eléréséhez olyan területeken, ahol az önkormányzat nem rendelkezik eszközrendszerrel. A település civil szervezeteinek működése, valamint kínálatuk, szolgáltatási körük bővítése támogatandó. Ők a közösségi élet szervezésének elsődleges szereplői. Az aktív civil szervezetek jó példát mutathatnak a település lakosságának, mivel a problémák megoldására és a település közösségi életének élénkítésére törekcszenek, így kezdeményezéseik, melyek Sárbogárd fejlődését szolgálják, támogatásra érdemesek, mind a lakosok, mind az önkormányzat által. Ez létrejöhet fórumok szervezése révén, melyben a különböző szervezetek esetlegesen összehangolhatják terveiket és megoszthatják a lakossággal. Hasonló fórumok létrehozásával a helyi közügyek megtárgyalását is szélesebb körben lehetne megvalósítani, így érvényesülne a lakosság véleménye is.

Tipikus együttműködési területek:

- Pályázatokhoz kötődő szoft programok tervezése és megvalósítása
  - Közösségi akciók szervezése, az önkormányzat stratégiai céljainak közvetítése a lakosság felé
  - Tájékoztató, figyelemfelhívás a lakosság egészét vagy egyes csoportjait érintő lehetőségek vonatkozásában
  - Kapcsolattartás a lakosság és a gazdasági szféra egyes szegmenseivel (pl.: nagycsaládosok, vállalkozók, pályakezdcők, hátrányos helyzetűek csoportjai)
- **Kommunikáció fejlesztése, helyi média lehetőségeinek kiszélesítése**

A lakosság közösségi életbe való bevonásának fontos eszközei a nyomtatott és elektronikus média. Az emberek tájékozottsága elkerülhetetlen kiindulási alap. A figyelemfelkeltés, időben történő tájékozódás/tájékoztató erősíti a részvételi kedvet a rendezvényeken és a közösségi életben.

A településmarketing minden település számára fontos eszköz, mivel sokféle területen elősegíti a település fejlődését, így például a turizmus terén, melyre Sárbogárdon is szüksége van.

Segítségével többen megismernék és látogatnák a települést és környékét, valamint elősegítené az együttműködések kialakítását és kialakulását is.

A város jelenleg csak hiányosan rendelkezik a lakossághoz közvetlenül eljutó kommunikáció lehetőségével, ezért közvetlenül vagy más kezdeményezések támogatásával szükséges megteremteni a napi szintű tájékoztatás és tájékozódás lehetőségét több csatornán keresztül. A cél az, hogy a városvezetés rendszeresen és gyorsan közvetíteni tudja üzeneteit a lakosság felé, pozitív viselkedési mintákat, akciókat tudjon bemutatni, megteremtődjön a visszacsatolás lehetősége, lehetőséget teremtsen a civil szervezetek megjelenésére.

Az új csatornák sokat jelenthetnek a lakosság helyi identitásának erősödésében, a város által kezdeményezett akciók sikerességében és a sikerek megismertetése, értékelése terén is.

- **Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása**

Egy település életében rendkívül fontos, hogy élénk legyen a kulturális élet, főként a helyi közösségek, tehetségek részvételével. Így e szereplők támogatása kiemelt ezen a téren. Népszerűsítésük és segítségük érdekében szervezhető kiállítások, fellépések és szakkörök, így minden korosztály megtalálhatja a kedvére való elfoglaltságot és emellett ezek a programok összehozzák a település lakosságát, közösségépítő szerepe is érzékelhetővé válna.

Ebbe a kategóriába sorolva emeljük ki a pályakezdők megtartására, a vállalkozóvá válás és az innovatív tevékenységekkel való foglalkozás ösztönzésére irányuló önkormányzati tevékenységet is.

9. Munkahelyteremtés és –megőrzés

A gazdaságfejlesztési részcélok önmagukban is mind szolgálják a munkahelyteremtést és növelik a település népességmegtartó képességét, azonban mint kiemelten fontos rész cél önálló szerepeltetése is indokolt.

Erre a területre az önkormányzat nem tud közvetlen hatást gyakorolni, azonban az üzleti infrastruktúra fejlesztése és partnerkapcsolatok révén mégis fontos szerepet játszik.

Az üzleti infrastruktúra terén megteremtendő és folyamatosan fejlesztendő funkciók:

- Infrastruktúrával ellátott iparterületek fejlesztése KKV-k át- és letelepedésének lehetősége érdekében
- Inkubátorház létrehozása a kezdő és fejlődő vállalkozások, valamint innováció-fejlesztéssel foglalkozó KKV-k részére
- Vállalkozói, vállalkozásfejlesztési központ létrehozása a helyi vállalkozások együttműködési fórumának megteremtése érdekében

Munkahelymegőrzés terén:

- Közvetlen partnerség kialakítása a jelentősebb foglalkoztatókkal egyedileg stratégiai együttműködés kialakítása. Ennek keretében az Önkormányzat a saját eszközeivel segíti a vállalkozások fejlesztéseit (infrastruktúra, pénzügyi ösztönzők, adókedvezmények alkalmazása, pályázati együttműködés, munkaerőigény kielégítésében való közreműködés stb.).

- Tanácsadási háttérfeltételek erősítése a vállalkozásfejlesztési központ létrehozása segítségével.

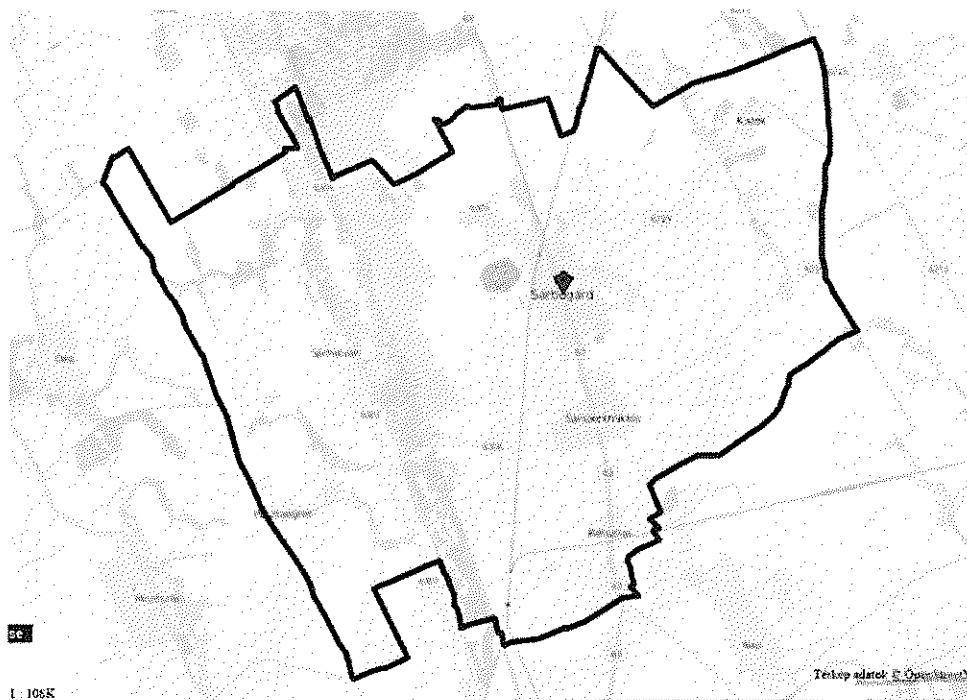
1.1.2. Tematikus célok és a beavatkozások területei egységeinek meghatározása

A település programozási dokumentumainak készítése során figyelembe kell venni, hogy a 189,35 km²-es területen fekvő település a várossá nyilvánítás előtt hét településből állt (Sárbogárd, Sárszentmiklós, Rétszilas, Pusztaegres, Sárhatvan, Alsótöbörzsök, Kislók). Ebből adódóan a város népsűrűsége csak az országos átlag 61%-a, és egyes településrészek a város magterületeitől meglehetősen nagy távolságra (6-12 km) helyezkednek el. Az egy tengelyen (63-as főút) elhelyezkedő településrészek közül Sárbogárd, Sárszentmiklós és Alsótöbörzsök integrálódása viszonylag előrehaladott, ma már a város törzsterületének tekinthető (a továbbiakban a várostörzs elnevezést alkalmazzuk együttes azonosításuk céljából). Az ugyanezen a tengelyen fekvő Rétszilas, a rétszilasi tavak nyugati oldalán elhelyezkedő Pusztaegres és Sárhatvan, valamint a várostesttől északra fekvő Kislók továbbra is megőrizték önálló település jellegüket. A távolságok miatt városszerkezeti különállásuk hosszabb távon sem szűnik meg, így funkcionális és területi szempontból is falusias jellegű településrészek maradnak.

Míg a város központi részének fejlesztési elveire az általános városfejlesztési módszerek, a városfejlesztési kézikönyv szemlélete többé-kevésbé alkalmazható, addig a falusias jellegű településrészekre vonatkozóan – azt is figyelembe véve, hogy nem önálló települések – más megközelítésre van szükség. A városvezetésnek e városrészekkel kapcsolatban a következőkre célszerű törekednie:

- életminőség és a közterületek fejlesztése vonatkozásában a Külváros kertvárosai tekintetében közelítsenek a várostörzshöz
- nem városias jellegű fejlesztések, hanem a helyben nyújtott szolgáltatások minősége és a nem helyben nyújtott szolgáltatások elérhetősége tekintetében kell támogatni a felzárkózást a várostörzshöz
- az alapellátás helyszínen történő elérhetőségére célszerű törekedni mindazon területeken, ahol az jogszabály által kötött, vagy az érintettek szempontjából a szolgáltatás nem helyben történő nyújtása aránytalanul nagy terhet okoz, ezen belül különösen:
  - az egészségügyi és egészségmegőrzést szolgáló ellátás megtartása, ill. fejlesztése: háziorvosi, ügyeleti, védőnői, iskolaorvosi (ahol releváns), megelőző egészségügyi ellátás
  - szociális, gyermekjóléti alapellátás biztosítása
  - kereskedelmi, postai alapellátás
- a helyben nem biztosítható közszolgáltatások legjobb elérhetősége a várostengelyen
- a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében a várostörzs elérését lehetővé tevő belső közlekedési rendszer kialakítása (gyakori, kiszámítható járatok)
- a közműellátás és annak minősége, valamint a közterületek minősége terén a városrészi különbségek minimalizálása
- kulturális, közösségi központ fenntartása, működtetése
- szegregátumok felszámolása és keletkezésük megelőzése
- szociális lakásellátás biztosítása a magas közszolgáltatási ellátású (városi) területen.

2. ábra: Sárobgárd közigazgatási határai²

Sárobgárd város településrészeinek lehatárolását már a 2011. évben elfogadott IVS megtette, majd a 2016. évi TFK némileg módosította. A 2011. évi IVS még külön városrészként azonosította Sárszentmiklóst és Alsótöbörzsököt, a 2016. évi TFK összevontan, külvárosi városrészként azonosítja őket. (A települési területek térbeli elhelyezkedése, azok felhasználása, jellege, településhálózati szerepe alapján a városrészi lehatárolásban javasolt összevonni a történelmi Sárobgárd területét az egykoron önálló településként, a központi területtől délre fekvő Sárszentmiklós és északra fekvő Alsótöbörzsök területével, melyek ma az egybefüggő belterületi városi szövet, ún. külvárosi területének részei. Ezen belül javasolt külön kiemelni önálló településrészként a városközpontot, mely funkciójában, tervezett jellegében jelentős eltérését mutat.)³

A városrészi lehatárolások:

1. Sárobgárd központi rész (városközpont)
2. Sárobgárd külvárosi rész (a városközpontot körülölelő sávok, valamint Sárszentmiklós és Alsótöbörzsök területei)
3. Kislók
4. Rétszilás
5. Puszttaegres
6. Sárhatvan
7. Külterületek

² Forrás: Openstreetmap.hu

³ TKF, 2016.

3. ábra: Sárobgárd városrészei

A városrészek bemutatása

Sárbogárd központi városrész a történeti Sárbogárdot jelenti, a közintézmények és közszolgáltatások többsége itt található. A városrész a Tompa – József Attila – Radnóti – Asztalos – Posta – Tinódi – Kereszt utca, majd egyenes vonalban az Ady Endre utca 126. alatt lévő bölcsőde északi határán, a telkeken át egyenesen ismét Tompa utca által határolt területet jelenti. Megjelenését, arculatát, építészetét tekintve Sárbogárd legvárosiasabb része. Központi területén, a 63-as út mentén és annak keleti oldalán sűrűbb a beépítés, itt több jelentősebb méretű többszintes középület, valamint tömbházas lakótelep helyezkedik el. A belvároshoz közeli utcákban azonban a többi hasonló fejlődési ívet bejárt mezővárosi eredettel rendelkező kisvároshoz hasonlóan – főként a nyugati oldalon – már családi házas, falusias beépítés a jellemző.

A városrészben él a település lakónépességének közel 20%-a, a városi értékek meghatározásában a központi városrész értékei meghatározóak. A területen minden korosztályt tekintve az arányok a városi átlag közelében vannak, a Sárbogárd központi városrész képzettségi mutatói a legjobbak, itt a legalacsonyabb a csak 8 általánost végzett aktívkorúak aránya, és itt a legmagasabb a diplomások aránya is. Ennek a városrésznek a legjobb a szegregációs mutatója is. Mindent egybevéve ezen a településrészen pozitívabbak a demográfiai, iskolázottsági, foglalkoztatottsági mutatók. A kedvező adatok ellenére a városrész rendelkezik a Mészöly Géza utca környékén egy szegregálódó területtel.

A település központja infrastrukturális szempontból jól ellátott, itt van a település központi tere, a Hősök tere az önkormányzat épületével, a bíróság, kereskedelmi üzletek, szolgáltatók és vendéglátóhelyek túlnyomó többsége, pénzügyintézetek, piac, könyvelők és ügyvédek irodái, templomok (r.k., ref.), Madarász József Város Könyvtár, József Attila Művelődési Központ, helyi sajtó (Bogárd és Vidéke), a városi bölcsőde, Általános Iskola, Óvoda, Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Zeneiskola stb.

Az intézményi és közüzemi infrastruktúrával összhangban a városrészben található lakások is jól felszereltek, a városi átlag fele a lakott lakásokon belül az alacsony komfort fokozatú, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya is, az egyszobás lakások aránya a város átlaghoz közelít.

Sárbogárd külvárosi része a központi városrészt körülölelő gyűrűt/sávot és a két közvetlenül Sárbogárdhoz kapcsolódó városrészt, Sárszentmiklóst és Alsótöbörzsököt foglalja magában.

A központi városrészt övező sáv ugyanazon paraméterekkel rendelkezik, mint a városközpont, infrastrukturális szempontból jól ellátott, a közintézmények vagy a városrészben vagy a központban 10-15 perces sétával elérhetőek. Erre a részre is elmondható, hogy egyes részei – pl. Árpád lakótelep – városiasak, más részei, kisvárosi kertes, családi házas jellegűek. Megjelenését, arculatát, építészetét tekintve Sárbogárd legvárosiasabb része. A belvároshoz közeli utcákban azonban a többi hasonló fejlődési ívet bejárt mezővárosi eredettel rendelkező kisvároshoz hasonlóan – főként a nyugati oldalon – már családi házas, falusias beépítés a jellemző.

A városrészben él a település lakónépességének közel 30%-a, a városi átlagos értékek meghatározásában ez a terület a legmeghatározóbb. Demográfiai, iskolázottsági adatokra vonatkozóan ugyanaz mondható el, mint a központra. A városnak ez a területe a központi városrészhez hasonló paraméterekkel rendelkezik, mind a lakások komfortfokozata, mind az infrastrukturális ellátottság szempontjából. A településrészen van iparterület (volt VIDEOTON, Key-Tech, palackozó üzem), irodák, kereskedelmi és mezőgazdasági tevékenységet folytató

szervezetek, Fejérvíz Zrt., Ifjúsági park, gyógyszertár, állatorvos, posta, tájház, távolsági autóbusz megálló, vasútállomás, nagyobb bevásárlóközpontok.

A településrészen több kisebb szegregálódó rész is található: Gilice közben, Vasútállomáson, Petőfi/Virág utca környékén. Ezek a területek azonban nem olyan méretűek, mint a város többi részén szegregáció által veszélyeztetett, illetve szegregálódott területek.

Sárszentmiklós 1969-ban egyesült a sárbogárdi várossal, és így megszűnt a korábbi községi önállósága. Ma Sárbogárd város déli városrészét alkotja, Sárbogárd központi részével a Köztársaság út köti össze, az út lakóházakkal szegélyezett, Rétszilastól mezőgazdasági területek választják el.

A 63. sz. főút áthalad a városrészen, továbbá innen indul Mezőszilas (Örspusztá, Pusztáegres) irányába a 6306. j. mellékút, és Alapra a 6223 j. mellékút, valamint a Mezőfalván át a Dunaújváros felé tartó 6219. j. mellékút.

Az alábbi utcák tartoznak a Sárszentmiklói városrészhez: Köztársaság út, Semmelweis utca, Munkácsy Mihály utca, Előd Vezér utca, Lehel utca, Álmos vezér utca, Huba utca, Tisza utca, Rákóczi utca, Miklós utca, Magyar utca, Kazinczy Ferenc utca, Kölcsey Ferenc utca, Vezér utca, Széchenyi utca, Gárdonyi Géza utca, Homokos utca, Csaba utca, Szabadság utca, Erkel Ferenc utca, Deák Ferenc utca, Jókai Mór utca, Vasút utca, Fasor utca, Béke utca, Gesztenye sor, Fasor utca, Park utca, Nyárfa utca, Arany János utca, Vörösmarty utca, Táncsics Mihály utca, Egressy Béni utca, László utca, Hársfa utca, Akácfa utca.

Sárszentmiklós kertvárosias, falusias lakóterületekből áll, a lakások száma 1163, az alacsony komfortfokozatú, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások és az egyszobás lakások arányai is a városi átlag alatt vannak. A településrész folyamatos fejlődésének eredményét tükrözi, hogy három külön lakóterületre osztható. A legidősebb (Ófalusi) rész a 63-as út mentén alakult ki, az (Új falusi) rész a városrész nyugati részén található. Az észak-keleti rész (Papföld) Sárszentmiklós újgenerációs része. A közmű-kiépítettség csaknem teljes.

Sárszentmiklóson számos kiskereskedelmi üzlet, vendéglátó egység és szálláshelylehetőség is található. Óvodai férőhelyeket és színvonalas alsófokú közoktatást nyújt az itt élő lakosság számára. Könyvtár, művelődési ház, templomok nyújtanak lehetőséget a közösségi élet gyakorlásához. A közszolgáltatások közül helyben áll a lakosság rendelkezésére a háziorvosi és gyermekorvosi ellátás. Gyógyszertár, posta, állatorvos is van a városrészben.

A 2011. évi népszámlálási adatok szerint a lakónépesség 3081 fő, a fiatalok és idősek aránya alig tér el (0,1-0,6%) városra jellemző arányoktól. A sárbogárdi városrészen kívül itt a legkedvezőbbek az iskolázottságra vonatkozó adatok, itt a legmagasabb a foglalkoztatottak és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma is.

A településrészen az elmúlt 15 év alatt a Tisza utca környékén kialakult egy szegregációval veszélyeztetett terület, amely megoldandó probléma a településfejlesztés számára.

Alsótöbörzsök Sárbogárd északnyugati oldalán fekszik. A településtengely harmadik települése. Sárbogárd városrészt és Alsótöbörzsököt a vasút választja el egymástól. Északnyugatról az Abai út, északról a Szent István utca, dél-nyugatról a Bem utca, délről pedig az Imremajor út és a Szent István utca által lehatárolt területen fekszik.

A városrész megközelíthető a város legfőbb közlekedési tengelyét jelentő 63. sz. főútról, a városrészen áthaladó, Nagyhörcsökre vezető 6305. j. mellékúton, illetve délről, a városközpont felől a Tinódi utcai vasúti átjárón át.

Az alábbi utcák tartoznak az Alsótöbörzsöki városrészhez: Szent István utca, Balassi Bálint utca, Katona utca, Abai út, Honvéd utca, Tüzér utca, Kótai Imre utca, Temető utca, Imremajor út, Bem utca, Dózsa György utca, Bajcsy- Zsilinszky utca.

Alsótöbörzsök kertvárosias, falusias jellegű lakóövezet. A lakások kb. 13%-a alacsony komfortfokozatú. A városrész déli felén fekszik a Dózsa György laktanya, amely már használaton kívül van. A laktanya ingatlanegyüttes műszaki állapota ugyan leromlott, de helyreállítható, használatba vehető állapotban van. A városrészben kiépült a víz, csatorna, gáz, villany, internet, kábeltelevízió és telefonhálózattal rendelkezik.

Alsótöbörzsökön mindössze néhány kiskereskedelmi üzlet és vendéglátó egység található. Iskolai, háziorvosi és gyermekorvosi szolgáltatást nyújt a városrész, de egyéb közszolgáltatás nincs Alsótöbörzsökön.

A 2011. évi népszámlálási adatok szerint feleannyian élnek ebben a városrészben, mint a sárszentmiklósiiban. A 60 év felettek (24,7%) aránya 10%-kal meghaladja a fiatalok (14,3%) arányát. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők mutató itt a harmadik legmagasabb értékű a településrészek között.

Kislók Sárbogárdtól 6,5 km-re, észak-keletre magasabb térszínen, egy löszplatón található. A 6215. j. mellékút halad keresztül rajta, ami Sárbogárdot köti össze Mezőfalvával.

Délről a Hunyadi utca, nyugatról a Kossuth Lajos utca, északról a Petőfi és a Rózsa utca, keletről pedig a Szabadság utca (6215 j. mellékút) által lehatárolt területen fekszik. Kislók csak részben rendelkezik szilárd burkolatú utakkal. Hiányzik a csatorna- és a gázhálózat. A településszerkezetre jellemző a tervezettség, melyben a lakófunkció még nem teljesen kihasznált, több telek is üresen áll. A határban majorok működnek.

A lakónépesség száma 203 fő, a népességen belül az idősek aránya jelentősen meghaladja a városi átlagokat, a településrésze az előregedés jellemző. A lakónépesség iskolai végzettsége sem mondható kedvezőnek, mindössze 2% a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya, és a települési átlagnak kb. kétszerese a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. Ennek oka, feltehetőleg az idősebb népesség alacsonyabb iskolai végzettsége lehet. A településrészen 88 lakás található, ebből a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 22,1%, az alacsony komfortfokozatú lakások aránya 27%, az egyszobás lakások aránya 5,2%.

A településrészen az önkormányzati adatok alapján néhány vállalkozás működik, ezek döntően a kedvező földrajzi adottságok miatt mezőgazdasággal foglalkoznak.

Nincs óvoda, iskola, egészségügyi ellátás, mégis az itt élők ragaszkodnak a településrészhez, és az utóbbi időben Székesfehérvárról és a kistérségből érdeklődés tapasztalható a település iránt fiatalok részéről. Ennek az érdeklődésnek az eredménye a településrész státuszának változása, Kislók a 2011. évi IVS-ben még szegregátummal rendelkező területként volt bemutatva, a 2011. évi népszámlálás adatai szerint azonban „már csak” szegregációval veszélyeztetett településrész.

Rétszilas Sárbogárdtól 6,4 km-re, délre a 63-as út mentén épült. Hagyományosan kialakult egyutcás település, jellemzően falusias lakófunkcióval, mindössze két utcával rendelkezik. Ezek a Fehérvári út, ami maga a 63-as sz. főút, és a Bocskai utca. A településrész csak közlekedési (vasúti) és lakó funkcióval rendelkezik, bár a vasúti forgalom nem számottevő. Rétszilas lakosság száma csökken, jelenleg 256 fő él itt, előregedő tendencia jellemzi. A 2011. évi adatok szerint a lakosság mindössze 6,2%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Helyben nincs munkalehetőség, a foglalkoztatottak ingáznak.

A lakásállomány 21,4%-a alacsony komfortfokozatú, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 14,7%. Nincs kiépítve a csatornahálózat, nincs biztosítva a közszolgáltatás, nincs helyben óvoda, iskola, egészségügyi alapellátás. Egyetlen bolt működik a településen. A leírtak alapján talán nem meglepő, hogy a településrészen több kisebb szegregáló terület van.

Pusztægres Sárbogárdtól 12 km-re, nyugatra található. A 6153. j. mellékút halad keresztül rajta, ami Sárbogárdot köti össze Mezőszilással. Délről a Rákóczi utca (6153. j. mellékút), Köztársaság tér, nyugatról a Petőfi utca, Dégi út, északról a Fehérvári utca, keletről a Hatvány utca, Széchenyi utca által lehatárolt területen fekszik.

Az alábbi utcák tartoznak a Pusztægresi városrészhez: Rákóczi út, Széchenyi utca, Deák Ferenc utca, Köztársaság tér, Kossuth Lajos utca, Petőfi utca, Baross Gábor utca, Dégi út, Hatvány utca, Dózsa György utca, Ady Endre utca, Fehérvári utca. A településen csak öt utca és egy tér rendelkezik szilárd burkolattal. A település déli részén átvezető Rákóczi út mentén van a város központja, itt található a vegyesbolt, a kocsmá, a művelődési ház, az orvosi rendelő és a buszmegálló. A Köztársaság tér a Rákóczi utat köti össze a Kossuth Lajos utcával, ami a település hálózat gerincét adja. Ebből az utcából ágazik le a Petőfi Sándor utca. Erre a két utcára merőlegesen fekszik a Baross Gábor utca és az Ady Endre utca. A többi utca nem pormentesített, ezek vagy zsákutcák, vagy a településhatáron található, mint egy körgyűrű határolják le a települést. Óvoda működik a településrészben, az orvosi ellátás 2016 nyarán szűnik meg.

A lakónépesség száma 614 fő, a népességben belül az idősek aránya jelentősen meghaladja a városi átlagokat, a településrészre az előregedés jellemző. A lakónépesség iskolai végzettsége sem mondható kedvezőnek, mindössze 2,7% a felsőfokú végzettséggel rendelkező, és a települési átlag több mint másfélszerese (42,5%) a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. Ennek oka, feltehetőleg az idősebb népesség alacsonyabb iskolai végzettsége lehet. A településrészen 284 lakás található, ebből a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 26,1%, az alacsony komfortfokozatú lakások aránya 33,5%, az egyszobás lakások aránya 4,6%.

Sárbogárd egyik szegregátuma a településrészen található, a szegregátum rövid bemutatása az *Antiszegregációs program* fejezetben történik meg.

Sárhatvan Sárbogárdtól 13 km-re nyugatra, Pusztægrestől északkeletre, a Sárvíz menti természetközeli területek mentén elhelyezkedő településrész, lakóterületekkel, templommal és majorral. A településrész két utcából áll: a József Attila utca a fő utca, a másik pedig az Arany János utca. Mindkét utca szilárd burkolattal rendelkezik.

Sárhatvanban a lakónépesség száma 229 fő, a fiatalok aránya 13,1%, az időseké 22,3%, mindkét érték 1-2%-kal a városi átlag alatt, illetve fölött van. Az iskolázottságot tekintve a

településrészen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 47,3%, a felsőfokú végzettségűek aránya 2,5%. A 91 db lakás 35,2%-a alacsony komfortfokozatú, a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül 27,8%, ezek a városi átlag többszöröse. Nincs óvoda, iskola. Egy bolt, egy vendéglátó egység jelenti a szolgáltatási kínálatot. A római katolikus kápolna és környezete közösségi élet színteréül szolgál. Egy klub nyújt szórakozási lehetőséget a lakosságnak.

Sárbogárd egyik szegregátuma a településrészen található, a szegregátum rövid bemutatása az *Antiszegregációs program* fejezetben történik meg.

Sárbogárd sajátos településszerkezete, az egyes településrészek eltérő fejlődési pályája miatt számos **lakott külterülettel** rendelkezik.

A helység városrész, a helységhez tartozó településrészek jellege és megnevezése	A népszámlálási lakónépesség	A lakások	A lakott egyéb lakóegységek	A külterület települési jellege	A településrész távolsága a központi belterület centrumától (km)
	száma 2011. október 1-jén, a 2015. január 1-jei közigazgatási állapot szerint				
Abai út	37	16	–	Lh.	5
Alsókörtvélyes	–	–	–	Lh.	7,5
Bágyi sor	–	–	–	Kt.	6,5
Biglitanya	5	1	–	Lh.	5,5
Décseiszőlőhegy	–	–	–	Kt.	5,7
Hadnagypuszta	3	1	1	Mgl.	0
Halásztanya	–	–	–	Kt.	8
Hantosi út	7	5	–	Lh.	5,5
Ipariszőlő	1	1	–	Lh.	4
Killertanya	–	–	–	Kt.	0
Kislókparcella	13	10	–	Lh.	6,5
Kislókpuszta	16	9	–	Lh.	7
Kracsótanya	3	1	–	Mgl.	5
Külsőszőlőhegy	–	–	–	Kt.	5
Május 1. major	21	6	–	Mgl.	5
Mindszentpuszta	–	–	–	Kt.	0
Nagyhörccsökpuszta	88	37	–	Lh.	1,2
Ödönmajor	–	1	–	Kt.	2
Örspuszta	8	4	–	Mgl.	9
Ötvenkilencpuszta	1	1	–	Kt.	5
Ráditanya	3	1	–	Lh.	7
Rétszilas vasútállomás	10	5	–	Forg.	0
Sallaitanya	1	1	–	Kt.	7
Sárszentmiklós vasútállomás	–	–	–	Lh.	5,5
Szarvaspuszta	–	1	–	Lh.	9,2
Vasúti őrházak	3	3	–	Forg.	5
Videoton-gyártelep	7	8	–	Üszl.	3,1
Összesen	227	112	1	-	-

Forg.:forgalmi település (vasútállomás, őrház stb.)
Lh: gazdasági tevékenységhez vagy egyéb funkcióhoz nem köthető lakóhely
Mgl.: mezőgazdasági jellegű (készenléti, szolgálati)lakótelep, illetve lakóhely, mezőgazdasági jellegű tanyák
Üszl.:üzemi (ipari üzemi) szolgálati vagy készenléti lakás

2. táblázat: Sárbogárd lakott külterületei⁴

⁴ Forrás: ksh.hu

A külterületek többsége a korábbi, hagyományos, mezőgazdaságra épülő életformához leginkább igazodó településtípus örökösei. A 20. század folyamán a területek/puszták egy része lakatlanná vált, a legtöbb külterület népessége, illetve a lakott külterületek száma is folyamatosan csökken. A külterületek többségén jelenleg mezőgazdasággal foglalkozó családok élnek. Az utóbbi években egyes külterületekre kifejezetten a kedvező mezőgazdasági termelés, a jelentős állattartás folytatása miatt költöztek ki családok.

A külterületek egy részén azonban az ott lakók a lakhatás és a megélhetés javulásának reménye nélkül – pl. Nagyhörcsökpuszta cselédházas lakásai – csapdába kerülve élnek.

Az alábbi összefoglaló tábla illusztrálja, hogy a tematikus célok milyen mértékben érintik az egyes városrészeket.

Részcélok/ tematikus célok		Településrészek						
		Városközpont	Külvárosi rész	Kislók	Rétszilas	Pusztagegres	Sárhátvan	Külterületek
1	A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	■■■■	■■■■	■■	■■	■■	■■	■■■■
2	Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	■■■■	■■■■	■■	■■	■■	■■	■■■■
3	Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	■■■■	■■■■					
4	A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	
5	A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a település karakter harmóniájának megőrzése	■■■■	■■	■■	■■■■	■■	■	■■■■
6	Városi szintű szolgáltatások kialakítása	■■	■■■■	■■	■■	■■	■■	
7	Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■
8	Társadalmi kohézió	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■	■■■■
9	Munkahelyteremtés és –megőrzés	■■■■	■■	■■	■■	■■	■■	■■■■

3. táblázat: A részcélok/ tematikus célok és a településrészek közötti kapcsolatok erőssége

A célok úgy kerültek megfogalmazásra, hogy minél szélesebb spektrumban fejtsék ki hatásukat. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy az összes városrész minden problémája egyidőben megoldható, hanem azt a szándékot fejezi ki, hogy a város vezetése minél egyenletesebb fejlődés elérésére törekszik a városban. Az optimális fejlődés akkor érhető el, ha a fejlesztések közt tartalmi és területi szempontból egyensúly van, a különbségek növekedése – attól függetlenül, hogy földrajzi vagy szakmaterületi jellegűek – behozhatatlan hátrányokat és szűk keresztmetszeteket alakítanak ki, melyek a fejlődés gátjaivá válnak. Források és humán, szervezeti kapacitások függvénye, hogy a célok elérése milyen mértékben sikerül, azonban a komplex összefüggések tudatában megválasztott célstruktúra akkor is biztosítja az eredmények rendszerként való működését, ha lépésenként valósulnak meg.

A következő táblázat a tervezett beavatkozások mélységében is bemutatja, hogy az egyes tematikus célok mely városrészeket érintik:

TEMATIKUS CÉLOK		A TEMATIKUS CÉLOKHOZ TARTOZÓ BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK	területi összefüggés (városrészi kapcsolódás)
tematikus cél 1.	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Agrárgazdaság fejlesztése	Külterület
		Iparfejlesztés	Külváros és külterület
		Turizmusfejlesztés	Városközpont és falusias városrészek Természetvédelmi jellegű, megőrzött külterületek Esetlegesen feltárássra kerülő külterületi régészeti lelőhelyek
tematikus cél 2.	2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	Vállalkozástámogató üzleti infrastruktúra létrehozása	Külváros (Árpád utca) Külterület (iparterület)
		Vállalkozásbarát szabályozás (adók, rendeletek)	A város egész területén
		Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal	A város egész területén
		Befektetéstámogató településmarketing	A város egész területén
tematikus cél 3.	3. Városközpont városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	Városközponti és külvárosi beavatkozások az első ütemben Zöldfelületi hálózati terv és vízhálózati terv a város egész területére vonatkozóan
		Középületek rehabilitációjának folytatása	Városközpont Külváros
		Közösségi, városi funkciók, szolgáltatások bővítése, fejlesztése	Városközpont Külváros
		A városközpont kiterjesztése	Városközpont, Külváros (Alsótöbörzsök)
tematikus cél 4.	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	Zöldfelületi hálózat kialakítása	Városközpont Külváros Terv a város egész területére
		Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése	A város egész területe
		Szociális városrehabilitáció	Szegregátumok kapcsán Pusztagegres és Sárhatvan
tematikus cél 5.	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkaracter harmóniájának megőrzése	Hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése	Külváros Falusias városrészek Külterület (kiemelten a természetvédelmi területek)
		Környezetkímélő gazdálkodás támogatása	Külterület Falusias városrészek, családi házas városrészek
		Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése	Külterület (kiemelten a természetvédelmi területek)
		Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten	Belterület, Külterület
		Mezővédő erősávok fejlesztése	Külterület
tematikus cél 6.	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése	Belváros Külváros
		Kulturális, sportolási, szórakoztató intézmények fejlesztése	Külvárosi decentrumok
		Közösségi tájékoztató, információs rendszer fejlesztése SMART megoldásokkal	A város egész területén

TEMATIKUS CÉLOK		A TEMATIKUS CÉLOKHOZ TARTOZÓ BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK	területi összefüggés (városrészi kapcsolódás)
		SMART CITY – intelligens megoldások a városirányítás -városüzemeltetés, a kommunikáció és a városi élet minden lehetséges területén	A város egész területén
tematikus cél 7.	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Felszíni vízrendezés megoldása	Belváros, Külváros
		Szennyvízcsatorna hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	Külső városrészek
		Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, energiatakarékosságra való nevelés erősítése	A város egész területén
		Közúti közlekedés	A város egész területén
		Helyi úthálózat fejlesztése	A város egész területén
		Városközpont parkolás feltételeinek javítása	Városközpont
		Kerékpáros közlekedés fejlesztése	A város egész területén
		Vasúthálózat fejlesztés	A város egész területén (térsgyi felzárkózási program függvénye)
tematikus cél 8.	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	Oktatás és képzés rendszerének fejlesztése	Városközpont, Külváros
		Kulturális és szocializációs képességek fejlesztése, kulturális szolgáltatások javítása	A város egész területén
		A helyi társadalom egészségi állapotának javítása	A város egész területén
		Szociális állapot javítása és a szolgáltatások fejlesztése	A város egész területén
		A lakhatási feltételek fejlesztése	A város egész területén, kiemelten a megkezdett lakóterületi fejlesztések területén
		Partnerkapcsolatok fejlesztése, társadalmi együttműködést erősítő komplex programok megvalósítása	Puszttaegres Sárhatvan
		Térsgyi együttműködések	A város egész területén
		Helyi közügyek széles körben történő megtárgyalása, civil szervezetek kezdeményezéseinek felkarolása	A város egész területén
		Kommunikáció fejlesztése, helyi média lehetőségeinek kiszélesítése	A város egész területén
		Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása	A város egész területén

TEMATIKUS CÉLOK		A TEMATIKUS CÉLOKHOZ TARTOZÓ BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK	területi összefüggés (városrészi kapcsolódás)
tematikus cél 9.	9. Munkahelyteremtés és megőrzés	<ul style="list-style-type: none"> • Az üzleti infrastruktúra fejlesztése, ezen belül különösen: <ul style="list-style-type: none"> ○ Új vállalkozások létrejöttét és letelepedését lehetővé tevő infrastruktúra, fizikai környezet kialakítása (iparfejlesztési területek, közművek, termelő – üzleti tevékenység számára alkalmas létesítmények) ○ Új vállalkozások létrejöttét és a városba telepedését elősegítő intézmények létrehozása (inkubátorház, vállalkozásfejlesztési központ, ipari park, szakképzési intézményrendszer) ○ A vállalkozások fejlődését elősegítő, a városba telepedését ösztönző szabályozási intézkedések megvalósítása (vállalkozásbarát adó-, ösztönzési és rendeleti környezet és ügyintézés) • A fiatalok elhelyezkedését, városon belüli életlehetőségeit, helyben maradását és letelepedését elősegítő ifjúságpolitikai program kidolgozása és megvalósítása <p>A hátrányos helyzetű lakossági rétegek elhelyezkedését is lehetővé tevő vállalkozások ösztönzése, nonprofit foglalkoztatási formák kialakítása</p>	Külváros Külterület

4. táblázat: A tematikus részcélok és a városrészek, beavatkozási területek kapcsolata

A tematikus célok nemcsak elvi, hanem a beavatkozási szinten is széles körben hatnak a területileg széttagolt városrészek fejlődésére. A beavatkozások közt jelentős arányban szerepelnek intézkedés típusú (nem beruházás jellegű) projektek is, melyek többsége a város egész lakosságát célozzák. A fejlesztési típusú intézkedések részben a feltárt problémák megoldására, részben a fejlődési célok elérésére irányulnak, és területileg meghatározottak. A fejlesztések nem feltétlenül csak abban a városrészben fejtik ki hatásukat, ahol fizikailag megvalósulnak, bár kétségtelenül általában a legtöbb előnyt a megvalósulás helyszínénél szolgáló városrész élvezi (pl. rendőrség, tanuszoda létesítése). A város szerkezetéből adódóan a város egész lakosságát szolgáló beruházások a városcentrumban vagy annak közelében valósulnak meg. A gazdaságfejlesztést szolgáló ipari-logisztikai terület-előkészítés az alkalmas külterületeken történik, előnyben részesítve a barnamezős területek újrashasznosítását, de hatóköre a város lakosságán túl a járás, a térség lakosságát is érintheti. A közműberuházások általában a hiányok felszámolását vagy új fejlesztési területek bevonását szolgálják, ezért ezekben az esetekben a megvalósulás helyszíne és az érintett lakosság erősebben összetartozik.

1.2. A tematikus és a területi célok közötti összefüggések bemutatása

1.2.1. A fejlesztési célok értelmezése az egyes településrészekre

Az alábbi táblázat a városrészek felől mutatja be, hogy mely célok és mely beavatkozások érintik az adott városrészt.

Városrész	Tematikus cél	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület
Egész város területe	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Agrárgazdaság fejlesztése
		Iparfejlesztés
		Turizmusfejlesztés
		Vállalkozásbarát szabályozás (adók, rendeletek)
		Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal
		Befektetéstámogató településmarketing
	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése
		Közparkok, közkertek kialakítása, a meglévők minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése
	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	Természeti és művi örökség védelme
	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	Közösségi tájékoztatási, információs rendszer fejlesztése SMART megoldásokkal
		Közszolgáltatások intézményi fejlesztése
		SMART CITY – intelligens megoldások a városirányítás - városüzemeltetés, a kommunikáció és a városi élet minden lehetséges területén
	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, energiatakarékosságra való nevelés erősítése
		Komplex felszíni vízrendezés
		Hiányos közművek kiépítése, pótlása
		Közlekedési területek rendezése, kiépítettségének javítása, biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása
	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	Oktatás és képzés rendszerének fejlesztése
		Kulturális és szocializációs képességek fejlesztése, kulturális szolgáltatások javítása
		A helyi társadalom egészségi állapotának javítása
		Szociális állapot javítása és a szolgáltatások fejlesztése
A lakhatási feltételek fejlesztése		
Partnerkapcsolatok fejlesztése, társadalmi együttműködést erősítő komplex programok megvalósítása		
SPECIFIKUSAN EGYES VÁROSRÉSZEKRE VONATKOZÓ BEAVATKOZÁSOK		
Városközpont	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Turizmusfejlesztés
	3. Városközpont városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	Zöldfelületi hálózat fejlesztése
		Közösségi, városi funkciók, szolgáltatások bővítése, fejlesztése
		Középületek rehabilitációjának folytatása
		A városközpont kiterjesztése

Városrész	Tematikus cél	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület
	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	Zöldfelületi hálózat kialakítása
	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Városközpont parkolás feltételeinek javítása
		Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése
		Közterületek közösségi fejlesztése (sétálóter, szökőkút kialakítása, szabadterei sport és rekreációs területek fejlesztése)
	Közlekedésbiztonsági beavatkozások	
	63.sz. főút negatív környezeti hatásainak a csökkentése	
Külváros	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Iparfejlesztés
	2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	Vállalkozástámogató üzleti infrastruktúra létrehozása
	3. Városközpont városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	Középületek rehabilitációjának folytatása
		A decentrumokban a közösségi, városi funkciók, szolgáltatások és infrastruktúrájuk bővítése, fejlesztése (uszoda, sportcsarnok, sportpályák, szabadterei tornaeszközök és rekreációs területek fejlesztése)
		A városközpont kiterjesztése (Alsótöbörzsök)
	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	Zöldfelületi hálózat kialakítása
	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	Hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése
	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése (új rendőrség, mentőállomás)
	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Felszíni vízrendezés megoldása
		Gyalogos és kerékpáros közlekedés fejlesztése
		Települési utak javítása, burkolása (Alsótöbörzsök-Szent István út; Sárszentmiklós-Táncsics utca, Sárbogárd Ifjúság és Radnóti utcák)
		63.sz. főút negatív környezeti hatásainak a csökkentése
		Fenyő és Ősz utcában építési lakótelkek kialakítása, közművesítése
Ifjúsági Park és környezete közterületi fejlesztése (környező utcák, járdák, zöldfelületi hálózat)		
Fenyő és Ősz utcában építési lakótelkek kialakítása, közművesítése		
Sárszentmiklós Tisza-tó, Tisza utca környékének rendezése, parkosítás, mesterséges víztározó kialakítása. Közműhiányok pótlása		
9. Munkahelyteremtés és – megőrzés	Új vállalkozások létrejöttét és letelepedését lehetővé tevő infrastruktúra, fizikai környezet kialakítása (iparfejlesztési területek, közművek, termelő – üzleti tevékenység számára alkalmas létesítmények)	
	Új vállalkozások létrejöttét és a városba telepedését elősegítő intézmények létrehozása (inkubátorház, vállalkozás-fejlesztési központ, ipari park, szakképzési intézményrendszer)	

Városrész	Tematikus cél	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület
		A vállalkozások fejlődését elősegítő, a városba telepedését ösztönző szabályozási intézkedések megvalósítása (vállalkozásbarát adó-, ösztönzési és rendeleti környezet és ügyintézés)
		A fiatalok elhelyezkedését, városban belüli életlehetőségeit, helyben maradását és letelepedését elősegítő ifjúságpolitikai program kidolgozása és megvalósítása
		A hátrányos helyzetű lakossági rétegek elhelyezkedését is lehetővé tevő vállalkozások ösztönzése, nonprofit foglalkoztatási formák kialakítása
Külső városrészek (Kislók, Pusztaegres, Sárhatvan, Rétszilás)	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Turizmusfejlesztés (Pusztaegres)
	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	Leromlott területek rehabilitációja A már kijelölt lakóterületek beépülésének elősegítése
	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	Hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése Környezetkímélő gazdálkodás támogatása
	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Szennyvízcsatorna hálózatra történő rákötöttség növelése Hiányos közművek pótlása (Sárhatvanon teljes gázhálózat) Komplex felszíni vízrendezés
	8. Társadalmi kohézió, társadalmi kapcsolatok erősítése, közösségi élet fellendítése, helyi identitás erősítése	Társadalmi együttműködést erősítő komplex programok megvalósítása
Külterület	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Agrárgazdaság fejlesztése Iparfejlesztés
	2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	Vállalkozástámogató üzleti infrastruktúra létrehozása
	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	Hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése
		Környezetkímélő gazdálkodás támogatása
		Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése
		Mezővédő erősávok fejlesztése
	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Térségi elérhetőséget javító közlekedésfejlesztések Kerékpáros közlekedési infrastrukturális feltételek javítása (Alsótöbörzsök-Nádor csatorna között) 63-as elkerülő út építése (M8-assal együtt épül meg várhatóan)
9. Munkahelyteremtés és – megőrzés	Új vállalkozások létrejöttét és letelepedését lehetővé tevő infrastruktúra, fizikai környezet kialakítása (iparfejlesztési területek, közművek, termelő – üzleti tevékenység számára alkalmas létesítmények)	
	Új vállalkozások létrejöttét és a városba telepedését elősegítő intézmények létrehozása (inkubátorház, vállalkozás-fejlesztési központ, ipari park, szakképzési intézményrendszer)	

Városrész	Tematikus cél	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület
		A vállalkozások fejlődését elősegítő, a városba telepedését ösztönző szabályozási intézkedések megvalósítása (vállalkozásbarát adó-, ösztönzési és rendeleti környezet és ügyintézés)
		A fiatalok elhelyezkedését, városon belüli életlehetőségeit, helyben maradását és letelepedését elősegítő ifjúságpolitikai program kidolgozása és megvalósítása
		A hátrányos helyzetű lakossági rétegek elhelyezkedését is lehetővé tevő vállalkozások ösztönzése, nonprofit foglalkoztatási formák kialakítása
		Barnamezős területek rehabilitációja
		Különleges területfelhasználásba sorolt területek hasznosítása
A fejlesztés a Térségi felzárkózási program részeként valósulhat meg.	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Vasúthálózat fejlesztés

5. táblázat: Az egyes városrészeket érintő célok és beavatkozások bemutatása

A kilenc tematikus cél közül hat az egész városra hatást gyakorol. Ebben a projektcsoporthoz található a város jövője szempontjából kiemelkedő fontosságú iparterületfejlesztés, a vállalkozásbarát intézkedések, a lakóterületek fejlesztése, a szolgáltatások és a közművek fejlesztése. Az 1. Helyi gazdaság sokrétűségének fejlesztése cél szerepel a minden városrészt érintő célok közt is és városrészenként is, mivel az ágazati fejlesztések az egyes városrészeket eltérően érintik.

A nagyobb fejlesztések hangsúlya ez esetben nem a Városközpontra esik, mivel a jelenlegi és a következő időszakban a városcentrumhoz közel eső külvárosi területek (Alsótöbörzsök) fogadják be a jelentősebb intézményi fejlesztéseket. A Városközpontban nem új intézmények letelepítése, hanem meglévők (a főtér és környéke) megújítása, városias jellegének megerősítése, zöldfelületi fejlesztése a cél.

A városfejlesztés legnehezebben megoldható problémája a különálló városrészek (falvak) fenntarthatóságának, műszaki állapotának és szolgáltatásokkal való ellátásának feladata. Két területen (Pusztægres és Sárhatvan) szegregátum is található, kiemelt feladat a szegregátumok helyzetének javítása.

A város közműellátása több területen elmarad a kor követelményeitől (belterületi utak burkolása, gázellátás, szennyvízrendszer). A tervezési ciklusban kiemelt figyelmet kell fordítani ezen szakmai hiányosságok pótlására.

2. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

2.1. Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával

2.1.1. Akcióterületek kijelölése

Az akcióterületek kijelölésének az a célja, hogy a város a közép- és hosszú távú céljainak elérését a fejlesztési tevékenységek, beavatkozások területi alapú tervezésével, megvalósításával, optimális időbeni ütemezéssel és a forrásabszorpciók képesség javításával valósítsa meg.

Az akcióterületi alapú tervezés keretében sor kerül a városrehabilitációs tevékenységek összehangolására más típusú fejlesztésekkel is. A városban tervezett valamennyi infrastrukturális fejlesztésnek van városrehabilitációs vonatkozása is, így szükség szerint ezeket jelöljük az akcióterületen indikatív tevékenységként.

Jelen ITS akcióterületeinek kijelölésében szerepet játszik a korábbi akcióterületek (városközponti, sárszentmiklósi akcióterületek fejlesztéseinek) felülvizsgálata, és kiemelt szempontként kerül értékelésre az adott akcióterületi fejlesztések folytatása, a szinergikus hatások erősítése.

Ugyancsak kiemelt szempont a város fejlődése szempontjából a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésére a társadalmi kohézió erősítése. E cél érdekében Sárbogárdon új akcióterületek azonosítására is szükség van.

Ugyancsak kiemelten fontos a város gazdaságának élénkítése, ennek érdekében új ipari terület kialakítását tervezi a városvezetés, így e fejlesztések is indokolnak új akcióterület-kijelölést.

Az akcióterület méretének kijelölésében szerepet játszik az a követelmény, hogy a fejlesztések megfelelő koncentrációban valósuljanak meg, így biztosítva a kívánt eredményeket.

Az akcióterületen végrehajtott fejlesztéseknek az egész városra és a kistérségre is kedvező hatást kell gyakorolniuk.

A fenti szempontok figyelembevételével az előző időszak 2 akcióterületével szemben 6 akcióterület kijelölése történt meg:

1. Belvárosi akcióterület (belvárosi városrész)
2. Sárszentmiklósi akcióterület (külvárosi városrész)
3. Alsótöbörzsöki akcióterület (külvárosi városrész)
4. Pusztagegyesi akcióterület
5. Sárhatvani akcióterület
6. Iparterületi akcióterület

2.1.2. A Belvárosi akcióterület lehatárolása, indoklással

4. ábra: Belvárosi akcióterület

Az előző ciklusban „városközponti akcióterület”-nek nevezett, most Belvárosi akcióterületként azonosított területen lezajlottak az előző ciklusra tervezett fejlesztések:

- Városháza (polgármesteri hivatal) Ügyfélszolgálat - Információs központ kialakítása, akadálymentesítéssel
- Városháza és József Attila Művelődési Központ környezetének zöldfelületi felújítása, 1 db akadálymentes parkoló kialakítása
- Fedett piac kialakítása piacfelügyelőséggel és szociális blokkal
- Új helyszín kialakítása a Hősök terei régi óvoda épületében a Madarász József Városi Könyvtár számára
- Hősök tere felújítása kapuzattal
- József Attila Művelődési Központ részleges felújítása és Civil Koordinációs Iroda kialakítása akadálymentesítéssel
- Szent László király római katolikus templom részleges felújítása körmeneti járdával, kerítéssel, galambvédelemmel, kőtisztítással
- Szent László király római katolikus templom előtti, József Attila utcához tartozó önkormányzati tulajdonú járda felújítása

A jövőben tervezett projektek a belváros városias jellegének erősítésére, funkcióbővítésre irányulnak.

- Folytatódik a Hősök terén álló leromlott állapotú épületek korszerűsítése (a régi Tanácsház épülete)
- Zöldterületek növelése (zöld város program)
- Parkolási feltételek javítása (a jelenlegi Hősök terei parkoló átköltöztetése a tér mögötti területre)
- idősek otthona korszerűsítés (külvárosi városrész, de akcióterületként a belvárosi akcióterület része)

A fenti projektek a korábbi akcióterületi határokon belül vannak, de mivel az önkormányzat:

- intézményi felújítást is tervez (Hársfavirág bölcsőde korszerűsítése, új rendőrségi és mentő állomás épületek létesítése), valamint
- a belterületi csapadékvíz védelem is érinti a belvárost, ezért **kitöltük a korábbi akcióterület határait:**
  - a Salamon utca, Tompa M. utca közötti szakaszáig, a Tury utcától a Salamon utcáig, ill. az Árpád utca Salamon utcától Turi utcáig tartó szakaszára
  - az akcióterület egyik határvonalát képező Ady Endre út másik oldalára is kiterjesztettük az akcióterületet (a Radnóti utca Tinódi utca és Bethlen utca által határolt területre)

A fentiek alapján az akcióterület utcákkal lehatárolt területe:

Bethlen Gábor utca– Salamon utca

Árpád utca – Salamon utca vége közötti szakasza

Tury Miklós utca Árpád utca közötti szakasza

Tompa Mihály utca – Attila utca

Ady Endre utca Attila utca és Radnóti utca közötti szakasza

Radnóti utca – Tinódi utca (Radnóti utcától Bethlen Gábor utca közötti szakasza)

A belvárosi akcióterület belterület, a szerkezeti és szabályozási terv alapján vegyes felhasználású terület, kapcsolódó zöldbesorolású területekkel.

A belvárosi akcióterület a város közigazgatási, közösségi–társadalmi és gazdasági súlyponti területe. Itt helyezkednek el és nyújtanak országos és regionális **közigazgatási** szolgáltatásokat a megyei dekoncentrált állami szervek kirendeltségei (Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjának Kirendeltsége, Nemzeti Adó és Vámhivatal Sárbogárdi Kirendeltsége, ÁNTSZ Közép-dunántúli Regionális Intézete Sárbogárdi Kirendeltsége, Sárbogárdi Körzeti Földhivatal, Falugazdász szervezet).

Az akcióterületen állnak a város legfontosabb közintézményeinek épületei: a Városháza, a Városi Bíróság, Városi Ügyészség.

A **kultúra és a közművelődés** helyi és járási központja, a József Attila Művelődési ház is az akcióterületen helyezkedik el.

A **közoktatás** fontos intézményei – a Kossuth Zsuzsanna Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola, a Mészöly Géza Általános Iskola, a Petőfi Sándor Gimnázium és Szakközépiskola, a Sárbogárdi Zeneiskola és a Zengő óvoda – is az akcióterületen találhatóak.

A **szociális ellátás** központja, az Egyesített Szociális Intézmény, valamint a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat is az akcióterületen található.

A helyi **katolikus közösség** számára fontos Szent László király katolikus templom is az akcióterületen található. Sajátos helyzetű az ugyancsak az akcióterületen lévő Zsinagóga, mely kulturális, építészeti értéket képvisel a városban, de jelenleg magántulajdonban van, és boltként használja tulajdonosa.

Az akcióterület egyik épületében működik a **helyi sajtó** (Bogárd és Vidéke).

Hús kereskedelmi, szolgáltató tevékenységet folytató egység, 5 vendéglátó egység található az akcióterületen.

Az akcióterületen belül jelentős az átmenő forgalom, mert középen szeli át az Ady Endre utca, amely a 63-as sz. főút szakaszaként a város teljes átmenő forgalmát bonyolítja.

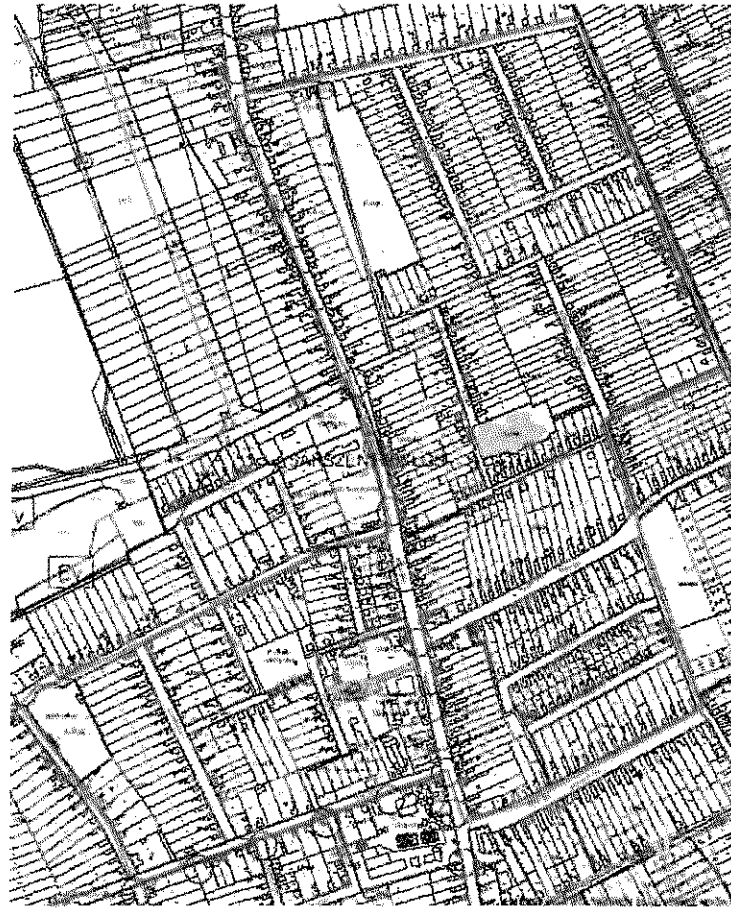
Az akcióterületen belül nem jelentős a gépkocsiforgalom, de jelentős környezetterhelést jelent a Hősök terén a központ legnagyobb parkolója.

Távközlési szempontból nincsenek kapacitáshiányok.

A belvárosi akcióterület funkcióinak hatása túlmutat az akcióterület határain. A közigazgatási szolgáltatásokat az egész város lakossága, ezen kívül többségüket a járás lakossága is igénybe veszi. A Művelődési Központ ugyancsak az egész kistérség lakossága számára kínál kulturális rendezvényeket a járás egyetlen városaként.

Fontos, hogy a városközpont fejlődjön, mert hosszú távon meg kell őriznie Sárbogárdnak a járási közigazgatási-szolgáltató központ szerepét, melyhez a közigazgatási, közösségi funkciók erősítése szükséges. Fontos ezen funkciók megerősítése és fejlesztése azért is, mert az intézményrendszer a város legnagyobb foglalkoztatója.

2.1.3. A Sárszentmiklósi akcióterület lehatárolása, indoklással

5. ábra: Sárszentmiklósi akcióterület

Sárbogárd korábban Sárszentmiklósi városrészként, jelenleg a Külvárosi városrész sárszentmiklósi területeként azonosított területének egy része az előző fejlesztési időszakban is kijelölt akcióterület volt.

A 2011. évi fejlesztések tervei szerint az önkormányzat nem tervezte újabb közösségi funkciók betelepítését az akcióterületre, tervezte viszont a zöldfelületek növelését, részben azért, hogy a decentrum legsúlyosabb problémáját, az akcióterületet átszelő Köztársaság utca (63-as sz. főút) forgalomterhelés által a területre gyakorolt negatív hatását ezzel némileg csökkentse, másrészt azért, hogy a városi/közterületi funkciót erősítse szabadidő–pihenő parkok kialakításával.

Ezek a tervek forráshiány miatt nem valósultak meg. A 2020-ig tervezett időszakban a sárszentmiklósi akcióterület érvényben marad változatlan határokkal, de új projektekkel, melyek a városi funkciók erősítését, a decentrum funkciót erősítik:

- óvoda és orvosi rendelő korszerűsítésre kerül sor, valamint
- a kerékpárút építése is érinti a területet.

Sárbogárd város területi értelemben őrzi a régi úti falu-jellegét, és jelentős távolságokra helyezkedik el egymástól Sárbogárd központi területe, valamint (a valamikor önálló település) Sárszentmiklós központja. Ez az elhelyezkedésből adódó helyzet indokolja, hogy *Sárszentmiklóson az előző ciklusban is tervezett decentrum jelleget érdemes erősíteni (óvoda, orvosi rendelő*

korszerűsítés). Részben ez a szándék, másrészt a közlekedési infrastruktúra (kerékpárút) fejlesztése indokolja az akcióterület fenti lehatárolását.

A sárszentmiklósi akcióterület utcákkal lehatárolt területe:

Semmelweis utca - Munkácsy utca – Rákóczi utca – Széchenyi utca – Köztársaság utca (Széchenyi utca Táncsics utca közötti szakasza) – Vasút út – Táncsics utca (Vörösmarty utcáig) Vörösmarty utca – Köztársaság utca (Semmelweis utcáig)

Az akcióterületen döntő többségben közösségi és szolgáltatási funkciók koncentráálódtak. Ma is így van ez, közoktatási és vallási intézmények (katolikus, református, evangélikus templomok) működnek egymás közvetlen közelében. Gyógyszertár, házi orvosi rendelő, állatorvosi rendelő, gyógyszertár áll lakosság rendelkezésére. Boltok, panzió, posta is van a területen.

2.1.4. Az Alsótöbörzsöki akcióterület lehatárolása, indoklással

6. ábra: Alsótöbörzsöki akcióterület

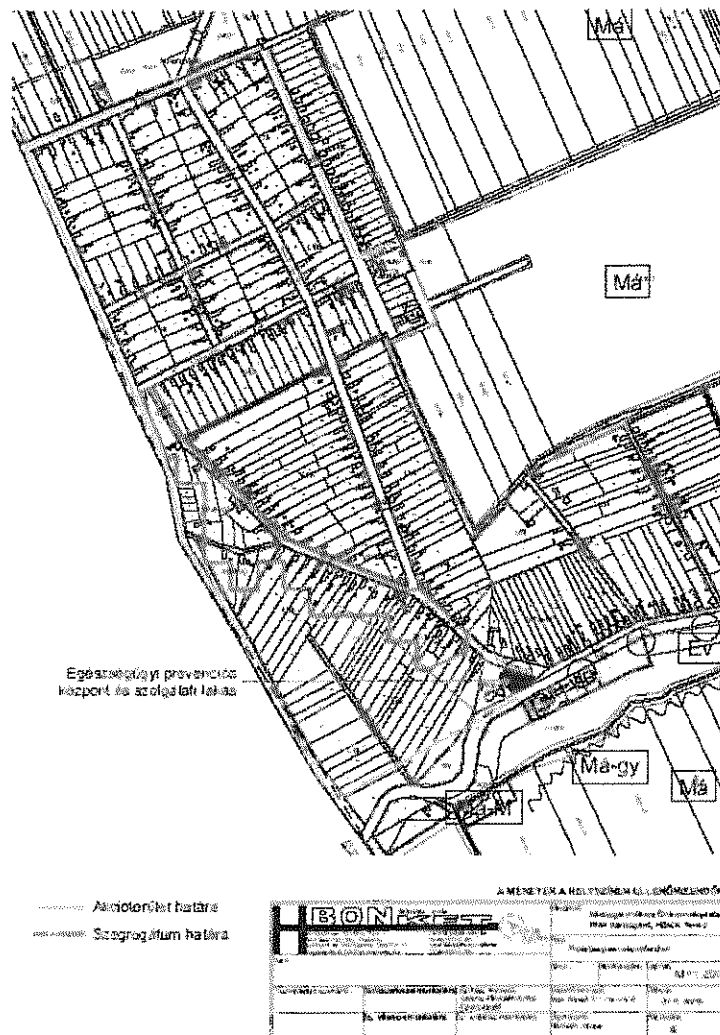
Sárszentmiklóshoz hasonlóan Alsótöbörzsök is önálló település volt, mielőtt integrálódott Sárbogárd városba. A városközponttól való távolsága kisebb, mint Sárszentmiklóse, így a várostestbe való szervesülésének kedvezőbbek voltak az esélyei. A 2011. évi IVS-ben nem szerepelt akcióterületként, a jelenlegi tervezési-fejlesztési szakaszban azonban a külvárosi városrésznek egyik jelentős fejlesztési színtere lesz a terület egy része. Óvoda felújítás, a vasútállomás előtti tér rendezése, tanuszoda, új tornacsarnok létesítése indokolja az (alsótöbörzsöki) külvárosi városrészben akcióterület kijelölését.

A tervezett fejlesztések alapján az alsótöbörzsöki akcióterület utcákkal lehatárolt területe:

Bethlen G. utca – Tinódi utca (Bethlen G. utca és Szent István utca közötti szakasza) – Szent István utca – Tüzér utca – Haladás utca – Árpád utca (Fenyő utcáig) – Fenyő utca – Ady E. utca (Fenyő utca – Bethlen G. utca közötti szakasza)

Az alsótöbörzsöki akcióterületen a decentrum funkció erősítése a cél.

2.1.5. A Pusztaegresi akcióterület lehatárolása, indoklással

7. ábra: Pusztaegresi akcióterület

Pusztaegres Sároboárdtól 13 km-re, nyugatra található. A 6153. j. mellékút halad keresztül rajta, ami Sároboárdot köti össze Mezőszilással. Délről a Rákóczi utca (6153. j. mellékút), Köztársaság tér, nyugatról a Petőfi utca, Dégi út, északról a Fehérvári utca, keletről a Hatvany utca, Széchenyi utca által lehatárolt területen fekszik.

A városrész összesen 10 utcából áll, és szegregátumot is tartalmaz. Sárbogárd Város Önkormányzata ezen a területen a lakófunkciót javító intézkedések mellett a társadalmi együttműködés erősítését szolgáló komplex program kidolgozásában és megvalósításában is elkötelezett. A komplex programok megvalósítása esetén elvárásként fogalmazódik, hogy ne csak a szegregátumokat érintsék, hanem terjedjenek ki minél szélesebb lakossági körre.

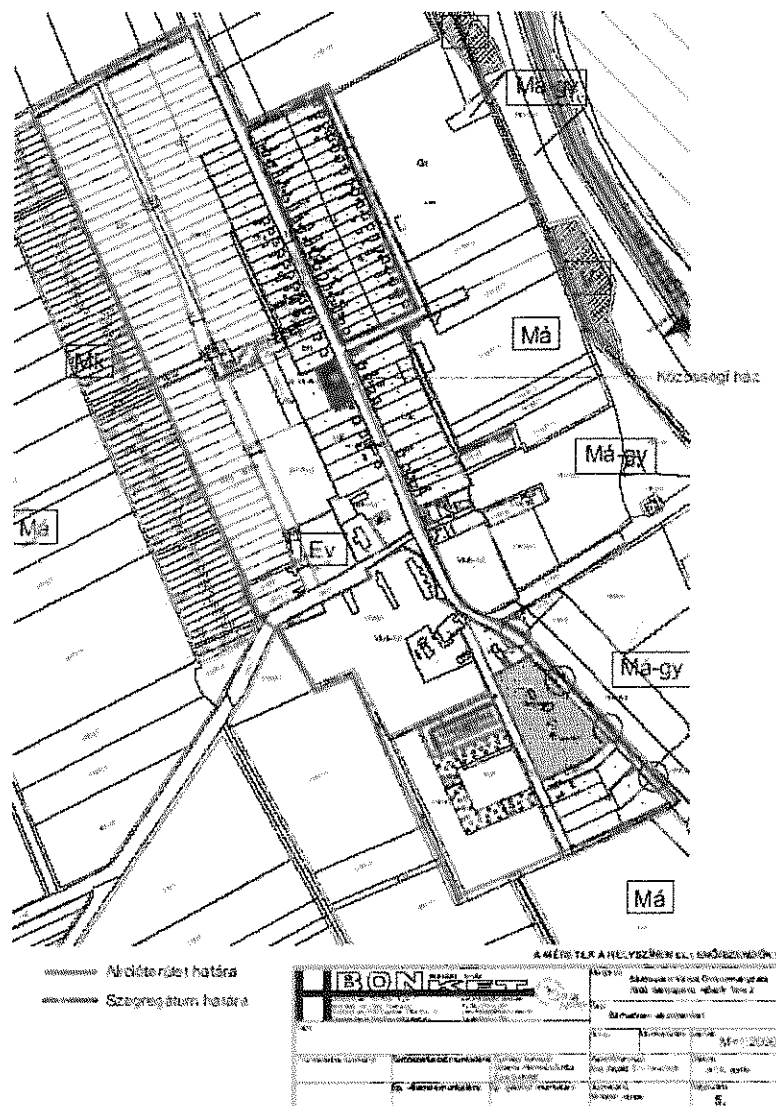
Az akcióterület kijelölése a fenti elvekkel és célokkal összefüggésben tehát úgy történt meg, hogy az akcióterület nemcsak a szegregátumot tartalmazza, hanem kiterjed Pusztaegres városrész teljes területére. Az akcióterületen belül kiemelten fontos beavatkozási terület lesz a szegregátum, mivel ott szociális bérlakásokat kíván kialakítani az önkormányzat, valamint a szegregátummal közvetlen határos az orvosi rendelő, ahol egy szolgálati lakás és egy kisebb méretű prevenciósz egészségügyi központ kialakítására kerül sor.

Mivel kicsi a városrész, ezért a diszkrimináció elkerülését is célozza a városrész egészének akcióterületté nyilvánítása. A teljes városrész akcióterületté nyilvánítását indokolja továbbá az a cél is, hogy a beavatkozásokkal megakadályozhatóvá váljon a szegregálódás terjedése.

Az alábbi utcák tartoznak a pusztaegresi városrészhez, így a fentiek alapján a **Pusztaegresi akcióterület utcákkal lehatárolt területe:**

Rákóczi út, Széchenyi utca, Deák Ferenc utca, Köztársaság tér, Kossuth Lajos utca, Petőfi utca, Baross Gábor utca, Dégi út, Hatvany utca, Dózsa György utca, Ady Endre utca, Fehérvári utca.

2.1.6. A Sárhatvani akcióterület lehatárolása, indoklással

8. ábra: Sárhatvani akcióterület

Sárhatvan Sárbogárdtól 13 km-re, nyugatra található, a Cecét Szabadbattyánnal összekötő mellékút halad át rajta. Ez az út csatlakozik a 6153. j. mellékúthoz, ez az út vezet Sárbogárdra, illetve Pusztaegresre, Mezőszilasra.

Sárhatvan összesen két utcából álló városrész, lakosainak száma alig haladja meg a 200 főt. A Sárbogárd Város Önkormányzata által preferált társadalmi együttműködés erősítését szolgáló komplex program – tervezetten – a teljes városrészre kiterjed.

A célokkal összefüggésben az akcióterület kijelölése úgy történt meg, hogy az akcióterület nemcsak a szegregátumot tartalmazza, hanem kiterjed Sárhatvan városrész teljes területére. Az akcióterületen belül kiemelten fontos beavatkozási terület lesz a szegregátum, de a település szerkezete, mérete, a lakosság hasonló problémái indokolják, hogy a projektbe a teljes sárhatvani lakosság bevonásra kerüljön. Mivel kicsi a városrész, ezért a diszkrimináció elkerülését is célozza a

városrész egészének akcióterületté nyilvánítása. A városrész akcióterületté nyilvánítását indokolja továbbá a szegregálódás terjedésének megakadályozása Sárhatvanon.

Az alábbi utcák tartoznak a Sárhatvan **városrész**hez:

Arany János utca - névtelen utca – József Attila utca

A sárhatvani **szegregátum**hoz az Arany János utca - névtelen utca – József Attila utca keleti, 38-as házszámtól kezdődően, a páros oldala tartozik.

A Sárhatvani **akcióterület** utcákkal lehatárolt területe:

József Attila utca– névtelen utca– Arany J. utca

2.1.7. Az Iparterületi akcióterület lehatárolása, indoklással

9. ábra: Iparterületi akcióterület

Az Iparterületi akcióterület Sárbogárd külvárosi és külterületi részén került kijelölésre, a városközponttól való távolsága átlagosan 2 km. Az akcióterület a 2011. évi IVS-ben nem szerepelt akcióterületként, azonban az önkormányzat szándékai szerint a jelenlegi tervezési-fejlesztési szakaszban a település gazdasági fejlődésének alapjai lesznek az ide tervezett és itt megvalósuló beruházások.

A város önkormányzata a település gazdasági helyzetének javítása érdekében több éve dolgozik azon, hogy a betelepülni szándékozó és a helyi vállalkozások számára is vonzó ipari környezetet hozzon létre, ipari parkot alakítson ki, amelyben megfelelő infrastrukturális háttér áll rendelkezésre a befektetők számára. Ennek hiánya az elmúlt évtizedekben komoly versenyhátrányt jelentett a település számára, mivel a kedvező földrajzi helyzet ellenére az érdeklődő vállalkozások végül másképp döntöttek. Világossá vált, hogy a település fejlődésének ez az egyik legnagyobb gátja, az akcióterület kijelölésének ez volt az oka. Az önkormányzat a tulajdonában lévő ingatlanok felmérését követően döntött úgy, hogy ez a terület a legalkalmasabb arra, hogy ipari parki funkciókat töltsön be.

Az akcióterület a város lakóövezeti részéhez közvetlenül kapcsolódik, annak szélén, az Árpád utca végén, illetve a Kislóki út mentén helyezkedik el. A terület nagy részén a hatvanas években szovjet laktanyát létesítettek, amelyet 1991-ben hagytak el a katonák, 1994-ben került önkormányzati tulajdonba. A laktanya területén több elhagyott, de szerkezetileg még hasznosítható épület is található. Az akcióterület közúton könnyen megközelíthető, egy részén a fontosabb közművek is rendelkezésre állnak, nagy része azonban közművesítetlen.

Az akcióterület elhelyezkedése miatt a lehatárolását utcákkal nem tudjuk megtenni, mivel egy része már külterület. A helyrajzi számok segítségével határai nyugatról és északról a következők: Árpád utca, 0543 hrsz, 0238/37 hrsz, 0238/28 hrsz, 0238/24 hrsz, 0238/19 hrsz, 0266 hrsz.

A településrendezési eszközök jelenleg felülvizsgálat alatt vannak, így az akcióterületen lévő ingatlanok helyrajzi számai várhatóan a jövőben változni fognak, az önkormányzat, mivel a terület nagy része saját tulajdon, új telekkiosztást tervez.

2.2. Az egyes akcióterületeken a megvalósításra kerülő fejlesztések összefoglaló jellegű bemutatása, a fejlesztések ütemezése

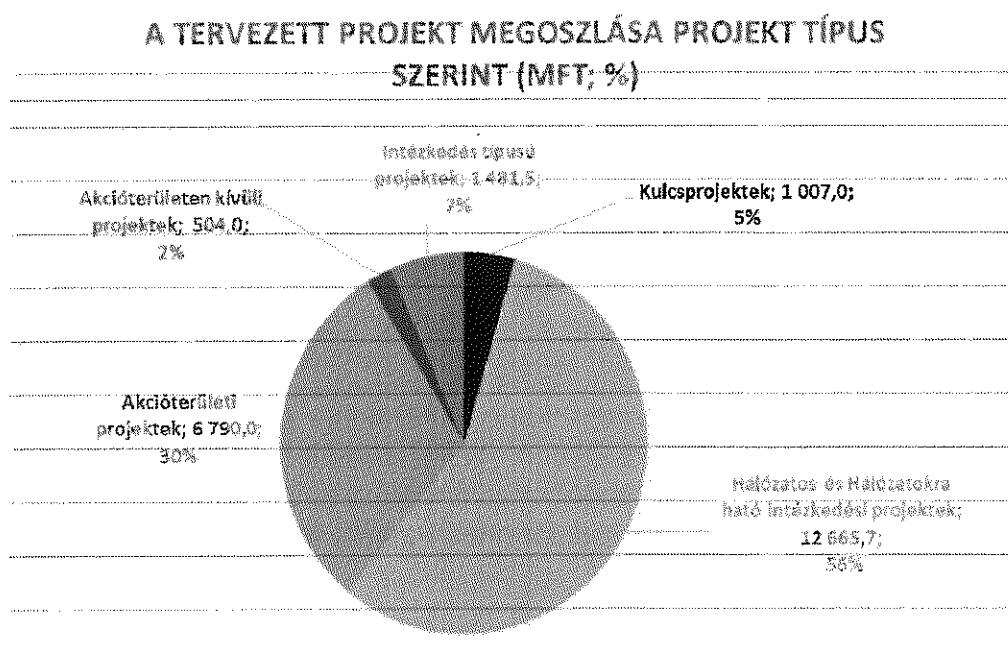
Projektszerkezet

A Stratégiában tervezett projektek a következő csoportokba kerültek besorolásra:

- Kulcsprojektek
- Hálózatos és hálózatokra ható intézkedési projektek
  - Hálózatokra ható intézkedési projektek
  - Hálózatos projektek
- Akcióterületi projektek
  - Belvárosi akcióterület
  - Alsótöbörzsöki akcióterület
  - Sárszentmihályi akcióterület
  - Pusztagegyesi akcióterület
  - Sárhatvani akcióterület
- Akcióterületen kívüli projektek
- Intézkedés típusú projektek

A projektek fejlesztési igény szerinti megoszlását alapvetően a megoldatlan problémák megoldásának szándéka és a fejlődést szolgáló célok határozzák meg. A város – széttagoltságából adódóan – még jelentős út- és közműhálózati hiányokkal küzd, melyek részben abból adódnak, hogy a városba integrált települések nagyobb része már a csatlakozáskor is fejletlen, közműhiányos volt. Ezeknek az elmaradásoknak egy részét az elmúlt időszakok forrásszűkössége miatt még nem lehetett felszámolni. A város rendszerváltás utáni hanyatló pályára kerülése a korábban sikeres iparágak felszámolása és a jelentős keresletet támogató katonaság megszűnése kapcsán következett be. A járásközponttal együtt a térség helyzete is relatív hanyatlásba került. A leszakadás megállítása terén Sárbogárd nemcsak saját fejlődéséért, hanem járásközpontként a környezetéért is felelős. A korábbi tevékenységek után hátramaradt ingatlanok jelentős és kedvező kiindulópontot képeznek a fejlődés újraindításához. A város földrajzi helyzete mint kétélű fegyver eddig inkább a lakosság eláramlásában játszott szerepet. A fejlődési folyamatok újraindítása segítségével a város ennek az iránynak a megfordítását szeretné elérni: kedvező befektetési környezet és kínálat segítségével előnyt kíván kovácsolni abból, hogy sugaras közlekedési háló közepén helyezkedik el: logisztikai előnyeit kihasználva kíván befektetéseket vonzani a városba. Az ingatlanalapok nagyságrendje lehetőséget nyújt olyan kapacitásméreték kialakítására a logisztika, az ipar és a mezőgazdasági termékfeldolgozás terén, amelyek térségi méretben is jelentős fejlődést generálnak.

A fenti tényezők felismerése alapján Fejér megye közgyűlése felzárkózási program előkészítését és megvalósítását határozta el. A jelent ITS-ben tervezett projektek gazdaságfejlesztési része egy nagyobb lélegzetvételű térségfejlesztési program megvalósulása esetén is szükséges, és hatásuk térségi szinten is számottevő. A program azzal az igénnyel készült, hogy projektjei egy kormánydöntésű program moduljaiként is tudjanak működni, de annak hiányában is kiaknázzák azokat a lehetőségeket, amelyek a város szabad vállalkozási zóna státuszában rejlenek.

10. ábra: A tervezett projektek költségmegoszlása (millió Ft; %)

Az akcióterületekre a tervezett ráfordítások 30%-a jut. A legjelentősebb összeg a hálózatos jellegű fejlesztések csoportjához tartozik abból adódóan, hogy a hálózatos fejlesztések döntően vagy minden városrészt, vagy azok többségét érintik fizikailag vagy hatásukat tekintve.

Az akcióterületek közti költségeloszlás áttekintően az alábbi:

Akcióterületi projektek összesen (millió Ft)	6 790,0
Ebből:	
Belvárosi akcióterület	4 620,0
Alsótöbörzsöki akcióterület	1 520,0
Sárszentmiklósi akcióterület	60,0
Pusztageresi akcióterület	380,0
Sárhatvani akcióterület	210,0

6. táblázat: Az akcióterületi projektek költségei

Az akcióterületi projektek ismertetése

Belvárosi akcióterület

A tervezési időszakban a város több olyan fejlesztés megvalósítását tervezi, illetve tartja szükségesnek, amelyek nem egy városrész, hanem az egész város, sőt, több esetben a járás javát szolgálják. Ezek a fejlesztések részben olyan intézményeknek adnak majd új otthont, amelyek jelenleg is a belváros közelében helyezkednek el (rendőrség, mentőállomás). A városcentrumban nincs lehetőség jelentősebb új fejlesztések megvalósítására, ezért a belváros kiterjesztésére kerül sor a közeli beépítésre szánt területek felé, melyeket a Településfejlesztési koncepció már a külvároshoz sorol, akcióterület szerint azonban a belvárosi akcióterülethez tartoznak. Az akcióterület határának kialakítása és az intézmények telkének kijelölése során már eleve figyelembe vételre került, hogy azok a belváros városias jellegét erősítsék.

A főtéren áll a járási ügyészség–bíróház épülete, amely leromlott állapotával rontja a városképet, felújítása hovatovább elodázhatatlan.

A felsorolt állami intézmények mintegy 3,5 milliárd Ft-ot igénylő építése, illetve felújítása állami feladat, azonban a városfejlesztés szerves részét képezik.

Az intézmények megvalósulásával kapcsolatban a város nem rendelkezik döntési jogkörökkel, lehetőségei a kezdeményezés és a figyelemfelhívás, valamint a bizonyos feltételek (telek kiválasztása, szabályozási feltételek) biztosítása körére korlátozódnak.

A főtér és környéke zöld város jellegű fejlesztése a főtéren kívül a szomszédos lakótelepre és a közeli Ifjúsági park területére is kiterjed. A projekt keretében nő a minőségi zöldfelület, a parkolóként használt Hősök terének jelentős részéről kihelyezésre kerül a parkoló, és megvalósul a főtér dísztérré történő átalakításának első lépcsője. A teljes megvalósítást akadályozza, hogy a parkolószám kiváltásához nem áll rendelkezésre elegendő felszabadítható ingatlan terület a közelben.

A projekt keretében a főtéren álló, leromlott állapotú önkormányzati tulajdonú épületben multifunkciós szolgáltató és közösségi központ jön létre, amely a város teljes lakosságának szóló szolgáltatásokat fog nyújtani.

Ugyancsak a belváros adna otthont a leendő Fiatalok Házának, amelynek létrehozásával a városvezetés célja az, hogy erősítse a fiatal generáció kötődését és kulturált feltételeket, jó minőségű szolgáltatásokat biztosítson számukra.

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Belvárosi akcióterület			4 620,0
	Zöld város projekt megvalósítása az alábbi fejlesztési intézkedések integrálásával			500,0
Városközpont	1. Hősök tere és környezete „Zöld város” jellegű fejlesztése	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	
Városközpont	2. Multifunkciós szolgáltató és közösségi központ létrehozása a városközpontban alulhasznosított, felújítandó ingatlan hasznosítása révén	Közösségi, városi funkciók, szolgáltatások bővítése, fejlesztése	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	
Városközpont	3. A Hősök tere forgalomterhelésének csökkentése, a tér díszterré történő átalakítása	Városközpont parkolási feltételeinek javítása	7. Közű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	
Városközpont	4. A városközpont parkolószámának növelése és az új parkolók zöldfelületi irányelveknek megfelelő kialakítása	Városközpont parkolási feltételeinek javítása	7. Közű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	
Városközpont	Új rendőrség, mentőállomás feltételeinek megteremtése	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	3 000,0
Városközpont	A bírósági-ügyészségi épület felújítása a Hősök terén		Nem városi beruházás	500,0
Városközpont	Fiatalok Háza létrehozása	Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	400,0
Városközpont	Ifjúsági park színpadfelújítás	Ifjúsági Park és környezete közterületi fejlesztése (környező utcák, járdák, zöldfelületi hálózat)	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	20,0
Városközpont, Külváros	A munkába állás támogatása kisgyermekes családok esetén családbarát gyermekintézmények fejlesztésével a külvárosban (Városközpont és Alsótöbörzsök)	Oktatási és képzési rendszer, szociális állapot és szolgáltatások	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	200,0

7. táblázat: A belvárosi akcióterület projektjei

Alsótöbörzsöki akcióterület

A belvároshoz való közelsége és viszonylagos kiépítetlensége következtében ennek a városrésznek a városközpont felé eső részén van lehetőség a városközponti funkciók optimális elhelyezésére. A tervezési ciklusban a funkcióbővítő városrehabilitációs fejlesztések többsége ezen a területen valósul meg. A tervezett fejlesztések az oktatási centrum közelébe tervezett sportlétesítményi, gyermekintézményi, lakóterületi fejlesztéseket, épületenergetikai fejlesztést, közterületrendezést, zöld város jellegű beavatkozásokat tartalmaznak.

Városrész	Projekt	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Alsótöbörzsöki akcióterület			1 520,0
Külváros	A városközpont kiterjesztése a külváros fejlesztési területeinek felhasználásával A városközponti funkciók kiterjesztése az alsótöbörzsöki fejlesztési területekre. A közterületi infrastruktúra fejlesztése	A városközpont kiterjesztése	3.Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	200,0
Külváros	Új lakóterületek fejlesztése, kijelölt lakóterületek fejlesztésének folytatása	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Fenyő és Ósz utcában építési lakótelkek kialakítása, közművesítése	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése 7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	150,0
Külváros	Sport-infrastruktúra fejlesztése: tanuszoda, sportcsarnok, sportpályák, szabadtéri tornaeszközök és rekreációs területek fejlesztése: fejlesztési program kidolgozása	A decentrumokban a közösségi, városi funkciók, szolgáltatások és infrastruktúrájuk bővítése, fejlesztése (uszoda, sportcsarnok, sportpályák, szabadtéri tornaeszközök és rekreációs területek fejlesztése)	3.Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	700,0
Városközpont, Külváros	A munkába állás támogatása kisgyermekes családok esetén családbarát gyermekintézmények fejlesztésével a külvárosban (Városközpont és Alsótöbörzsök)	Oktatási és képzési rendszer, szociális állapot és szolgáltatások	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	300,0
Külváros	Vasútállomás környékének rendezése	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	3.Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	100,0
Külváros	Az önkormányzati intézmények épületenergetikájának fejlesztése, intelligens épületüzemeltetési megoldások alkalmazása	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése	6.Városi szintű szolgáltatások kialakítása	50,0
Külváros	Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózat létrehozása a városi szintű terv alapján	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	20,0

8. táblázat: Az alsótöbörzsöki akcióterület projektjei

Sárszentmiklósi akcióterület

A Külváros sárszentmiklósi területén az egészségügyi alapellátást szolgáló fejlesztésre és zöld város jellegű fejlesztésre kerül sor, amely tartalmazza egyúttal a hiányzó közművek pótlását, a csapadékvízkezelés megoldásának olyan módját, mely egyúttal vízfelületnövelést, élőhely megteremtését és rekreációs jellegű tér kialakítását célozza („Tisza tó” környéke).

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Sárszentmiklósi akcióterület			60,0
Külváros	Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózati terv és a felszíni vízrendezési csapadékvízgazdálkodási terv kidolgozása és a területre vonatkozó rész megvalósítási feltételeinek megteremtése	Sárszentmiklós Tiszató, Tisza utca környékének rendezése, parkosítás, mesterséges víztározó kialakítása	3.Városház és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése 7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	20,0
Külváros	TOP-4.1.1-15 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Középületek rehabilitációjának folytatása	3.Városház és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	40,0

9. táblázat: A sárszentmiklósi akcióterület projektjei

Pusztagegri akcióterület

A korábbi időkben jóval ezer fő feletti lakosságú, de még ma is hatszáz fő feletti településrészben szegregátum található. A település lakosságmegtartó képességének és helyszíni szolgáltatásainak fejlesztése érdekében szociális bérház építésére, egészségközpont kialakítására és a kulturális-közösségi központ megújítására kerül sor. Az intézményfejlesztések egyrészt az egészségmegőrzést segítő, másrészt kulturális és munkaerőpiaci, társadalmi kompetencianövelő szolgáltatásokat, programokat szolgálnak, melyek eredményeként a településen élő számos (arányaiban az átlagosnál több) gyermek és fiatal életlehetőségeit javítani fogja. A településrész kedvező természeti adottságai és a természetvédelmi terület (Rétszilasi tavak) közelségét figyelembe véve sor kerül a turisztikai lehetőségek felmérésére és a programalkotásra.

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Pusztagegri akcióterület			380,0
Pusztagegri	TOP-5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok TOP 4.3.1 Leromlott városi települések rehabilitációja	Leromlott területek rehabilitációja	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	280,0
Minden	Falusi-természetturisztikai turizmus fejlesztési koncepció kidolgozása és a megvalósítás lehetőségeinek értékelése partnerségi keretek között (szakmai szervezetek, szakmai és helyi civil szervezetek részvételével) (Pusztagegri fókusszal)	Turizmusfejlesztés (Pusztagegri)	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	100,0

10. táblázat: A pusztagegri akcióterület projektjei

Sárhatvani akcióterület

A Pusztaegreshez közeli városrész ugyancsak rendelkezik szegregált lakossággal, ebből adódóan szoft és építési jellegű beavatkozások tervezésére is sor kerül (szociális lakásépítés, közösségi ház felújítása új szolgáltatásokkal). A városrész lakossága Pusztaegressel szemben előregedett. A lakosságmegtartás, illetve pótlás lehetőségét jelentené a gázellátás megoldása, amelynek hiánya a városrészek közül egyedül Sárhatvant sújtja. (Ez a fejlesztés a hálózatos projektek körében jelenik meg.)

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Sárhatvani akcióterület			210,0
Sárhatvan	TOP-5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok TOP 4.3.1 Leromlott városi települések rehabilitációja	Leromlott területek rehabilitációja	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	210,0

11. táblázat: A sárhatvani akcióterület projektje

2.3. A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

A tervezett projektek jelentős, mintegy 22 milliárd forint nagyságrendet tesznek ki. A nagyságrend több olyan projektet is tartalmaz, amelyek a városfejlődés és a városkép szempontjából jelentősek, de finanszírozásuk állami feladat, így megvalósításuk nem a város saját fejlesztésű projektjeinek részei. A rendőrség, mentőállomás és az ügyészség beruházásai mintegy 3,5 milliárd forintot tesznek ki.

Projekt kategóriák	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
Kulcsprojektek	1 007,0
Hálózatos és Hálózatokra ható intézkedési projektek	12 665,7
Akcióterületi projektek	6 790,0
Akcióterületen kívüli projektek	504,0
Intézkedés típusú projektek	1 481,5
SÁRBOGÁRD VÁROS MINDÖSSZESEN	22 448,2

12. táblázat: A projekt kategóriákra jutó tervezett költségek

Az egyes projektcsoportok részletesebb fejlesztési költségirányzatait a projektek részletezésével együtt mutatjuk be.

2.4. Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz

Kulcsprojektek

A kulcsprojektek közé azok a fejlődés szempontjából elengedhetetlen üzleti infrastruktúra-fejlesztési fejlesztések kerültek, amelyek híján a város nem tud a kor követelményeinek megfelelő és a térség és az ország más városaihoz képest versenyképes fejlesztési ingatlanokat kínálni. Az ingatlanfejlesztést kiegészíti olyan ösztönző hatású szabályozási feltételek kis költséggel járó előkészítése, amelyek a versenyképességet fokozzák.

A kulcsprojektek egyúttal a Szabad vállalkozási zóna státusz kiaknázását célozzák.

Akció-terület	Beavatkozási terület - Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett beruházási összeg (m Ft)
		Kulcsprojektek		Összesen	1 007,0
-	Minden	Helyi kormányzási és fejlesztéskoordinációs szervezeti feltételek fejlesztése	SMART CITY – intelligens megoldások a városirányítás - városüzemeltetés, a kommunikáció és a városi élet minden lehetséges területén	6.Városi szintű szolgáltatások kialakítása	5,0
Iparterületi	Külváros	TOP-2.1.1-15 Barnamezős területek rehabilitációja keretében Vállalkozásfejlesztési Központ és Inkubátorház létrehozása	Barnamezős területek rehabilitációja Vállalkozástámogató üzleti infrastruktúra létrehozása Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása 2.Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése 9.Munkahelyteremtés és -megőrzés	400,0
Iparterületi	Külterület	TOP-1.1.1 Iparterületek fejlesztése (barnamezős területen)	Iparfejlesztés Új vállalkozások létrejöttét és letelepedését lehetővé tevő infrastruktúra, fizikai környezet kialakítása	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása 2.Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése 9.Munkahelyteremtés és -megőrzés	600,0
		A "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program, Logisztikai és iparfejlesztési alprogram, Ipari park fejlesztési projektcsoporthoz: Vállalkozásbarát szabályozás (adók, rendeletek)	Vállalkozásbarát szabályozás (adók, rendeletek) A vállalkozások fejlődését elősegítő, a városba telepedését ösztönző szabályozási intézkedések megvalósítása	2.Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 9.Munkahelyteremtés és -megőrzés	2,0

13. táblázat: Kulcsprojektek

Hálózatos projektek

A hálózatos és a hálózatokhoz kötődő, intézkedés típusú (elemzési, tervezési, döntéselőkészítési, szervezeti) fejlesztések a program legnagyobb súlyú részét képezik fizikai kiterjedtségüket és pénzügyi vonzataikat tekintve egyaránt. Ez a projektcsoport jellegénél fogva túlmutat az akcióterületeken. A közlekedés, tájhasználat, a környezettel kapcsolatos beavatkozások, a közműfejlesztések és az ingatlanállománnyal kapcsolatos feladatok a város előtt álló feladatok legköltségigényesebb részét képezik. Ez a projektcsoport számos régi adósság törlesztését tartalmazza, egyúttal az egészségesebb, élhetőbb jövő felé fordulás beavatkozásaival is számol.

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett beruházási összeg (m Ft)
	Hálózatos és Hálózatokra ható intézkedési projektek		összesen	12 665,7
	Hálózatokra ható intézkedési projektek		összesen	35,7
Minden	A csapadékvíz-gazdálkodási elvek érvényesítése érdekében helyi rendelet alkotása. A szabályozás átvezetése a tervezési eszközökön	Komplex felszíni vízrendezés	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	0,2
Minden	A tájhasználat, a zöldfelületek és a funkciótlan területek területhasználatának rendeleti szabályozása kötelező és ajánlott kategóriákkal, a szabályozás átvezetése a tervezési eszközökön. A zöldfelületi és virágosítási rendező elvek megjelenítése az arculati tervben	Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétálótér, szökőkút kialakítása, szabadtéri sport és rekreációs területek fejlesztése) A haszonnövénytermesztés ösztönzése a magátulajdonú, utcakép szempontjából semleges területeken.	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése 5.A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése 7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	1,0
Minden	Külterületi tájhasználati, termőtalajvédelmi (erdősáv létesítési) és levegőtisztaságvédelmi terv készítése	Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése Zöldfelületi hálózat kialakítása Mezővédő erősávok fejlesztése	5.A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	3,0
Minden	Környezetkímélő gazdálkodás tanácsadási feltételeinek megteremtése	Környezetkímélő gazdálkodás támogatása	5.A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	20,0

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett beruházási összeg (m Ft)
Minden	Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózati terv készítése	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Közparkok, köztertek kialakítása, a meglévők minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétálótér, szökőkút kialakítása, szabadtéri sport és rekreációs területek fejlesztése) A 63.sz. főút negatív környezeti hatásainak csökkentése	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	5,0
Alsótöbörzsök, Városközpont, Sárszentmiklós	Zaj-, porvédelmi intézkedési terv kidolgozása	A 63.sz. főút negatív környezeti hatásainak csökkentése	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	1,5
Minden	Az önkormányzati épületek épületenergetikai felmérése és fejlesztési koncepciója. Intelligens épületenergetikai megoldások alkalmazása a felújítások keretében	Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, energiatakarékosságra való nevelés erősítése Középületek rehabilitációjának folytatása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	3,0
Minden	Közlekedésfejlesztési terv kidolgozása a Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózat tervével összhangban	Gyalogos és kerékpáros közlekedés fejlesztése Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Települési utak javítása, burkolása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	2,0
	Hálózatos projektek		összesen	12 630,0
Városközpont, Sárszentmiklós	TOP-3.1.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Közlekedési területek rendezése, kiépítettségének javítása, biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	400,0
Külváros	TOP-3.1.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Kerékpáros közlekedési infrastrukturális feltételek javítása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	450,0
Külváros	TOP-1.3.1 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Települési utak javítása, burkolása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	50,0
Városközpont	TOP-1.3.1 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Települési utak javítása, burkolása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	50,0

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett beruházási összeg (m Ft)
Külváros	TOP-1.3.1 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Települési utak javítása, burkolása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	50,0
Minden	Felszíni vízrendezési és csapadékvízgazdálkodási terv kidolgozása Vízrendezési hálózati terv kidolgozása és megvalósítása Csapadékvízvezető rendszer felújításának további ütemei	Komplex felszíni vízrendezés Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Közparkok, köztertek kialakítása, a meglévők minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétálótér, szökőkút kialakítása, szabadterei sport és rekreációs területek fejlesztése)	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	2 000,0
Minden	Lakótelepi, lakóterületi közösségi területek, „kisközpontok” környezetének „zöld város” jellegű felújítása	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	50,0
Minden Új kiépítés: Rétszilas Kislók Pusztagegres Sárhatvan Nagyhörcső kpuszta	Szennyvízhálózat létrehozása a külső városrészekben, a szennyvízhálózat kiegészítése a hiányos területeken, a rácsatlakozások ösztönzése a meglévő, de alacsony kihasználtságú hálózatokra	Szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	1 300,0
Sárhatvan, Nagyhörcső kpuszta	Vezetékes gázellátás	Szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	100,0
Minden	Közvilágítás kiterjesztése és korszerűsítése	Szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	180,0

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett beruházási összeg (m Ft)
Minden	Ingtatlanállomány és zöldfelület megújítása	Komplex felszíni vízrendezés Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Közparkok, közkertek kialakítása, a meglévők minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétálótér, szökőkút kialakítása, szabadtéri sport és rekreációs területek fejlesztése)	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	3 000,0
Minden	Használaton kívüli és leromlott állapotú középületek, önkormányzati tulajdonú ingatlanok rehabilitációja és hasznosítása, hiányzó funkciók betelepítése	Középületek rehabilitációjának folytatása	3.Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	5 000,0

14. táblázat: Hálózatokra ható intézkedési és hálózatos projektek

Akcióterületen kívüli projektek

Néhány beavatkozás egyedi jellege miatt nem sorolható az előző kategóriákba, ezért az *Akcióterületen kívüli projektek* kategóriájába kerültek. Ezen projektcsoport alapvetően a társadalmi felemelkedéssel és szervezett, nonprofit foglalkoztatással kapcsolatos projekteket tartalmaz, melyek megvalósulása elengedhetetlen a város fejlődőképességének fokozásához.

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Akcióterületen kívüli projektek			504,0
	összesen			
Külterület, Városközpont (szervezetek)	Munkaigényes, importkiváltó termékek előállítás az Önkormányzat támogatott foglalkoztatásai keretében	Agrárgazdaság fejlesztése	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	100,0
Minden	Sárbogárd járás foglalkoztatási-gazdasági együttműködésének fejlesztése (paktum)	Térségi együttműködések	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	0,0
Minden	Komplex családi szolgáltatásfejlesztés Sárbogárdon	Szociális állapot és szolgáltatások	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	40,0
Minden	SIPKA-Sárbogárdi ifjúsági program a közösségi akciókért	Szociális állapot és szolgáltatások	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	20,0

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
Városközpont	Petőfi tanoda létrehozása Sárospatakon EFOP-3.3.1 Tanoda programok támogatása	Oktatási és képzési rendszer	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	30,0
Városközpont	Mészöly tanoda létrehozása EFOP-3.3.1 Tanoda programok támogatása	Oktatási és képzési rendszer	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	30,0
Külváros	Sárszentmiklósi tanoda létrehozása EFOP-3.3.1 Tanoda programok támogatása	Oktatási és képzési rendszer	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	30,0
Városközpont	EFOP-2.2.3 Átmeneti és rehabilitációs intézmények korszerűsítése	Szociális állapot és szolgáltatások	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	250,0
Minden	TOP-1.2.1 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	Turizmusfejlesztés	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	4,0

15. táblázat: Akcióterületen kívüli projektek

Intézkedés típusú projektek

Összegeiket tekintve nem nagy volumenű, de a tervezési ciklus sikeressége szempontjából meghatározó projekteket takar ez a projektcsoport.

A költségmegtakarítást eredményező informatikai megoldások alkalmazása, az intézményrendszer korszerűsítése, az ingatlanvagyon hatékony használata és üzemeltetése, valamint a partnerkapcsolatok, különösen a lakossággal, a fiatalokkal való kapcsolat szorosabbra fűzése és a hatékony kommunikáció, a természeti környezet védelmével kapcsolatos intézkedések, valamint a helyi társadalom leszakadó rétegének felzárkóztatását szolgáló új módszerek alkalmazásának kifejlesztése azok a fő területek, amelyek az intézkedési (helyi kormányzati) kategóriába kerültek. Besorolásuk fő kritériuma, hogy olyan vezetési-szervezési-tervezési tevékenységeket takarnak, amelyek megvalósítása különösen a város vezetésére és szervezeti egységeire ró szakmai feladatokat, melyek megvalósításának sikeressége a kivitelezési jellegű projektek megvalósulását és hasznosulásuk hatékonyságát alapvetően befolyásolja.

A költségvetésben meghatározó összegek olyan projekteket tartalmaznak, amelyek intézményfejlesztések és humán szolgáltatások terén jelentenek előrelépést. (A hálózatos fejlesztésekhez tartozó intézkedési típusú projekteket a hálózatos infrastruktúra-fejlesztési projektekként együtt mutattuk be.)

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
	Intézkedés típusú projektek		összesen	1 481,5
Minden	Smart City Intelligens városirányítás és városüzemeltetés (Smart City) koncepció kidolgozása, prioritások meghatározása	SMART CITY – intelligens megoldások a városüzemeltetés, a kommunikáció és a városi élet minden lehetséges területén	6.Városi szintű szolgáltatások kialakítása	4,0
Minden	Intelligens jelző- és mérőrendszer bevezetésének szorgalmazása a Vízmű vállalatnál	Szennyvízcsatorna hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	0,0
Minden	Intézményfejlesztési program és projektterv kidolgozása és megvalósítása	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése	6.Városi szintű szolgáltatások kialakítása	400,0
Külterület	A különleges területfelhasználásba sorolt területek hasznosítási koncepciójának elkészítése a Szabad vállalkozási zóna terv keretében készülő logisztikai, iparfejlesztési és agrár programokkal összhangban	Különleges területfelhasználásba sorolt területek hasznosítása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	15,0
Minden	A lakossági épületenergetikai pályázatok promóciója	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	1,0
Minden	Ifjúságpolitikai és tehetséggondozási program kidolgozása	Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása A fiatalok elhelyezkedését, városon belüli életlehetőségeit, helyben maradását és letelepedését elősegítő ifjúságpolitikai program kidolgozása és megvalósítása	8.Társadalmi kohézió, társadalmi kapcsolatok erősítése, közösségi élet fellendítése, helyi identitás erősítése 9.Munkahelyteremtés és –megőrzés	3,0
Minden	Partnerségi hálózati, infokommunikációs és média program kidolgozása és megvalósítása	Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal Közösségi tájékoztatási, információs rendszer fejlesztése SMART megoldásokkal Térségi együttműködések	2.Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 6.Városi szintű szolgáltatások kialakítása 8.Társadalmi kohézió, társadalmi kapcsolatok erősítése, közösségi élet fellendítése, helyi identitás erősítése	3,0
Minden	Turizmusfejlesztési koncepció és projektterv kidolgozása (meglévő stratégiai dokumentumok felhasználásával) Örökségvédelmi terv kidolgozása és beépítése a turizmusfejlesztési programba	Természeti és művi örökség védelme Turizmusfejlesztés	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása 5.A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	3,0

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
Minden	Természeti és kulturális örökség védelmét szolgáló értékléltár felállítása, intézkedési terv kidolgozása Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartásának szabályozása és ösztönzése	Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése	5.A jellegzetes táji, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	1,0
Minden	Marketingstratégia akcióprogramjának intézkedési terve	Befektetéstámogató településmarketing	2.Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	1,0
Minden	Partnerségi együttműködés a rendőrkapitánysággal - közlekedésbiztonsági és bűnmegeelőzési intézkedési terv kidolgozása és bevezetése	Közlekedésbiztonsági beavatkozások	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	0,0
Minden	Szociális szolgáltatásfejlesztési koncepcióból adódó fejlesztések megvalósítása	Szociális ellátórendszer fejlesztése	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	200,0
Minden	A leszakadó rétegek társadalmi felzárkóztatási programja	Szociális ellátórendszer fejlesztése	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	400,0
Minden	Foglalkoztatásösztönző eszközrendszer kidolgozása és bevezetése, különös tekintettel a befektetés- és munkahelyteremtés ösztönzésére, kiemelten a hátrányos helyzetűek foglalkoztatására	A hátrányos helyzetű lakossági rétegek elhelyezkedését is lehetővé tevő vállalkozások ösztönzése, nonprofit foglalkoztatási formák kialakítása	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom 9.Munkahelyteremtés és -megőrzés	250,0
Minden	A közfoglalkoztatásban és a szociális foglalkoztatásban gazdasági hasznosság erősítése, kompetenciafejlődést eredményező foglalkoztatási területek, módszerek alkalmazása, a tranzit-szerep erősítése	Önkormányzati nonprofit foglalkoztatási formák alkalmazása az üzleti szféra piaci esélyeit nem rontó területeken, hátrányos helyzetű lakosság számára	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom 9.Munkahelyteremtés és -megőrzés	200,0
Minden	Helyi közügyek széles körben történő megtárgyalása, civil szervezetek kezdeményezéseinek felkarolása	Helyi közügyek széles körben történő megtárgyalása, civil szervezetek kezdeményezéseinek felkarolása	8.Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	0,5

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (m Ft)
Minden	Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása	Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	1,0

16. táblázat: Az intézkedés típusú projektek bemutatása

Sárbogárd térségi szerepének növeléséhez szükséges fejlesztések

A járás és a térség felzárkóztatásának elindításához, Sárbogárd térségközponti súlyának növeléséhez, a hálózatos fejlődés elindításához szükség van olyan térségfejlesztési hatású infrastrukturális fejlesztésekre, amelyek kormányzati szintű döntéseket igényelnek, azonban szükségességüket Sárbogárd településfejlesztési stratégiájában is szükséges szerepeltetni. Erre vonatkozó elemzések és térségi programalkotás híján gondolati szintű javaslatok megfogalmazására van lehetőség, melyek azonban a tények ismeretén, a város stratégiai dokumentumain és az elmúlt évtizedek tapasztalatain alapulva kerülnek megfogalmazásra. A projektjavaslatok fő célja olyan programozási folyamat szorgalmazása, amely egyrészt lehetővé teszi, hogy Sárbogárd fejlődése érdekében a Szabad vállalkozási zóna státusz a lehető legnagyobb mértékben kiaknázható legyen, másrészt olyan fejlődési folyamatot indít el, amely léptékét tekintve lényegesen nagyobb – mintegy 50-100 km sugarú – térség felzárkózását, fejlődését megalapozza.

Projektjavaslatok a Mezőföld felzárkózási programjához és a "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna programhoz
A "Mezőföld felzárkóztatásáért" térségi fejlesztési, kormányzati programkezdemenyezéshez kapcsolódó "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program kidolgozása
Közlekedésfejlesztés
A várost érintő vasút- és közúthálózati fejlesztések
M8 Sárbogárd-Dunaújváros közti szakaszának tervezése és megépítése
Sugárirányú közúthálózat megerősítése, felújítása (különösen a Dunaújváros-Rétság-Cece-Szekszárd, valamint a Székesfehérvár-Börgönd-Sárbogárd vonalak)
Vasúti kapcsolati vonalak helyreállítása
Ipari és logisztikai fejlesztések
A "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program, Logisztikai és iparfejlesztési alprogramban: Intermodális központ fejlesztési projekt
A "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program, Logisztikai és iparfejlesztési alprogram, Ipari park fejlesztési projektcsoporthoz
Agrár- és elsődleges agrárfeldolgozási fejlesztések
Ipari és kertészeti növénytermesztés fejlesztése
Agrártermékek elsődleges feldolgozásának fejlesztése
A nagyüzemi állattenyésztés helyi szabályozási és optimális megvalósítási feltételeinek megteremtése
Családi és közösségi alapú, hálózatos termelési, feldolgozási és értékesítési formák feltételeinek előkészítése és megvalósítása
A helyi termék-előállítás ösztönzése
Komplex társadalomfejlesztési, felzárkózási program
Komplex társadalomfejlesztési, felzárkózási program kidolgozása

Projektjavaslatok a Mezőföld felzárkózási programjához és a "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna programhoz
Oktatási és képzési projektcsoport (részprojektekre bontandó)
Kultúra projektcsoport
Egészségügy projektcsoport
Szociális projektcsoport
Lakhatási feltételek fejlesztése

17. táblázat: Projektjavaslatok a Mezőföld felzárkózását szolgáló program megfogalmazásához

A térség elérhetősége szempontjából a leglényegesebb kérdés a közlekedési hálózat fejlesztése, amely a terület átjárhatóságát biztosítja és erősíti Sárbogárd pozícióját logisztikai és ipartelepítési vonzerő szempontjából.

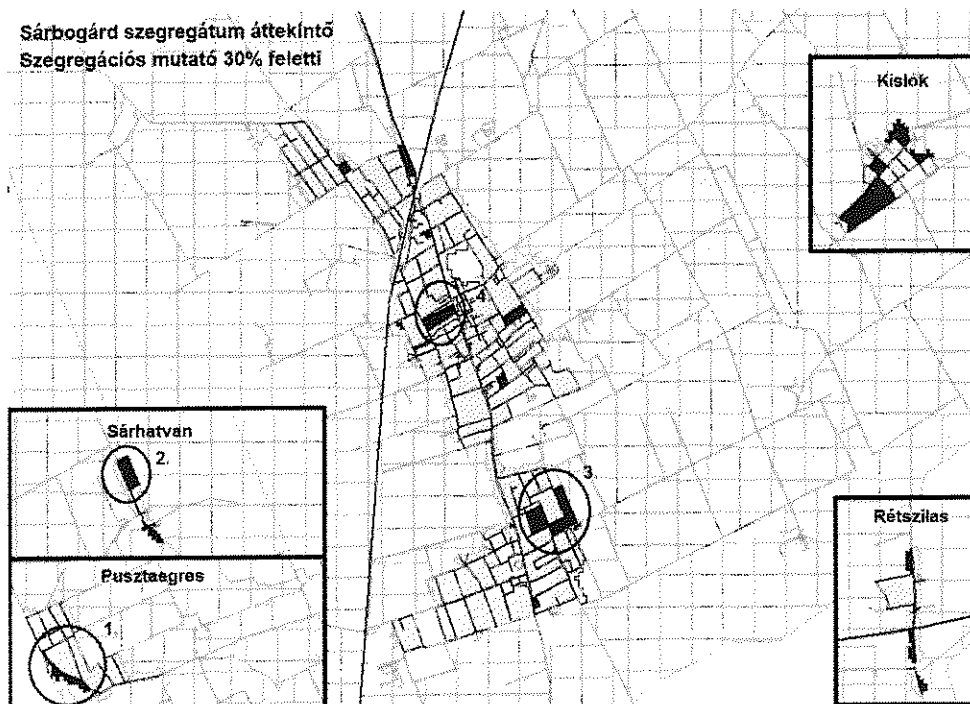
A mezőgazdasági termékfeldolgozás és az állattenyésztés lehetőségét a szántóföldi növénytermesztés fejlettsége és a megtermelt termékek feldolgozásának hiánya indokolja. Az állattenyésztés Sárbogárd külterületén való elhelyezésének lehetőségét környezetvédelmi-, ingatlan- és közműszempontok alapján szükséges vizsgálni. (A lakóterületektől való kellő távolságra lévő területekben érdemes gondolkodni.) A nagyüzemi mellett foglalkoztatási és hozzáadott érték-termelés szempontjából is lényeges előrelépés lehetőségét kínálja a családi és közösségi alapú, hálózatos termelési, feldolgozási és értékesítési formák feltételeinek előkészítése és megvalósítása és a helyi termék-előállítás ösztönzése.

Egy térségi program sikerességét a beruházások jelentősen segítik, de az alapfeltétel a munkaerőpiaci követelményeknek megfelelni képes munkaerő rendelkezésre állása. A környező városok fejlődése jelentős mértékben hatott a településekre, így Sárbogárd lakosságára is, állandó lakhelyüket sokan áthelyezték a tartósan munkát biztosító városokba. Számosan ingáznak vagy külföldön dolgoznak, de megtartották eredeti állandó lakhelyüket. Elsősorban ők, valamint a közlekedési nehézségek miatt jelenleg munkát nem vállalók, az állás nélküliek, valamint a munkaerőpiacra éppen belépő fiatalok lehetnek az elsőként létesülő munkahelyek betöltői. Közép- és hosszú távon lényegesen javítani szükséges a gazdasági aktivitást a térségben, és a munkát vállalni szándékozók munkaerőpiaci kompetenciáit, általános kulturális állapotukat és szociális feltételrendszerüket is javítani szükséges. A mai kor fejlődési trendjei mindinkább a tudásigényesség felé tolnak el, ami az alacsony kompetenciákkal rendelkező oldalon elhelyezkedési nehézségeket, a magas szakmai igényesség oldalán munkaerőhiányt támaszt. Ebből adódóan dinamikus és átfogó lépéseket szükséges tenni a társadalmi tőke fejlesztése felé, amely már rövid- és középtávon is hoz látható eredményeket, azonban kiteljesedés hosszabb távon várható.

Éppen a hosszú távú fejlesztési igény indokolja, hogy minél előbb elinduljon egy minden munkaképes és később munkaerővé váló generációt érintő **komplex társadalomfejlesztési, felzárkózási program**. A komplex megközelítés hiánya következtében a társadalomfejlesztési akciók a legtöbb esetben kevés eredményt hoznak, a Mezőföld felzárkózási programja eredményességgel biztató mintaprogram lehetne.

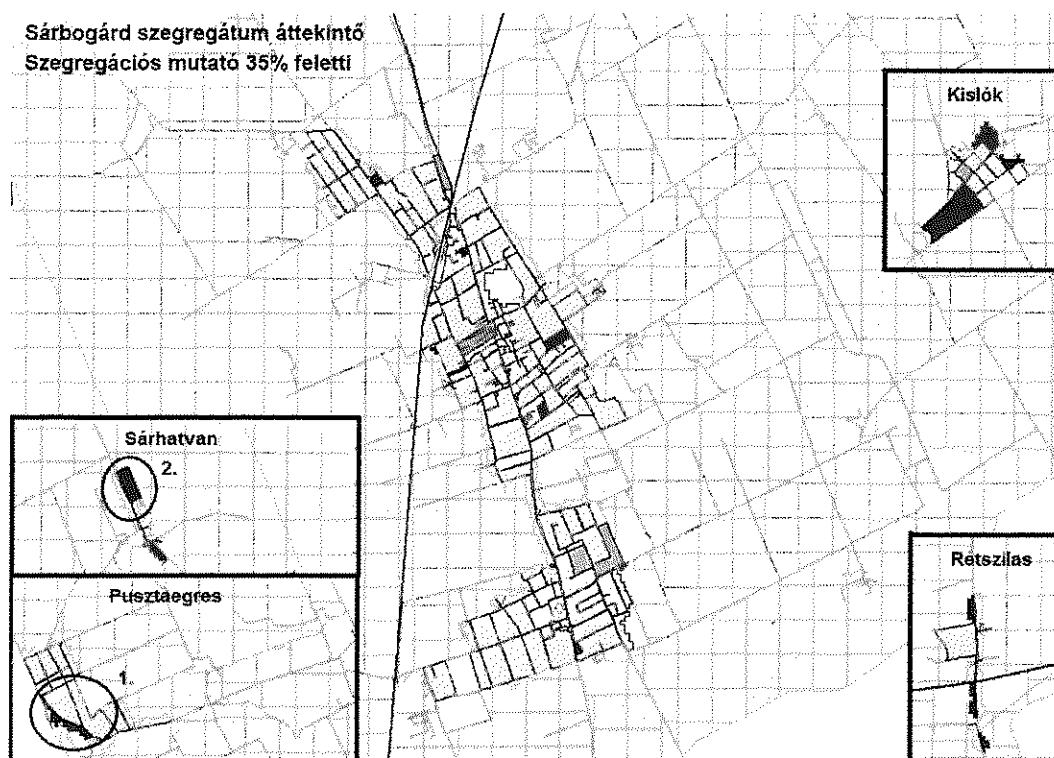
3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM

Sárbogárd szegregátumai és szegregálódó területei Sárbogárdon a település sajátos szerkezete miatt jelentős problémaként jelenik meg a külső városrészek, illetve a kisebb-nagyobb külterületi lakott helyek leszakadása, szegregálódása. A város két szegregátumnak minősülő területe is a külső városrészekben található, valamint a szegregációval veszélyeztetett településrészek többsége is ott van. Az önkormányzatnak jelentősebb számú, a szegregátumok létrejöttében szerepet játszó, szociális bérlakása nincsen. A város és a külső városrészek infrastrukturális helyzete javult valamelyest az elmúlt 10 évben, a város jelentősebb részén kiépült a szennyvízcsatorna. Ennek eredményeként elsősorban a város tengelyében lévő városrészekben lévő lakóingatlanok komfortfokozata emelkedett. A városban két szegregátum és több kisebb, szegregálódó, szegregációval veszélyeztetett terület van. Az utóbbi területek azonban a szegregálódás mértéke vagy az érintett lakosság alacsony száma miatt nem érik el a szegregátum kritériumait.

11. ábra: Szegregátum áttekintő térkép (30% feletti)

A településen lévő két, a kritériumoknak megfelelő szegregátum Sárhatvan és Pusztaegres területén található. A település sajátos szerkezetéből fakad, hogy minden szegregátum és szegregálódó területre elmondható, hogy a település szövetébe beágyazott, azonban egész más beavatkozást igényelnek a központi városrészben lévő, mint a külső településrészekben lévő szegregálódó terület. A külső településrészekben lévő szegregátumok esetében a településrész egészének a fejlesztése szükséges, mivel meg van annak a veszélye, hogy az egész településrész – nem csak annak egy része – szegregálódik.

12. ábra: Szegregátum áttekintő térkép (35% felett)

Sárhatvan Sárbogárdtól 13 km-re, nyugatra található, a Cecét Szabadbattyánnal összekötő mellékút halad át rajta. Ez az út csatlakozik a 6153. j. mellékúthoz, ez az út vezet Sárbogárdra, illetve Pusztaegresre, Mezőszilasra. Az alábbi utcák tartoznak a Sárhatvan városrészhez: Arany János utca - névtelen utca –József Attila utca, a sárhatvani szegregátumhoz az Arany János utca - névtelen utca –József Attila utca keleti, páros oldala tartozik.

Pusztaegres Sárbogárdtól 13 km-re, nyugatra található. A 6153. j. mellékút halad keresztül rajta, ami Sárbogárdot köti össze Mezőszilassal. Délről a Rákóczi utca (6153. j. mellékút), Köztársaság tér, nyugatról a Petőfi utca, Dégi út, északról a Fehérvári utca, keletről a Hatvany utca, Széchenyi utca által lehatárolt területen fekszik.

Az alábbi utcák tartoznak a **Pusztaegresi városrészhez**: Rákóczi út, Széchenyi utca, Deák Ferenc utca, Köztársaság tér, Kossuth Lajos utca, Petőfi utca, Baross Gábor utca, Dégi út, Hatvany utca, Dózsa György utca, Ady Endre utca, Fehérvári utca.

A **pusztaegresi szegregátumhoz** az alábbi utcák tartoznak: Petőfi S. utca déli oldala - Kossuth L. utca déli oldala a Petőfi S. utcától a Köztársaság térig.

A két szegregátum KSH szerinti mutatói:

Mutató megnevezése	Sárbogárd összesen	Puszttaegres	Sárhatvan
Lakónépesség száma	12446	61	104
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	15,3	24,6	14,4
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	63,5	57,4	58,7
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	21,2	18,0	26,9
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	23,8	71,4	50,8
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,6	0,0	0,0
Lakásállomány (db)	5042	28	38
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	11,4	53,6	34,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	39,8	85,7	60,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	13,9	71,4	37,7
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	55,8	13,5	36,4
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	38,4	78,9	51,5
Állandó népesség	12758		
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	47,5	60,0	84,0
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	53,2	68,9	63,5
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,3	73,7	34,2
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	9,8	57,9	23,7
A komfort nélküli, félkomfortos és szükségülakások aránya a lakott lakásokon belül	8,6	36,8	27,3
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	4,5	5,3	3,0

18. táblázat: A puszttaegresi és sárhatvani szegregátumok mutatói⁵

3.1. A Sárhatvani szegregátum bemutatása

Sárhatvan közel 600 éves múltira tekint vissza, már a középkorban is lakott „Hatvan”-nak nevezett település volt. A megtelepedés oka a mezőgazdasági műveléshez kedvező földrajzi adottságok (talaj, víz, éghajlat) volt. A falu a 16-17. században, a 15 éves háború idején pusztult el, benépesedésére közel 100 évet kellett várni, csak a 18. század közepén említik ismét lakott településként. A települést a szomszédos, a Zichy család tulajdonában álló kálózi uradalmi cselédek népesítették be, az uradalmi központ filiája lett. Sárhatvan ennek köszönheti szabályos, szalagtelkes alaprajzát.

A település lélekszáma folyamatosan növekedett, a 20. század elején már 300-an laktak az akkor még Hatvanpusztának nevezett településen. Ebben az időszakban Kálóz része volt, majd az 1960-as években csatolják Puszttaegreshez, a 80-as években pedig Puszttaegressel együtt Sárbogárd része lett. A település nevéhez kapcsolódó érdekesség, hogy Sárhatvan név csak az 1960-as években tűnik fel (posta és a buszmegálló elnevezése), az 1990-es évek közepéig a falut a helységnévtár is Hatvanpusztaként azonosítja, majd csak a 2003. évi helységnévtárba kerül be a Sárhatvan kifejezés.

Sárhatvan sok szempontból az egyik legelzártabb településrésze Sárbogárdnak, ennek oka a központtól való távolságával és a közlekedés nehézségeivel magyarázható.

⁵ Forrás: KSH

Sárhatvan településképe, az itt élők életformája is inkább falusias jellegű, ugyanakkor egy város része is, és a közszolgáltatásokat helyben nem, csak a szervezült várostestben, Sárbogárd belvárosában, vagy a külvárosi városrészben (pl. Sárszentmiklós) tudják igénybe.

Demográfiai helyzet

Sárhatvanon, az akcióterületen a város összlakosságának 2%-a él, a szegregátum területén élők száma: 104 fő, ami a településrész népességének közel 50%-a.

Mutató megnevezése	Sárbogárd		Sárhatvan		Sárhatvan szegregátum	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Lakónépesség száma (fő)	13532	12446	270	229	171	104
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya (%)	19,8	15,3	20,7	13,1	19,3	14,4
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya (%)	62,4	63,5	60,7	64,6	63,2	58,7
Lakónépességen belül 60- x évesek aránya (%)	17,8	21,2	18,5	22,3	17,5	26,9

19. táblázat: Sárbogárd, Sárhatvan és a Sárhatvani szegregátum legfontosabb demográfiai adatai⁶

Sárhatvanra vonatkozóan 2001. és 2011. évi demográfiai adatokkal rendelkezünk. A 2000-es évek elejétől a város és Sárhatvan lakosság száma folyamatosan és jelentősen, Sárhatvan esetében közel 15%-kal csökkent. A népességszám csökkenése befolyásolta a településrész népsűrűségét, illetve laksűrűségét is, a jelenlegi laksűrűség (2,51) a települési átlag (2,46) fölött van, a szegregátum laksűrűsége ezzel szemben 2,74. A korcsoportok megoszlását tekintve, hasonlóan Sárbogárd egészéhez, emelkedett az idősek és csökkent a fiatalok aránya, ezzel párhuzamosan a 15-59 évesek aránya is emelkedett. A trendek a városihoz hasonlóan egy előregedő településrészre utalnak. A szegregátumra vonatkozó idősoros adatokból az látható, hogy a szegregátumra még talán még fokozottabban jellemző az előregedés. Ezt egészíti ki az a tény, hogy az aktív korú lakosság száma a szegregátumban jelentősen csökkent az elmúlt tíz évben..

A népesség csökkenés legfontosabb oka, az elvándorlás, illetve a lakosság előregedése. A Sárhatvanra vonatkozóan nem rendelkezünk az el- és odavándorlásra vonatkozó részletes adatokkal, azonban a népesség ilyen mértékű csökkenése mögött, az idősek arányára vonatkozó adatokat is figyelembe véve, feltehetőleg elsősorban az elvándorlás áll. Sárhatvanról, ahol máshonnan is, elsősorban a fiatalabb, mobilabb, aktív korú, magasabb iskolai végzettségű, kezdeményezőbb réteg elvándorlása jellemző, az aktív munkaképes korosztály többi, idősebb tagja jövedelmi helyzeténél fogva nem tudja megteremteni az újrakezdés lehetőségét más településen. 2000-es évek közepén indult meg, illetve erősödött meg az a negatív folyamat – migráció–amely hosszútávon, beavatkozás nélkül az egész településrész leszakadásához, illetve elnéptelenedéséhez vezet. Ezt alátámasztják a szegregátumra vonatkozó iskolázottsági adatok is.

A szegregátum a 2001. évi népszámlálás időszakában is megfelelt az akkor hatályos kritériumoknak, azóta a településrész, illetve a szegregátum társadalmi, gazdasági helyzete jelentős mértékben nem változott. Az adatok alapján a szegregátum mérete, a lakosságszámot

⁶Forrás: KSH

tekintve a településrészhez viszonyított aránya csökkent ugyan, ez a gyakorlatban, azonban a számok mögé tekintve a fent leírtakat támasztják alá.

Gazdasági helyzet

Sárhatvanon jelenleg nagyobb, a településrészen élőknek munkát biztosító vállalkozás nem működik. Az önkormányzattól kapott kis és középvállalkozásokat tartalmazó nyilvántartás alapján nagyságrendileg összesen 8-10 család foglalkozik mezőgazdasággal, ők döntően őstermelők vagy családi gazdálkodást folytatnak, egy-két embernek alkalmi vagy rendszeres munkát adó egyéni vállalkozó. Egy-két nagyobb, több embernek is munkát adó mezőgazdasági cég dolgozik is van a településrészen, egyéb termelő, feldolgozóipari tevékenységet folytató cég sajnos nincs. A mezőgazdaság jövedelmezősége alacsony, a munkaerő igénye szezonális.

A mezőgazdaság jelentős feldolgozóipari kapacitások nélkül, a szezonális munkavégzés miatt, az itt lakó munkanélküliek számára nem tud stabil, állandó munkát, ezáltal jövedelmet biztosítani.

A szegregátumban élő családok közül néhánynak van saját tulajdonban megművelhető földterülete, amely révén be tudnának kapcsolódni a mezőgazdasági termelésbe. Sok földet művelő, földdel rendelkező egresi is családi összefogással, saját szükséglet, illetve kisebb mennyiség értékesítésére érdekében termel.

Társadalmi helyzet

A társadalmi helyzettel szorosan összefügg az iskolázottság is, amely akcióterületi szinten rendkívül kedvezőtlen adatokkal jellemezhető. A város esetében az iskolázottsággal kapcsolatosan leírtak fokozottan érvényesek Sárhatvanra is. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 37,7% (míg a városi átlag: 23,8%). Az iskolai végzettséget jól szemlélteti az alábbi táblázat:

Mutató	Sárbogárd összesen	Sárhatvan	Sárhatvan szegregátum
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	23,8	47,3	50,8
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,6	2,5	0,0

20. táblázat: Sárbogárd, Sárhatvan és a Sárhatvani szegregátum legfontosabb demográfiai adatai⁷

A végzettség meghatározza a munkalehetőségeket is. A munkanélküliségi mutatók is jelzik, hogy Sárhatvan szegregált területtel rendelkezik. Míg a város munkanélküliségi rátája: 16,3%, addig Sárhatvanban 34,6%, a szegregált területen 34,2% ez az arány. Rendkívül magas a tartós munkanélküliek aránya is, 22,1%, illetve 23,7%, míg a város egészére vonatkozóan ez az arány: 9,8%. A központi városrész és a külvárosi városrészekben a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 40% alatti, a várostesttől távolabb fekvő városrészekben mindenhol 50% közeli vagy magasabb ez az arány. Sárhatvanban 55,4%, a szegregátum területén 60,7%, a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya 48,1, illetve 51,5%. Ezeket a mutatókat tekintve az akcióterületen élők és a szegregátumban élők között nincs jelentős különbség.

⁷Forrás: KSH

Össességében elmondható, hogy valamennyi foglalkoztatással összefüggő mutató kedvezőtlen az akcióterületen.

Mutató megnevezése	Sárbogárd összesen	Sárhatvan	Sárhatvan szegregátum
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	39,8	55,4	60,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	13,9	32,4	37,7
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	55,8	42,4	36,4
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	38,4	48,1	51,5
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	47,5	69,1	84,0
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	53,2	54,6	63,5
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,3	34,6	34,2
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	9,8	22,1	23,7

21. táblázat: Sárbogárd, Sárhatvan és a Sárhatvani szegregátum legfontosabb demográfiai adatai⁸

Lakáshelyzet

Az akcióterületen lévő lakások, illetve ingatlanok több mint 90%-a magántulajdon, önkormányzati tulajdonban csak a településrészen korábban, illetve jelenleg is működő közcélú épületek vannak. A hatályos ingatlankataszter szerint az önkormányzat területén több kerttel is rendelkezik. Önkormányzati tulajdonban van a szegregátum közelében található a településrész korábbi óvodája. Konkrétan a szegregátumban működő, illetve megszűnt intézményt magába foglaló épület sincs, hanem ez az épület amellet, annak közvetlen közelében helyezkedik el.

A lakásállományt tekintve Sárhatvanban összesen 91 lakás található, a szegregátum területén összesen 38 db, ez a lakásállomány közel 40%-a, azaz a település közel fele a szegregátumhoz tartozik. Az épületek 35,2%-a alacsony komfortfokozatú, ezzel párhuzamosan 27,8%-a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakás. A lakások nagy része több szobával rendelkezik, az egy szobás lakások aránya csak 13,9%. A sárhatvani szegregátum esetében ugyanezek az arányok a következően alakulnak: 34,2%, 27,8%, illetve 3%. Ez alapján elmondható, hogy a településrész és a szegregátum lakhatási viszonyai között jelentős különbség nem tapasztalható. A településrészen, illetve szegregátum területén nincs önkormányzati tulajdonú lakóingatlan, az ott élők magántulajdonú ingatlanokban élnek.

Az ingatlanok átlagos életkora 50-60 év, ezért néhány épület műszaki állapota kifejezetten rossznak mondható. Felújításukra, korszerűsítésükre a tulajdonosoknak anyagi helyzetük miatt nincs lehetőségük. Az infrastruktúrát tekintve Sárhatvanban a vízhálózat teljes körűen kiépült, a gáz, illetve szennyvíz-hálózattal azonban Sárhatvan nem rendelkezik.

⁸Forrás: KSH

Közigazgatási és közszolgáltatások, társadalmi élet

A közigazgatási és közösségi szolgáltatásokat a sárhatvaniak Sárbogárd központi részén tudják igénybe venni. A felnőtt háziorvosi ellátást 2016nyaráig Pusztaegresen, azt követően Sárbogárdon lehet majd igénybe venni, gyerekorvos szintén a város központi részében lesz elérhető, bölcsőde szintén a városközpontban található. A településrész óvodája néhány éve szűnt meg, családi napközi nem működik.

Nagyon fontos szerepe van a település közösségének életében az egykori óvodának és a mellette fekvő sportpályának, amelyek a településrészi rendezvények, programok helyszíne. Sárhatvanban egy jelentősebb civil szervezet van- a városban közel negyven-, emellett a településrészen élők a városi civil szervezetek munkájába kapcsolódhatnak be. A közösségi életét meghatározó civil szervezet tevékenysége elsősorban a településrész hagyományainak ápolására, közösségi életének fejlesztésére és a közbiztonságra irányul.

A Sárhatvanért Egyesület 2005 végén alakult, célja a településrész kulturális életének fenntartása, programok szervezése mellett, a község hagyományainak ápolása, a lakosság egészségének megőrzése, sporttevékenységek ösztönzése, segítése. Az egyesület égisze alatt működik a településrész nyugdíjas klubja is. Az egyesület önkéntesekre és pártoló tagokra alapozva végzi munkáját, a rendezvényeiken átlagosan, annak jellegétől függően 30-80 ember vesz részt.

Az egyesület célja a hátrányos helyzetű családok segítése is. A legtöbb kulturális, hagyományőrző rendezvény (falunap, szüreti felvonulás, majális, gyereknap stb.) megszervezése és lebonyolítása is a nevükhöz fűződik.

Sárhatvanon is a Pusztaegresi Polgárőr Egyesület segíti a közrend védelmét. Az egyesület 2011-ben kezdte meg tevékenységét Pusztaegres, Sárhatvan, Nagyhörscök és Örspusztá területén. Az egyesület létrehozásának oka a településrészekben romló közbiztonság, az elégtelen rendőri jelenlét. A Pusztaegrest is kiszolgáló körzeti megbízotti iroda Pusztaegres-Örspusztá-Sárhatvan-Nagyhörscök lát el szolgálatot, központja Cecén van. Sárhatvanra leginkább a vagyon elleni bűncselekmények a jellemzők, kisebb lopások, betörések, rablások, ezeket döntően a megélhetés motiválja.

Közlekedési helyzet

Sárhatvan a Kálózra vezető József Attila utcából és az Arany János utcából áll. A településrészen mindkét utca rendelkezik szilárd burkolattal. Ezen az út mentén van a településrész központja, itt található a vegyesbolt a kocsmá, a korábbi óvoda, a buszmegálló. A többi, a települést lehatároló külső utak, földes utak, nem pormentesítettek. Járdák rossz állapotúak és szakaszosan kiépítettek. Az akcióterületen található kisebb játszótér, illetve a kiaknázatlan természeti adottságok miatt zöldfelület is.

Sárbogárdon négy helyi járat van, emellett a településen belüli közlekedést a távolsági járatok egészítik ki. Sárhatvant helyi járatú autóbusz közlekedés köti össze belvárosi városrészsel, de a járatok csak hétköznap napi hat alkalommal közlekednek. A helyi közlekedést egészítik ki a távolsági autóbuszjáratok, amelyek szintén napi öt alkalommal közlekednek Sárbogárd felé.

Székesfehérvár irányába hétköznap szintén hat-nyolc busz közlekedik, a menetidő (50 km, 60-120 perc alatt), az átszállás, a járatok sűrűsége korlátozza a munkába való eljutás lehetőségeit. Az autóbusz járatok menetrendje a munka és iskolaidőhöz igazodik. Vasúti kapcsolattal közvetlenül

nem rendelkezik Sárhatvan. A közösségi közlekedésnek egyéb formái jelenleg a településrészen nem elérhetőek.

A településrészen annak jellegéből fakadóan a megfelelő mennyiség parkolóhely rendelkezésre áll.

A Sárhatvani szegregátumról összefoglalóan az alábbiak mondhatóak el:

Sárbogárd, Fejér megye belső periferiájaként a Komplex programmal fejlesztendő járások közé tartozik. Sárbogárd település szerkezete, a csatolt településrészek eltérő múltja, hagyományai miatt az integráció, illetve a központi városrészhez való szervesülés lehetőségei korlátozottak, ez hosszú távon, Sárhatvan esetében a településrész leszakadásának, a már megindult elnéptelenedésnek a komoly veszélyét hordozza magában. A kedvezőbb végzettséggel rendelkezők elköltöznek a településrésztől, helyükre alacsonyabb státuszú lakosság érkezik. Tehát folyamatban van a népesség kicserélődése, amely tendencia a leszakadást erősítheti.

Sárhatvan bizonyos szempontból azért mondható speciális helyzetűnek, mert a településrész közigazgatásilag története során nem volt önálló falu, közszolgáltatásokat többnyire más településen vették igénybe az itt lakók. Ennek ellenére a mezőgazdaságra alapozott megélhetés évszázadokig biztosította a településrész létét, fejlődését. A rendszerváltást követően a mezőgazdaság összeomlásával, illetve majd kárpótlásokat követően kialakult gazdálkodási rendszerrel, a gépesítés térnyerésével, a termelés technológiai korszerűsítésével, illetve sok területen a monokultúrához közelítő termelés általánossá válásával, a település léte kérdőjeleződött meg. Sárhatvanban a gazdálkodás alapját a mezőgazdaság jelentette, a mezőgazdasági hagyományokkal, termelési kultúrával rendelkező településrészen szinte nincs mással foglalkozó vállalkozás, stabil, nagy mezőgazdasági vállalkozás azonban nincs. A munkaképes korú lakosság, amennyiben lehetősége van, ingázik, elsősorban Kálozón keresztül Székesfehérvárra. Ez is erősíti a település

A megszűnt, így szinte teljesen hiányzó közszolgáltatások Sárhatvan népesség megtartó erejét csökkentették, ez fokozta és fokozza a településrészen már elindult negatív társadalmi folyamatokat, amelyek elsősorban a településrész teljes elnéptelenedéséhez vezethet. Sárbogárdnak ezen településrészén a nemzetiségi hagyományokból is fakadó kulturális különbségek nem játszanak olyan jelentős szerepet, a társadalmi integrációnak a munkalehetőségek hiánya, a közlekedés nehézségei jelentik a legnagyobb akadályát.

Az akcióterületre - kiemelten a szegregátumra - vonatkozó iskolázottsági, foglalkoztatottsági mutatók rendkívül kedvezőtlen képet rajzolnak ki. A lakosság alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik, ez korlátozza a munkaerő-piaci esélyeket, ezt tetézi a közlekedés nehézségei, amely gátolja településrész Sárbogárdhoz való érdemi csatlakozását, a sárbogárdi identitás kialakulását is. A beavatkozások tervezése, az akcióterület kijelölése során a településrész és a szegregátum közel hasonló adatai miatt, arra a következtetésre jutottunk, hogy Sárhatvan esetében a településrész egész helyzetének a javítása, az erős civil életre épülő önszervezés, a helyi vállalkozó kedv, a mezőgazdasági hagyományok kiaknázása kiemelten fontos. A szegregátum fejlesztése önmagában nem oldja meg a településrész problémáit, azaz hosszú távon nem vezet eredményre.

3.2. A Pusztaegresi szegregátum bemutatása

Pusztaegres uradalmi központból kialakult, szalagtelkes település. Múltja a viszonylag rövid időre kint vissza, bár a terület, ahogy Sárbogárd egész területe a kedvező mezőgazdasági adottságok, fekvés miatt már évezredek óta művelt és lakott volt. A falu területét a 17. század közepétől a Zichy család birtokolta, akik itt uradalommal, uradalmi központtal rendelkeztek.

A falu tényleges kialakulása a 19. század közepére tehető, ebben az időszakban a környező településekről, pusztákról 18-20 család költözött az Örsi-Szőlőhegyre. A település alapulásának éve 1854, ekkor kötöttek a nagybirtokossal a szőlőhegyen letelepedett gazdák földhasználati szerződést. Az 1870-es években már 70 fő élt Pusztaegres-pusztán, ezt követően viszonylag gyorsan nőtt a népesség és kialakult a falu mai településszerkezete is. Pusztaegres kisközségként Sáregressel együtt alkotott évtizedekig egy közigazgatási egységet, majd az 1960-as években – több kisebb településsel együtt – Sárbogárdhoz csatolták. Pusztaegres a Sárbogárdhoz csatolt települések közül, máig a legnagyobb.

Pusztaegres, nem csak a földrajzi távolság miatt, de máig nem szervesült Sárbogárral, lakó őrzi a pusztaegresi identitást, a településképe, az életforma is inkább falusias jellegű. Ezért jelent külön gondot, a településrészen a közszolgáltatások szinte teljes hiánya.

Demográfiai helyzet

Pusztaegresen, az akcióterületen a város összlakosságának 5%-a él, a szegregátum területén élők száma: 61 fő, ami a településrész népességének közel 10%-a.

Mutató megnevezése	Sárbogárd		Pusztaegres		Pusztaegres szegregátum
	2001	2011	2001	2011	2011
Lakónépesség száma (fő)	13532	12446	743	614	61
Lakónépességben belül 0-14 évesek aránya (%)	19,8	15,3	19,2	16,6	24,6
Lakónépességben belül 15-59 évesek aránya (%)	62,4	63,5	58,1	57,5	57,4
Lakónépességben belül 60- x évesek aránya (%)	17,8	21,2	22,6	25,9	18

22. táblázat: Sárbogárd, Pusztaegres és a Pusztaegresi szegregátum legfontosabb demográfiai adatai⁹

Pusztaegresre vonatkozóan 2001. és 2011. évi demográfiai adatokkal rendelkezünk. A 2000-es évek elejétől a városban és Pusztaegresen a lakosság száma folyamatosan és jelentősen, közel 20%-kal csökkent. A népességszám csökkenése befolyásolta a településrész népsűrűségét, illetve laksűrűségét is. A jelenlegi laksűrűség (2,16) a települési átlag (2,46) alatt van. A korcsoportok megoszlását tekintve Sárbogárd egészéhez emelkedett az idősek, és csökkent a fiatalok aránya. Pusztaegresen ezzel párhuzamosan a 15-59 évesek aránya kis mértékben csökkent, a városi értékekre ez nem mondható el. A szegregátumra vonatkozóan nincsenek idősoros adataink, az azonban látható, hogy a településrészi, városi és országos trendeknek ellentmondóan a lakosság

⁹Forrás: KSH

„fiatalos”, a fiatalok aránya jelentősen meghaladja az idősekét. A településre és Pusztægresre is jellemző az elöregedés, míg a szegregátumot tekintve ezzel ellentétes folyamat zajlik le.

A népesség csökkenés legfontosabb oka az elvándorlás, illetve a lakosság elöregedése. Pusztægresre vonatkozóan nem rendelkezünk az el- és odavándorlásra vonatkozó részletes adatokkal, azonban a népesség ilyen mértékű csökkenése mögött, az idősek arányára vonatkozó adatokat is figyelembe véve, feltehetőleg elsősorban az elvándorlás áll. Pusztægresről elsősorban a fiatalabb, mobilisabb, kezdeményezőbb réteg elvándorlása jellemző, az aktív munkaképes korosztály többi tagja - jövedelmi helyzeténél fogva - nem tudja megteremteni az újratekzés lehetőségét más településen.

A szegregátum „viszonylag új”, a 2001. évi népszámlálás még csak szegregálódó területként jelenítette meg, azaz a 2000-es évek közepén indult meg, illetve erősödött egy az folyamat – népességcsere -, amely a rövid távon a szegregátum növekedéséhez, hosszútávon, beavatkozás nélkül az egész településrész leszakadásához vezet.

Gazdasági helyzet

Pusztægresen jelenleg nagyobb, a településrészen élőknek munkát biztosító vállalkozás nem működik. A 2011-ben készült IVS szerint - nem tekinthető leszakadó városrésznek Pusztægres a vállalkozások száma alapján. A vállalkozások főként a mezőgazdaság és a fuvarozás területén tevékenykednek. Ezt egészíti ki a lakosság mindennapi igényeire épülő szolgáltatási és kereskedelmi szektor. A mezőgazdaság jövedelmezősége alacsony.

	Sárbogárd központi	Sárszentmiklós	Alsótöbörzsök	Pusztægres	Rétzilás	Sárhátvan	Kislók
Mezőgazdaság	157	126	27	36	n.a.	n.a.	n.a.
Kereskedelem	107	17	13	2	n.a.	n.a.	n.a.
Üzemanyagtöltő	1	2	0	0	n.a.	n.a.	n.a.
Közszolgáltató	2	0	0	0	n.a.	n.a.	n.a.
Szolgáltatás	291	59	19	4	n.a.	n.a.	n.a.
Fuvarozás	35	14	6	2	n.a.	n.a.	n.a.
Vendéglátás	11	6	2	0	n.a.	n.a.	n.a.
Összesen	604	224	67	44	n.a.	n.a.	n.a.

23. táblázat: Vállalkozások bontása tevékenység és városrészek szerint, 2011

A mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozások többsége őstermelő, családi gazdálkodó, esetleg egy-két embernek alkalmi vagy rendszeres munkát adó egyéni vállalkozó. A mezőgazdaság, jelentős feldolgozóipari kapacitások nélkül, a szezonális munkavégzés miatt, az itt lakó munkanélküliek számára nem tud stabil, állandó munkát, ezáltal jövedelmet biztosítani.

A szegregátumban élőknek nincs saját tulajdonban megművelhető földterületük, amely révén be tudnának kapcsolódni a mezőgazdasági termelésbe. Sok földet művelő, földdel rendelkező egresi is családi összefogással, saját szükségletre, illetve kisebb mennyiség értékesítése érdekében termel.

Társadalmi helyzet

A társadalmi helyzettel szorosan összefügg az iskolázottság is, amely akcióterületi szinten rendkívül kedvezőtlen adatokkal jellemezhető. Pusztáegresen a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 71,4% (míg a városi átlag: 23,8%).

Az iskolai végzettséget jól szemlélteti az alábbi táblázat:

Mutató	Sárbogárd összesen	Pusztáegres	Pusztáegres szegregátum
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	23,8	42,5	71,4
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,6	2,7	0,0

24. táblázat: Sárbogárd, Pusztáegres és a Pusztáegresi szegregátum legfontosabb demográfiai adatai¹⁰

Az iskolai végzettséggel szoros összefüggésben van a munkanélküliség alakulása.

A munkanélküliségi mutatók is jelzik, hogy Pusztáegres szegregált területtel rendelkezik. Míg a város munkanélküliségi rátája: 16,3%, addig pusztáegresi szegregált területen 73,7% ez az arány. Rendkívül magas a tartós munkanélküliek aránya is, 57,9%, míg a város egészére vonatkozóan ez az arány: 9,8%.

A központi városrész és a külvárosi városrészekben a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya 40% alatti, a várostesttől távolabb fekvő városrészekben mindenhol 50 % közeli vagy magasabb ez az arány. A pusztáegresi szegregátumban 78,9% a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya. Valamennyi foglalkoztatással összefüggő mutató kedvezőtlen.

Mutató megnevezése	Sárbogárd összesen	Pusztáegres	Pusztáegres szegregátum
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	39,8	46,2	85,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	13,9	24,6	71,4
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	55,8	48,0	13,5
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	38,4	52,0	78,9
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	47,5	69,9	60
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	53,2	56,2	68,9
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,3	28,3	73,7
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	9,8	20,1	57,9

25. táblázat: Foglalkoztatással összefüggő mutatók

¹⁰Forrás: KSH

Lakáshelyzet

Pusztægresen lévő lakások, illetve ingatlanok több mint 90%-a magántulajdon, önkormányzati tulajdonban csak a településrészen korábban, illetve jelenleg is működő közintézmények, közcélú épületek vannak. A hatályos ingatlankataszter szerint az önkormányzat Pusztægres területén több kerttel is rendelkezik. Önkormányzati tulajdonban van a szegregátum közelében található orvosi rendelő, a településrész korábbi községháza, művelődési háza, iskolaépülete és a jelenleg is működő óvoda. Egyik jelenleg működő, illetve megszűnt intézményt magába foglaló épület sincs a szegregátumban, hanem a mellett, annak közvetlen közelében helyezkedik el.

A lakásállományt tekintve Pusztægresen 284 lakás található, a szegregátum területén összesen 28 db, ez a lakásállomány közel 10%-a. A szegregátum területén nincs önkormányzati tulajdonú lakóingatlan, az ott élők magántulajdonú ingatlanokban élnek. Az épületek 53,6%-a alacsony komfortfokozatú, ezzel párhuzamosan 36,8%-a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakás. A lakások nagy része több szobával rendelkezik, az egy szobás lakások aránya csak 5,3%.

Az ingatlanok átlagos életkora 50-60 év, ezért néhány épület műszaki állapota kifejezetten leromlottnak mondható. Felújításukra, korszerűsítésükre a tulajdonosoknak anyagi helyzetük miatt nincs lehetőségük. Pusztægresen a víz és gázhálózat teljes körűen kiépült, a szennyvíz-hálózattal azonban Sárbogárd többi városrészéhez hasonlóan Pusztægres sem rendelkezik.

Közigazgatási és közszolgáltatások, társadalmi élet

A közigazgatási és közösségi szolgáltatásokat a pusztægresiek döntően Sárbogárd központi részén tudják igénybe venni. Húsz-huszonegy gyermeket befogadó óvoda működik a településrészen, bölcsőde, illetve gyermekorvosi ellátás nincs. A felnőtt háziorvosi ellátás 2016 nyaráig helyben biztosított, az iskola néhány éve szűnt meg.

A művelődési háznak és a sportpályának, amelyek a pusztægresi rendezvények, programok helyszíne, nagyon fontos szerepe van a település közösségi életében. A művelődési ház üzemeltetésével általában az önkormányzat egy helyi civil szervezetettel köt megbízást. A megbízás tartalma szerint a civil szervezetnek biztosítani kell a művelődési ház használatát a pusztægresiek számára.

Pusztægresen három jelentősebb civil szervezet van - a városban közel negyven-, emellett a településrészen élők a városi civil szervezetek munkájába kapcsolódhatnak be. Pusztægres közösségi életét meghatározó civil szervezetek tevékenysége elsősorban a településrész hagyományainak ápolására, közösségi életének fejlesztésére és a közbiztonságra irányulnak.

A civil szervezetek közül a legsokoldalúbb tevékenységet jelenleg az Összefogás Pusztægres Jövőjéért Egyesület végzi, amely 2008. szeptember 17-én került bejegyzésre. Az egyesület önkéntes és pártoló tagok – összességében közel 30-40 fő - tevékenységére alapozva végzi a tevékenységét, melynek célja a pusztægresi identitás megőrzése, a közösségi és kulturális élet megszervezése (sportrendezvények, filmklub, szakkörök, kézműves programok), színes programok, rendezvények szervezése az itt élők számára. Az egyesület célja a hátrányos helyzetű családok segítése is. A legtöbb kulturális, hagyományőrző rendezvény (falunap, szüreti felvonulás stb.) megszervezése és lebonyolítása is a nevükhöz fűződik. A Pusztægresért Egyesület az Összefogáshoz hasonló tevékenységeket végez.

A Pusztaegresi Polgárőr Egyesület 2011-ben kezdte meg tevékenységét Pusztaegres, Sárhatvan, Nagyhörccsök és Örpuszta területén. Az egyesület létrehozásának oka a településrészen romló közbiztonság, az elégtelen rendőri jelenlét. A Pusztaegrest is kiszolgáló körzeti megbízotti iroda Pusztaegres – Örpuszta – Sárhatvan - Nagyhörccsök lát el szolgálatot. Pusztaegresre leginkább a vagyon elleni bűncselekmények a jellemzők, kisebb lopások, betörések, rablások.

A településrészen lévő katolikus templom miatt erős a településrészen a hitélet is.

Közlekedési helyzet

Pusztaegres településnek különleges alakja van, valamint egyetlen zsáktelepülés, mindössze két hosszabb utcából (Kossuth Lajos és a Petőfi utca) és hat mellékutcából áll. A településrészen csak öt utca és egy tér rendelkezik szilárd burkolattal, a többi vagy földes, vagy murvás. A Rákóczi út, ami a település déli részén egy átvezető út. Ezen az út mentén van a településrész központja, itt található a vegyesbolt a kocsmá, a művelődési ház, az orvosi rendelő és a buszmegálló. A Köztársaság tér a Rákóczi utat köti össze a Kossuth Lajos utcával, ami a település hálózat gerincét adja. Ebből az utcából ágazik le a Pető Sándor utca. Erre a két utcára merőlegesen fekszik a Baross Gábor utca és az Ady Endre utca. A többi utca nem portmentesített, ezek vagy zsákutcák, vagy a település határon találhatók, mint egy körgyűrű határolják le a települést. Alacsony számban található játszótér, park és zöldfelület, de ez minden sárbogárdi városrésze jellemző.

Sárbogárdon négy helyi járat van, emellett a településen belüli közlekedést a távolsági járatok egészítik ki. Pusztaegrest helyi járatú autóbusz közlekedés köti össze belvárosi városrészrel, de a járatok csak hétköznap napi hat alkalommal közlekednek. A helyi közlekedést egészítik ki a távolsági autóbuszjáratok, amelyek szintén napi hat-nyolc alkalommal közlekednek. A közösségi közlekedésnek egyéb formái jelenleg a településrészen nem elérhetőek. Az autóbusz járatok menetrendje a munka és iskolaidőhöz igazodik. Székesfehérvár irányába hétköznap szintén hat-nyolc busz közlekedik, a menetidő (50 km, 60-120 perc alatt), a járatok sűrűsége korlátozza a munkába való eljutás lehetőségeit.

A településrészen annak jellegéből fakadóan a megfelelő mennyiség parkolóhely rendelkezésre áll. Vasúti kapcsolattal közvetlenül nem rendelkezik Pusztaegres.

Összefoglalás a pusztaegresi szegregátumról:

Sárbogárd, Fejér megye belső periferiájaként a Komplex programmal fejlesztendő járások közé tartozik. Sárbogárd település szerkezete, a csatolt településrészek eltérő múltja, hagyományai miatt az integráció, illetve a központi városrészhez való szervesülés lehetőségei korlátozottak, ez hosszú távon, Pusztaegres esetében a településrész leszakadásának, a már megindult szegregálódásnak a komoly veszélyét hordozza magában. A megszűnő közszolgáltatások Pusztaegres népesség megtartó erejét csökkentik, ez fokozza a településrészen már elindult negatív társadalmi folyamatokat. A kedvezőbb végzettséggel rendelkezők elköltöznek a településrésztől, helyükre alacsonyabb státuszú lakosság érkezik. Tehát folyamatban van a népesség kicserélődése, amely tendencia a leszakadást erősítheti.

Pusztaegresen a gazdálkodás alapját a múltban a mezőgazdaság jelentette, és a mezőgazdasági hagyományokkal, termelési kultúrával rendelkező településrészen ma sincs szinte mással foglalkozó vállalkozás. Stabil, nagy mezőgazdasági vállalkozás azonban nincs. A

munkaképes korú lakosság, amennyiben lehetősége van, ingázik, elsősorban Sárbogárdra. Székesfehérvár irányába tömegközlekedéssel való ingázásnak korlátozottak a lehetőségei. Az akcióterületre - kiemelten a szegregátumra - vonatkozó iskolázottsági, foglalkoztatottsági mutatók rendkívül kedvezőtlen képet rajzolnak ki. A lakosság alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik, ez korlátozza a munkaerő-piaci esélyeket, melyeket tovább rontanak a közlekedés nehézségei.

Az akcióterület kijelölése során fontosnak tartottuk a társadalmi együttműködés erősítését, komplex program megvalósítását, hiszen ennek a városrésznek még mindig a legmagasabb a lakosságszáma a valamikor önálló sárbogárdi településrészek közül, így a társadalmi integrációnak a befogadó oldalról is van kerete.

3.3. A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések (a település egészét érintő és az egyes szegregátumokra vonatkozó fejlesztések, programok meghatározása)

Pusztagegresen, illetve Sárbogárdon kifejezetten társadalmi célú integrációt szolgáló projekt eddig nem valósult meg. A településen a tanulási integrációt szolgáló programok az iskolai intézményekben indultak, amelyek eredményeiből részesültek a hátrányos, illetve halmozottan hátrányos tanulók is. A családok jövedelmi gazdasági helyzetét komplex módon kezelő integrációs modellek bevezetésére, a meglévő szociális ellátórendszer kiegészítését célzó, az abban elért eredmények fenntartását elősegítő, illetve alternatív, az ellátó-rendszeren kívüli szociális projektek eddig nem voltak. Jelenleg folyamatban van a három, a település egészét célzó tanoda beindítása, egy ifjúsági programok támogatása, illetve a védőháló a családokért modell bevezetése. Az elmúlt években a szociális ellátás területén az idősek otthonának és a hajléktalan szállónak a fejlesztésére került sor, mindkét intézményben a működést elősegítő, a komfortfokozatot növelő kis értékű eszközök beszerzésére került sor.

2016-ban az önkormányzat a szegregátumban élők helyzetének javítása, társadalmi integrálása érdekében több projekt megvalósítását tervezi, melyek akcióterülete a két településrész teljes területe:

- TOP-5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok
- TOP-4.3.1-15 Leromlott városi területek rehabilitációja

A projektek célja Sárbogárd leszakadó városi területein élők közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja.

Specifikus célok:

- szegregátumban élő hátrányos helyzetű emberek életlehetőségei javuljanak, elérhetővé váljanak a foglalkoztatást, társadalmi integrációt, közösségfejlesztés oktatást, iskolai felzárkózást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést és szociális munkát biztosító programok.
- az infrastrukturális beavatkozásokat kísérő társadalmi hátrányok kompenzálását célzó humán szolgáltatások, közösségfejlesztő, antidiszkriminációs és közbiztonsági programok megalapozzák a beruházások sikerességét és a szegregátum életminőségének javítását.

- a leszakadó városi területeken bővüljön a szociális munka humánerőforrása, megteremtődjön a hosszú távú integrációt segítő szakmai kompetencia.
- szegregátumot érintő jelenlegi konfliktusok a települési mediáció és más innovatív eszközök alkalmazásával csökkenjenek.

A Pusztagegren tervezett projektek tartalma:

Tevékenység	Célcsoport	Résztevők száma
Szakmai munkatársak képzése	szociális szakemberek	3 fő
foglalkoztatási tanácsadás	inaktívák	20 fő
életvezetési tanácsadás (egyéni és csoportos)	családok	15 család
korai fejlesztés	gyermekek	20 fő
családi napok (családmodell fejlesztése)	családok	15 család
szülő klub	szülők	20 fő
integrációs, esélyegyenlőségi programok (épp és fogyatékosok együttesen)	családok	30 család
egészségügyi szűrővizsgálatok	teljes lakosság	60 fő
családi mentor	családok	20 család
iskolai felzárkóztatást segítő készségfejlesztés	gyermekek	15 fő
szabadidős, közösségi programok szervezése	teljes lakosság	30 fő
kompetencia fejlesztő napközis táborok	gyermekek	15 fő
közösségi mediáció	felnőttek	10 fő
egészségnap szervezése	teljes lakosság	
felkészítés közösségi kertben foglalkoztatásra	inaktívák	20 fő
hitéleti programok szervezése	családok	10 család
állapot és szociális helyzet felmérése	16-54 évesek	50 fő
EFT	16-54 évesek	50 fő
esetkonferencia	szociális szakemberek	5-6 fő
szupervízió	szociális szakemberek	3-4 fő
kiadványok	tágabb akcióterület, intézmények	200 fő
szakmai workshopok	támogató csoport	8-10 fő
szociális munka	teljes lakosság	60 fő

26. táblázat: A Pusztagegren tervezett projektek tartalma

A Sárhatvanban tervezett projektek tartalma:

Tevékenység	Célcsoport	Résztevők száma
Szakmai munkatársak képzése	szociális szakemberek	3 fő
foglalkoztatási tanácsadás	inaktívák	20 fő
életvezetési tanácsadás (egyéni és csoportos)	családok	15 család
korai fejlesztés	gyermekek	20 fő
családi napok (családmodell fejlesztése)	családok	15 család
szülő klub	szülők	20 fő
integrációs, esélyegyenlőségi programok (épp és fogyatékosok együttesen)	családok	30 család
egészségügyi szűrővizsgálatok	teljes lakosság	60 fő
családi mentor	családok	20 család
iskolai felzárkóztatást segítő készségfejlesztés	gyermekek	15 fő
szabadidős, közösségi programok szervezése	teljes lakosság	30 fő
kompetencia fejlesztő napközis táborok	gyermekek	15 fő

Tevékenység	Célcsoport	Részvevők száma
közösségi mediáció	felnőttek	10 fő
egészségnap szervezése	teljes lakosság	
felkészítés közösségi kertben foglalkoztatásra	inaktívok	20 fő
hitéleti programok szervezése	családok	10 család
állapot és szociális helyzet felmérése	16-54 évesek	75 fő
EFT	16-54 évesek	75 fő
esetkonferencia	szociális szakemberek	5-6 fő
szupervízió	szociális szakemberek	3-4 fő
kiadványok	tágabb akcióterület, intézmények	200 fő
szakmai workshopok	támogató csoport	8-10 fő
szociális munka	teljes lakosság	60 fő

27. táblázat: A Sárhatvanban tervezett projektek tartalma

Összefoglaló stratégiai terv a szegregátumokra/szigetekre vonatkozóan

Helyzetfelmérés megállapítása	A szigetet érintő célok megfogalmazása	Beavatkozások	Felelősök	Eredményességet jelző indikátor – rövid távon (3 év)	Eredményességet jelző indikátor – hosszú távon (6 év)
Sárhatvan, a településrész szövetébe beágyazott szegregátum (Arany J. utca - névtelen utca - József A. utca)	A településrész kiegészítő mobilizációs program (földrajzi és társadalmi) kidolgozása, a terület rehabilitálása	Mobilizációs program kidolgozása és megvalósítása. Telep-felszámolási programra pályázat benyújtása, sikeres pályázat esetén a megvalósítása	Polgármester	A mobilizációs és rehabilitációs programba bevont családok száma. A településrészbe bevont családok száma	Képzettségi és foglalkoztatottsági szint emelkedik.
Pusztagegység, a településrész szövetébe beágyazott szegregátum (Petőfi S. utca déli oldala - Kossuth L. utca déli oldala a Petőfi S. utca-tól a Köztársaság térig)	A helyiek társadalmi mobilitása révén a rehabilitáció	A társadalmi mobilitásra épülő rehabilitációs program kidolgozása a területen élők a Családsegítő és Gyerekjóléti Szolgálat, valamint civil szervezetek bevonásával	Polgármester	A mobilizációs és rehabilitációs programba bevont családok és civil szervezetek/partnerek száma	A szegregátum megújul, új funkciók telepednek meg a területen Képzettségi és foglalkoztatottsági szint emelkedik

28. táblázat: Sárbogárd antiszegregációs terv

3.4. A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések

A település Városfejlesztési Konceptiójában és az Integrált Városfejlesztési Stratégiájában megjelennek azok a városra jellemző problémák, amelyek a következő időszakban offenzív beavatkozásokat kívánnak, de megoldásukon való munkálkodás tartós, hosszabb távú idődimenziót igényel. Ezek közül a problémák közül a legsúlyosabb a demográfiai tendenciák romlása: az elvándorlás és a természetes fogyás gyors üteme, a 0-14 éves korúak létszámának csökkenése, a fiatalok korai életszakaszban történő elvándorlása, az öregedési tendencia erősödése. A település másik fontos problémája a település sajátos szerkezetéből adódik. A külső városrészek infrastrukturális, társadalmi és gazdasági leszakadása igen jelentős gondot fog okozni a jövőben a településen.

A városra vonatkozó **jövőképpen** ezért egy – **a népessége megtartására képes – , fenntartható fejlődésű város víziója** jelenik meg.

A fenti jövőképpel összefüggésben **a város távlati alapcélja** jó komfortérzetet biztosító életminőséget, fenntartható, egészséges környezetet nyújtó település kialakítása, a javuló foglalkoztatás elérése érdekében pedig a helyi és a betelepülő vállalkozások számára vállalkozóbarát feltételeket megteremtése.

A jó komfortérzetet biztosító életminőség elérése olyan alapcélja a városnak, amely valamennyi lakossági korcsoportnak a kellemes városias élet lehetőségét nyújtja a szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával, a kellemes kisvárosi miliő megteremtésével és a komfortot és rekreációt biztosító lakókörnyezet kialakításával, fejlesztésével. A vállalkozóbarát infrastruktúra olyan környezet kialakulását jelenti, amelyben a város lakossága és a városban működő vállalkozások olyan egyedi szolgáltatásokat működtetnek, amelyekre folyamatosan van igény és fizetőképes kereslet.

A fenti alapcélok 15-20 évre jelölik ki a városvezetés számára követendő irányokat és a fejlesztések mozgásterét.

A településen tehát a következő időszakban a jelenleg stagnáló gazdaság fellendítését, a munkahelyteremtést kell előtérbe helyezni. Ennek fontos elemei a vállalkozóbarát infrastruktúra, az ágazati fejlesztések és a stratégiai alapú városvezetés erősítése.

A fentiek elmaradása esetén a városban működő vállalkozások piaci pozíciói jelentős mértékben romlani fognak. A városvezetés mozgásterét korlátozott ezen a területen, de nem eszköztelen a folyamat befolyásolásában. Részben a városba vonzható befektetők felkutatásában, a város kijánlható, piacosítható vonzerőinek, termékeinek promotálásában, részben a vállalkozások üzleti szolgáltatási hálójának kialakításában tud aktív lépéseket tenni.

A munkahelyteremtés, az infrastrukturális fejlesztések a település szegregátumaira, szegregáló területeire és az ott élőkre is kedvező hatással lesznek.

Az önkormányzat által tervezett városi fejlesztések a következők:

Pályázat címe, kódja	Projekt tartalma	Szegregáció kivédést szolgáló intézkedések
TOP-3.1.1-15 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Kerékpárút létesítése a 63-as számú főút Sárbogárd belterületi szakaszán a Köztársaság út 23-225. között	A projekt keretében két településrész közötti kerékpárút épül. Ezzel a Sárszentmiklósi településrészen, a szegregálódó területen élők könnyebben el tudják érni a város központi területeit.
TOP-2.1.3-15 Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések	Csapadékvíz elvezető rendszer felújítása II. ütem	A projekt szegregátumra nincs hatással. A megvalósítás során hátrányos helyzetű lakosság bevonása történik meg.
TOP-2.1.2-15 Zöld város kialakítása	Ady Endre út 164. számú irodaépület energiahatékony üzemeltetését biztosító módon történő felújítása, Ifjúsági park és Ady ltp. zöldterületfejlesztés	A városközpont átalakítása a települési szemléletváltás – fenntartható város - első lépése, hosszú távon a helyi értékek, munkaerő felhasználásával a szegregátumokban, illetve a szegregálódó területen élők helyzetére, foglalkoztatására is kedvező hatással lesz.
TOP-1.4.1-15A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	Hársfavirág bölcsőde felújítás, Aprajafalva óvoda és Kipp-Kopp óvoda tetőfelújítás (Sárszentmiklós, Töbörzsök)	A projekt a szegregáció csökkenéséhez a napközbeni gyermekellátás feltételeinek javításával járul hozzá. A szegregációra nincs hatással.
TOP-4.1.1-15 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Orvosi rendelő felújítása a sárszentmiklósi városrészen	A projekt révén a szegregálódó területen élő lakosság egészségügyi ellátása is kedvezőbb lesz.
TOP-1.1.1-15 Iparterületek fejlesztése	0243/2, 0243/3, 0238/20 hrszú ingatlanok közművesítése, iparterelepítés elősegítése.	A projekt keretében munkahelyek teremtése valósul meg, ez a szegregátumokban élők helyzetére is kedvező hatással lesz.
TOP-2.1.1-15 Barnamezős területek rehabilitációja	Árpád utca 819/1 hrszú inkubátorház vagy egyéb gazdasági funkció	A projekt keretében munkahelyek teremtése valósul meg, ez a szegregátumokban élők helyzetére is kedvező hatással lesz.
TOP-5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	Pusztagegres, Sárhatvan	A program célja a területen élők társadalmi mobilitásának elősegítése aktív szociális munka, közösségi programok, a társadalmi integrációt elősegítő képzések, tréningek révén. A projekt kifejezetten a szegregátumokra és a környezetükre irányul.
TOP 4.3.1 Leromlott városi települések rehabilitációja	Pusztagegres, Sárhatvan területén mini egészségügyi központ kerül kialakításra.	A program célja a területen élők társadalmi mobilitásának elősegítése a településrészek környezetének fejlesztésével. A projekt kifejezetten a szegregátumokra és a környezetükre irányul.
EFOP-2.2.3 Átmeneti és rehabilitációs intézmények korszerűsítése	Ady Endre utca 39-41. szám alatti idősok otthona bővítése, korszerűsítése	
TOP-1.2.1-15 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés		
EFOP-1.2.1-15 Védőháló a családokért	Komplex családi szolgáltatásfejlesztés Sárbogárdon	A projekt célja a településen élő hátrányos helyzetű családok társadalmi mobilitásának elősegítése szociális szolgáltatások fejlesztése, aktív szociális munka révén, így a szegregátumban élők helyzetére is kedvező hatással lesz.

Pályázat címe, kódja	Projekt tartalma	Szegregáció kivédést szolgáló intézkedések
EFOP-1.2.2-15 Ifjúsági programok	SIPKA- Sárbogárdi ifjúsági program a közösségi akciókért	A projekt célja a településen élő fiatalok sikeres társadalmi integrációjának elősegítése képességeik kibontakoztatásával és közösségi aktivitásuk erősítésével, így a projekt hosszú távon a szegregáció oldásához járul hozzá.
EFOP-3.3.1-15 Tanoda programok támogatása	Petőfi tanoda létrehozása Sárbogárdon	A projekt célja a településen élő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai lemorzsolódásának csökkentése, sikeres társadalmi integrációjuk elősegítése képességeik kibontakoztatásával és közösségi aktivitásuk erősítésével, így a projekt hosszú távon a szegregáció oldásához járul hozzá.
EFOP-3.3.1-15 Tanoda programok támogatása	Mészöly tanoda létrehozása	A projekt célja a településen élő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai lemorzsolódásának csökkentése, sikeres társadalmi integrációjuk elősegítése képességeik kibontakoztatásával és közösségi aktivitásuk erősítésével, így a projekt hosszú távon a szegregáció oldásához járul hozzá.
EFOP-3.3.1-15 Tanoda programok támogatása	Sárszentmiklósi tanoda létrehozása	A projekt célja a településen élő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai lemorzsolódásának csökkentése, sikeres társadalmi integrációjuk elősegítése képességeik kibontakoztatásával és közösségi aktivitásuk erősítésével, így a projekt hosszú távon a szegregáció oldásához járul hozzá.

29. táblázat: Tervezett fejlesztések, projektek

3.5. A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

Lakhatás

Az önkormányzatnak nincs lakhatás segítésre vonatkozó koncepciózus programja. Jelenleg forráshiány miatt a helyi fiatalok letelepedését, első ingatlanhoz jutását sem tudja a város segíteni. Az önkormányzat vállalja telkek kialakítását, a telkek közművesítésének finanszírozása azonban jelenleg nem megoldott. Ennek megoldása a népességmegtartáshoz járulna hozzá, a település elöregedésének egyik fontos gátja lehet. A település elkötelezett amellett, hogy a szegregáció oldását megkezdje. Az önkormányzat odafigyel arra, hogy a szegregátumok, szigetek lakosság száma ne emelkedjen. Az önkormányzat a szegregátumok/szigetek közelében telekosztást sem tervez.

Sárbogárdon eddig nem volt telep-rehabilitációs program. Az önkormányzatnak tervezi, hogy a kisebb, telepszerű lakókörnyezeteket több ütemben felszámolja, a szegregálódást megelőzve. Két szegregátum esetén erre vonatkozóan pályázatot nyújtott be, a szegregálódó lakóövezetek vonatkozásában pedig keresi azokat a forrásokat, amelyek révén a területek felértékelődésével, a lakók társadalmi mobilitásával a szegregátum megszűnhet. A kisebb telepszerű lakókörnyezeteket az elkövetkező öt évben kívánják felszámolni. Az önkormányzat a telep-felszámolási program során kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a projekt eredménye ne egy újabb szegregátum legyen.

A Kislók esetében, amely az előző népszámlálás alapján szegregátum volt, a településrész helyzetének emelkedését eredményezte a fiatalok érdeklődése a településrész iránt. Az elmúlt másfél évtizedben a kedvezőtlen folyamatok megfordultak, a szegregálódás mértéke csökkent. A jövőben az elkerülő út megépítése, a település gazdasági területeinek, valamint a közeli lőtér

hasznosítása a terület további felértékelődésével járhat, ez a szegregálódó helyzet megoldását jelentős mértékben elősegíti, lassú lakosságcsere eredményeként fel is számolódhat.

A Sárszentmiklóson található Tisza utcai szegregálódó terület rendezését turizmus és vízrendezési pályázat összekapcsolása révén kívánja az önkormányzat rendezni. A vízrendezési pályázat, a Tisza-tó rehabilitációja, a turizmus kialakítása révén a terület felértékelődésével, munkahelyek létrejöttével az itt élőknek esélye lesz az elhelyezkedésre.

Oktatás, képzés

A településen működik bölcsőde, a gyerekek egy részének napközbeni felügyelete megoldott, a kapacitás szűkös. A településen az óvodai férőhelyek száma 500 fölött van, biztosított tehát a település óvodáskorú gyermekeinek ellátása.

A közoktatás területén nincs szegregáló oktatásszervezési gyakorlat, valamennyi hátrányos, halmozottan hátrányos és sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló intézményes nevelésben-oktatásban részesül.

A HH/HHH és SNI gyerekekre vonatkozó a közoktatás területén teendő legfontosabb feladatok a Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Terv alapján az alábbiak:

- Adatszolgáltatási rendszer kialakítása, a HH/HHH és SNI tanulók számának pontos nyilvántartása érdekében
- A HH gyermekek egyenlő arányának megteremtése az egyes csoportokban, illetve az intézmények között
- Korszerű pedagógiai módszer- és eszköztár kialakításához szükséges fejlesztések megkezdése (projekt-módszer, inkluzív pedagógia)
- A korai fejlesztés megszervezése
- A HH/HHH tanulók nagyobb számú részvétele az emelt szintű oktatásban
- A HH/HHH tanulók számának emelkedése az alapfokú művészet-oktatásban
- A továbbtanulási mutatók eltolódása az érettségit adó középiskolák irányába, kiemelten a HH/HHH-s tanulók körében
- A HH/HHH tanulók tanórán kívüli programokon való részvételi arányának emelkedése

Az iskolai oktatás, a hátrányos helyzetű gyermekek segítése érdekében 2015. évben az önkormányzat együttműködésével három pályázat került benyújtásra, amelyeknek célja a három tanoda elindítása, a hátrányos helyzetű iskoláskorú gyerekek fejlesztése érdekében.

A felnőttképzésben rejlik a szegregátumokban élők kitörési lehetősége, hiszen fentebb az elemzésben már láttuk, hogy ezen területeken élők egy jelentős része alacsony státuszú, legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező ember. Felnőttképzésre, szakma szerzésére jelenleg a településen eseti jelleggel, egy-egy tanfolyam keretében van lehetőség. A városban nem működik szakképző vagy felnőttképző intézmény. Érettségi szerzésére a gimnáziumban van lehetőség. Az önkormányzat a képzésekhez kapcsolódó támogatásban a gyakorlatban nem tudja a helyieket segíteni. A különböző képzéseken való részvételt jelenleg a munkaügyi központ szervezi. Ezen a területen civil szervezetek/partnerek megjelenését, munkáját ösztönzi az önkormányzat, partner minden új kezdeményezés előtt.

Foglalkoztatás

A városban jelenleg is működik az önkormányzat, illetve a munkaügyi központok által szervezett közfoglalkoztatási program, amelyben a szigeteken élő emberek kiemelt bevonására kerül sor. Ennek keretében havi szinten néhány fő folyamatos foglalkoztatása zajlik.

A település rendelkezik munkaügyi központtal. A városban sajnos nincs a deprivált emberek foglalkoztatását, munkaerő-piaci reintegrációját szervező civil szervezet.

A város által tervezett beruházások munkahelyteremtő hatása mind a beruházás alatt, mind az elkészült beruházás működtetése során érzékelhető lesz. A településen megvalósuló kisebb beruházások kapcsán is csökkenhet a szegregátumokban élő munkanélküliek száma.

Az akcióterületi fejlesztésekhez kapcsolódóan az önkormányzat a kivitelezés során vizsgálja annak a lehetőségét, hogy a szigeteken élő, munkanélküli, hátrányos helyzetű embereket milyen formába tudja a kivitelezésbe bevonni. Várhatóan a közbeszerzés során érvényesíteni fogja, hogy a megvalósítás során 10%-ban ilyen munkavállalók alkalmazása történjen meg.

Az önkormányzat továbbá tervezi, hogy megfelelő civil szervezet bevonásával a szegregátumok lakóira irányuló foglalkoztatási-képzési programot indít, amely a közfoglalkoztatási programot egészítheti ki.

Az önkormányzat folyamatosan arra törekszik, hogy a segítségre szoruló embereket képzésekkel, személyes segítségnyújtással megtanítsák arra, hogy ügyeik vitelére önállóan is képesek legyenek. Azonban jelenleg nincs a településen hátrányos helyzetűek foglalkoztatásával/képzésével foglalkozó civil szervezet. Az ezen a területen dolgozó civil szervezet(ek) számára az önkormányzat munkájuk végzéséhez helyiséget biztosít.

Egészségügyi, szociális ellátás

A város az egészségügyi és szociális ellátások keretében az esélyegyenlőség megvalósulását igyekszik biztosítani, a önkormányzaton kívül álló okok miatt azonban a 2016 nyarán a pusztaegresi orvosi rendelő megszűnik, az ott élők a sárszentmiklósi orvosi rendelőt fogják várhatóan igénybe venni. A hátrányok csökkentése érdekében az önkormányzat a leromlott területek rehabilitációs programja keretében minimális egészségügyi, prevenciók ellátás biztosítása érdekében mini egészségközpontot hoz létre, ahol alkalmoszerűen szűrővizsgálatok, prevenciók és életmód, gyerekevelési tanácsadás is biztosítva lesz. Ez nem pótolja az orvosi ellátást, de a hiányát enyhítheti.

A település rendelkezik szociális szolgáltatástervezési és települési esélyegyenlőségi koncepcióval is. A dokumentumokat az önkormányzat rendszeresen felülvizsgálja. Az önkormányzat vállalja települési szintű Szociális Szolgáltatástervezési koncepció végrehajtását és rendszeres felülvizsgálatát és a koncepció alapján a szociális szféra tervszerű, stratégiai alapú fejlesztését. Ennek érdekében az önkormányzat szorosabbra kívánja fűzni az együttműködést a Szociális Kerekasztal szakembereivel, a Családsegítő Szolgálattal.

Az önkormányzat segítséget nyújt – különösen az alacsony státuszú népesség számára – abban, hogy a számukra lehetőségként nyitva álló ellátási formákat minél nagyobb arányban igénybe tudják venni. A szegregátum lakói között a különböző egészségügyi szűrőprogramokon, valamint az egészségügyi szakellátáson való részvételt az önkormányzat a Családsegítő és Gyerekjóléti Szolgálatbevonásával ösztönözni fogja. Az önkormányzat a szűrőprogramok rendezését is a jövőben aktívan támogatja.

4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

4.1. Külső összefüggések

A célok és projektek illeszkedése az EU 11 tematikus célkitűzéseikhez

A következő táblázatok az átfogó és tematikus célok EU 11 tematikus célkitűzéshez¹¹ való illeszkedését mutatják be.

A nagy pipa erősebb, közvetlenebb; a kis pipa gyengébb, közvetettebb kapcsolatot jelent.

EU 11 célkitűzés – Átfogó célok	A stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés	A város differenciált településjellegével (kisvárosias, falusias) harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése
1. A kutatás, technológiai fejlesztés és innováció erősítése (K+F cél)	✓	✓
	Vállalkozásfejlesztési Központ, inkubátorház létrehozása	Intelligens város megoldások
2. Információs és kommunikációs technológiák (IKT) hozzá-férésének, használatának és minőségének javítása (Szélessávra vonatkozó cél)	✓	✓
	Széles sávú Internet hálózat az új üzleti infrastruktúra környezetében	Széles sávú Internet hálózat kiterjesztése a városrészekben
3. Kis- és középvállalkozások (kkv-k) versenyképességének növelése	✓	✓
	Vállalkozásfejlesztési Központ, inkubátorház létrehozása Vállalkozás-osztónzési rendszer	A lakóterületbe beszorult vállalkozások számára új telephely lehetősége az inkubátorházban vagy az új iparterületen
4. Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban	✓	✓
	<ul style="list-style-type: none"> • Új beruházások magas épületenergetikai hatásfokkal épülnek • Napenergia, földhő, biomassa hasznosítása • Árnyékoló zöldfelületek alkalmazása 	Gyalogos és kerékpáros közlekedési hálózat tervezése és fejlesztése a zöldfelületi hálózattal összehangolva
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a kockázatmegelőzés és kockázatkezelés előmozdítása (Éghajlat-változással kapcsolatos cél)	✓	✓
	<ul style="list-style-type: none"> • Zöldfelületek növelése • Csapadékvíz összegyűjtése és a növényzet öntözése • Új beruházások magas épületenergetikai hatásfokkal épülnek • Napenergia, földhő, biomassa hasznosítása • Árnyékoló zöldfelületek alkalmazása • Gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása 	<ul style="list-style-type: none"> • Zöldfelületi hálózat létrehozása és a lombos felület növelése • Csapadékvízrendszer kiépítése, csapadéktározók építése, a csapadékvíz használat ösztönzése • Éghajlat-tűrő őshonos fajták alkalmazása • Épületenergetikai felújítások ösztönzése

¹¹Az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete alapján (Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1303&from=HU>)

EU 11 célkitűzés – Átfogó célok	A stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés	A város differenciált településjellegével (kisvárosias, falusias) harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése
6. A környezet megóvása és védelme és a források hatékony felhasználásának elősegítése	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazdaságfejlesztés döntően barnamezős területen • Mezővédő erdősávok telepítése a szélerózió ellen 	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • A lakóterületek és környékük földterületeinek hasznosítása haszonnövény termesztésre fűvesítés helyett • A csapadékvízgyűjtés és -használat ösztönzése
7. A fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • A város térségi centrum szerepét erősítő út- és vasúthálózati fejlesztések kezdeményezése • Helyi közlekedés fejlesztése • Gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek fejlesztése 	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helyi közlekedés fejlesztése • Gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek fejlesztése
8. A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás ösztönzése (Foglalkoztatással kapcsolatos cél)	<p style="text-align: center;">✓</p> <p>Iparterület fejlesztés, ipari park létrehozása Vállalkozások fejlesztéseinek és betelepülésének ösztönzése</p>	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • A helyi közlekedés, kerékpáros közlekedés feltételeinek fejlesztése a munkahelyek jobb elérése érdekében • Tranzit-foglalkoztatási formák tovább fejlesztése
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység, valamint a megkülönböztetés minden formája elleni fellépés (Szegénységgel kapcsolatos cél)	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hátrányos helyzetűek foglalkoztatásának ösztönzése • Nonprofit foglalkoztatási formák fejlesztése hátrányos helyzetűek számára • Akadálymentes munkahelyek, hivatalok és közterületek 	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szegregáció által érintett lakóterületek társadalom- és infrastruktúra-fejlesztése • Akadálymentes munkahelyek, hivatalok és közterületek • Lakóhelyen végezhető munkalehetőségek bővítése, az önfoglalkoztatás feltételeinek javítása • Társadalomfejlesztési stratégia kidolgozása
10. Az oktatásba, a képzésbe és szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében (Oktatással kapcsolatos cél)	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • A szakképzés helyi lehetőségeinek fejlesztésére irányuló kezdeményezések • A munkaerőpiachoz való alkalmazkodást elősegítő felnőttképzések 	<p style="text-align: center;">✓</p> <p style="text-align: center;">Nem releváns</p>
11. A hatóságok és az érdekelt felek intézményi kapacitásának növelése, és hatékony közigazgatás	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vállalkozásfejlesztési Központ létrehozása 	<p style="text-align: center;">✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tanácsadási, információs központ funkció létesítése • Partnerségi kapcsolatokat intézményesített fejlesztése

30. táblázat: Az EU 11 célkitűzése és az átfogó célok közötti kapcsolat

A célrendszer kapcsolata az OFTK-val

Az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával 2013 decemberében elfogadta a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiót (OFTK).

Az OFTK a 1254/2012. (VII. 19.) számú kormányhatározat alapján készült. A dokumentum Országgyűlés általi elfogadásakor hatályát veszítette az Országos Területfejlesztési Konceptióról szóló 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat, az Országos Területfejlesztési Konceptióval egyetemben.

Az OFTK közép- és hosszú távon fogalmazza meg a hazai fejlesztési célokat és igényeket, meghatározva azok területi dimenzióit. Középtávon a dokumentum arra törekszik, hogy a 2014-2020-as időszak fejlesztési dokumentumait (a Partnerségi Megállapodást és az operatív programokat) megalapozza. Hosszú távon (2030-ig) az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségletei alapján teljes tervezéssel Magyarország minden ágazatára, térségére és köz-, piaci, valamint civilszférájára jövőképet és célokat definiál a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés vonatkozásában.

Az átfogó célok tekintetében a stratégiában megfogalmazott két átfogó cél egyértelműen és szorosan kapcsolódik a négy OFTK átfogó célhoz. Az átfogó célok összefüggéseit az alábbi táblázat mutatja be.

ITS Átfogó célok	OFTK Átfogó célok	Értéktéremtő foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
A stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés		✓	✓	✓	✓
A város differenciált településjellelgevel (kisvárosias, falusias) harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése		✓	✓	✓	✓

31. táblázat: ITS – OFTK célmátrix: az átfogó célok kapcsolatrendszere

A város átfogó céljai valamennyi OFTK átfogó célt támogatják. Az OFTK-nak való megfelelést az alábbiakban specifikus célok szintjén is bemutatjuk. Az OFTK hét specifikus célkitűzést tartalmaz, míg Sárbogárd Stratégiájában kilenc tematikus cél szerepel. Az OFTK specifikus és az ITS tematikus céljainak összefüggését az alábbi táblázat mutatja be.

Az országos és sárbogárdi célok kapcsolataiból jól látszik, hogy minden OFTK célhoz legalább 3 ITS-cél rendelhető.

OFTK Specifikus célok	Versenyképes, innovatív gazdaság	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	Életképes vidék, egészséges élelmiszer- termelés és ellátás	Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes kézségek, K+F+I	Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom	Jó állam- szolgáltató állam és biztonság	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme
ITS Tematikus célok							
A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓
Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	0	✓	0	0	✓	✓	✓
Munkahelyteremtés és -megőrzés	✓	0	✓	✓	✓	0	0
Társadalmi kohézió			✓	✓	✓		✓
Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	0	0	0	✓	✓	✓	✓
A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	0	✓	✓	0	✓	✓	✓
A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	✓	0	✓	0	✓	0	✓
Városi szintű szolgáltatások kialakítása	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

32. táblázat: ITS – OFTK célmátrix: a tematikus célok – specifikus célok kapcsolatrendszer

A versenyképes, innovatív gazdaság előmozdításához a város ipari park, inkubátorház és vállalkozásfejlesztési központ létrehozásával kíván hozzájárulni.

A várost **gazdasági** múltja predesztinálja arra, hogy az agrárgazdaság, az arra épülő termékfeldolgozás és az ipar (elektronikai ipar) területén újra a fejlődés útjára lépjen. Ebben munkatapasztalatai, ingatlan-háttere és kedvező logisztikai pozíciója segítik.

Az **egészséges társadalom** fejlesztését helyi jelentőségű fejlesztések szolgálják.

Az életképes vidék fejlesztése a város szempontjából járásközpontként is fontos, valamint agrár-adottságai és a település több falut magában foglaló szerkezete fontossá teszik, hogy éljen

felelősségével a járás és saját lakosságának vidékies körülmények közt élő része felé is. Ennek érdekében megteremti a helybeli, a környékbeli települések által is elérhető foglalkoztatás lehetőségét, javítja a lakosság mobilitását, támogatja az agráralapú önfoglalkoztatást, agráriumhoz kötődő nonprofit foglalkoztatási kereteket hoz létre.

A gazdaságfejlesztés terén a város egyértelműen az **innováció és a kreativitás** felé kíván fordulni: inkubátorház létrehozását tervezi az innováció-irányultságú kezdő és fejlődő vállalkozások számára, előnyös feltételek kialakításával teremt vonzerőt a városban való működésükhöz.

A **társadalomfejlesztés** terén a város integrált szemléletű program kidolgozását tervezi. Ennek célja, hogy az egyes szakmai területeken megvalósuló beavatkozások, pályázatok a lehető legszélesebb körben fejtsék ki hatásukat, érvényesüljön a szinergia. Ez a szemlélet végső soron a humán és egyéb intézményi szolgáltatások és a társadalommal való együttműködés minőségének javítása terén jut érvényre. Ezen az úton egészítheti ki egymást az állami-önkormányzati háttérű intézményi gondoskodás és a civil társadalom által támogatott öngondoskodás. Az intézményi szolgáltatások soha nem lesznek képesek helyettesíteni az öngondoskodást, ugyanakkor a családok, segítségre szorulóknak nem lehetnek magukra hagyottak problémáik, élethelyzeteik megoldásában. A két szféra közti kommunikáció és koordináció hozhatja a legeredményesebb megoldást.

A fenntartható városfejlődés szempontjából Sárbogárdon a humán erőforrás, a részben agrár – részben ipari használatra alkalmas földingatlanok, valamint a jelentős tartalékokkal rendelkező partnerségi együttműködések jelentik az előrelépés legfontosabb potenciálját a városvezetés kezében, ezért a tervezett intézkedések kiemelten támaszkodnak ezekre az **erőforrásokra**.

Az OFTK hat terüleetspecifikus célt jelöl meg, ezeket is összevetettük az ITS tematikus céljaival, melyet a következő táblázat mutat be. Itt is elmondható, hogy a terüleetspecifikus célokhoz legalább kettő, de jellemzően négy sárbogárdi tematikus cél kapcsolódik.

ITS célok \ OFTK Terüleetspecifikus célok	Az ország makro-regionális szerepének erősítése	A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat	Vidéki térségek népesség-eltartó képességének növelése	Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaság-ösztönzés	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	0	✓	0	✓	✓	0
Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	✓	0	0	0	✓	✓
Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	0	✓	✓	0	0	✓
Munkahelyteremtés és – megőrzés	✓	✓	✓	0	✓	✓
Társadalmi kohézió	✓	✓	0	0	✓	0
Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	0	✓	✓	0	✓	✓
A lakókörnyezet minőségfejlesztése	0	0	✓	0	✓	0
A jellegzetes táji, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	0	0	✓	✓	0	0
Városi szintű szolgáltatások kialakítása	0	✓	✓	0	✓	✓

33. táblázat: ITS – OFTK célmátrix: a tematikus célok –terüleetspecifikus célok kapcsolatrendszere

A fenti táblázatokból látható, hogy a sárbogárdi átfogó és tematikus célok szorosan kapcsolódnak az OFTK célmeghatározásaihoz és jelentősen erősítik azokat.

A város célkitűzései a területi célok közül az **ország regionális szerepének** erősítésére gyakorolják a leggyengébb hatást, ami a város méretéből adódik. A város egyelőre kihasználatlan, potenciális iparterületei és évtizedek óta kihasználatlan, honvédelmi tulajdonú laktanyája akár országos jelentőségű ipari tevékenységek befogadására is alkalmasak lennének. A város ipari park létrehozását tervezi, melynek lépéseit jelen stratégia keretei közt tervezi megtenni. A reálisan tervezhető nagyságrend kis- és középvállalkozások letelepítése részben a telephelyváltó helyi cégek, részben a városban rejlő infrastrukturális, szabályozási és logisztikai előnyeit felismerő befektetők részéről.

Sárbogárd szerepe a többközpontú fejlődés és a terek összekapcsolása vonatkozásában

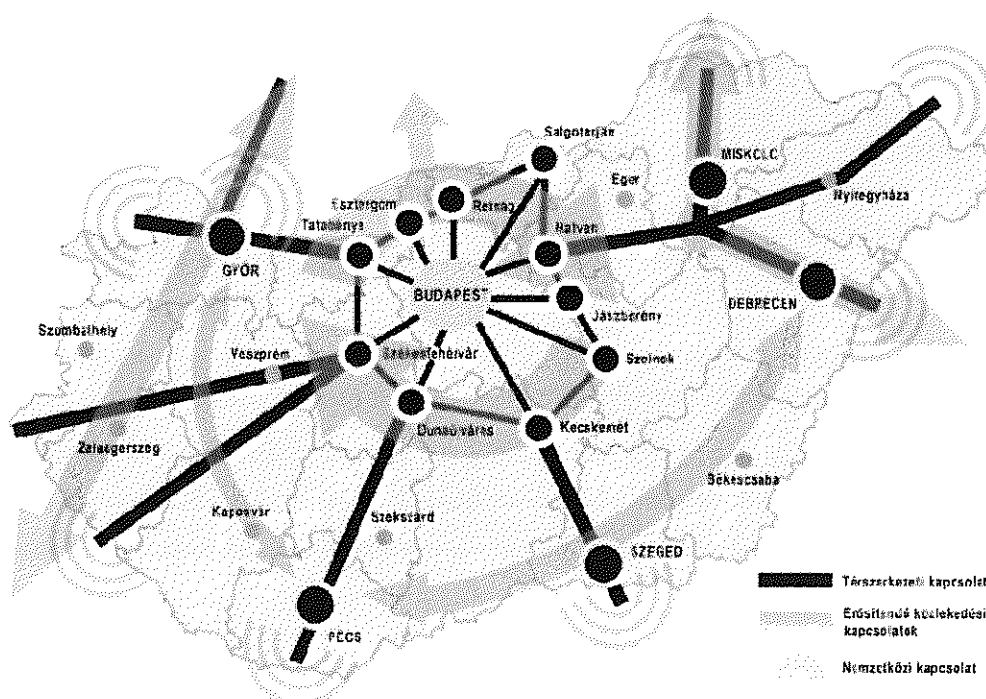
A többközpontúság tekintetében a város sajátos helyzetben van: logisztikai szempontból egy középvárosi fejlődési gyűrű centrumában helyezkedik el.

Arra pozicionált, hogy hálózatosan összekösse és gazdaságfejlesztési, területfejlesztési szempontból egybefogja, stabilizálja a Székesfehérvár–Polgárdi–Siófok–Tamási–Szekszárd–Dunaföldvár–Solt–Dunaújváros által közrezárt, a fejlődési folyamatokról lemaradt teret.

Értelemszerű, hogy a nagyobb léptékű ipari és képzési hagyományokkal, nagyobb politikai és gazdasági súllyal rendelkező, országos főútvonal, autópálya mellett fekvő városok tökevonó képessége erősebb volt a rendszerváltást követő gazdasági reorganizáció alatt. Fejlődésük „forgószele” kiszívta az erőforrásokat a tölcser „szemből”. Ez a folyamat ma is tart, a szakképzett munkaerő és a lakosság elvándorlása folytatódik, azonban a területi kiegyenlítődés és Székesfehérvár ipari telítődése – a második hullámban – megnyitja a kaput a mindezen városok és a nemzetközi közlekedési csatornák elérése szempontjából kedvező logisztikai pozícióban levő Sárbogárd felé. Térségfejlesztési szempontból nemcsak maga a város, hanem a gyűrű belsejének minden települése és a gyűrűt alkotó középvárosok számára is előnyös a „kerék” tengelyének stabilizáló szerepű megerősödése, területi településhálózat kialakulása, mely a centrális helyzetű település nélkül nem jöhet létre.

Ez a hosszú távú folyamat a **vidéki térségek népességmegtartó képességére** masszív hatást gyakorol. A rövid-középtávú intézkedések, melyek az OFTK specifikus céljaival kapcsolatban bemutatásra kerültek, a népességmegtartó képességre már középtávon is hatnak.

A térség a nemzeti stratégiai fejlesztések szempontjából is exponált helyen helyezkedik el. Közvetlenül érintkezik a Budapest körül kialakult fejlődési gyűrűvel, az M6 és M7 autópályák által közrevett nemzetközi kapcsolati sáv fogja közre. Közvetlen városszomszédai közül a Dunaújváros–Székesfehérvár közlekedési tengely nemzetgazdasági szempontból és kiemelt fontosságú fejlesztése érinti.

13. ábra: Stratégiai kapcsolatok szerkezete (Forrás: OFTK 44. ábra)

Sárbogárd szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy a térszerkezetet alapvetően befolyásoló fejlesztések kívül esnek a város kompetenciahatárán, de hangsúlyozandó, hogy megvalósításuk fontossága tekintetében nem választható szét Sárbogárd és térsége, valamint a nagyobb térség.

- Az **M8 autóút tervezése, megépítése**, időben elhúzódva, kis etapokban halad. Az átmenő teherforgalom ugyanúgy terheli Sárbogárdot, Cecét és a többi települést, mint az M0 túlterheltsége Budapestet és magukat a közlekedőket. Sárbogárd logisztikai helyzetét jelentősen javítaná a Sárbogárd-Mezőfalva-Nagyvenyim-Dunaújváros közötti autópályaszakasz előrehozott megépítése.
- A térségsúlyponti elhelyezkedés kiaknázásnak feltétele a **Dunaújváros-Rétság-Cece-Szekszárd, továbbá a Székesfehérvár-Börgönd-Sárbogárd közúti vonalak helyreállítása.**
- A fenti közútfejlesztések révén egy dinamikusan fejlődő középvárosi körgyűrű belső centrális hálójára erősödne meg, több megyét érintő nagy terület belső területeinek a nemzetközi forgalomba történő bekapcsolásával. A fejlesztések hatása a centrum, Sárbogárd esetében a legmarkánsabb, azonban hangsúlyozandó, hogy egyúttal jelentős méretű térséget tár fel, melynek fejlődését a kisebb településekről racionálisan elérhető munkahelyek beindítják.
- A közúti fejlesztésekkel szinergiában, a város hagyományos logisztikai pozíciójának helyreállítása szempontjából kiemelt fontosságú az egyre elhanyagoltabb térségi **vasúthálózat felújítása.**

A közlekedési infrastruktúra fejlesztését a fentiekén kívül az alábbi szempontok támogatják:

- Nagy volumenű kihasználatlan barnamezős infrastruktúra (volt laktanyák és iparterületek területe) rendelkezésre állása, mely részben infrastruktúrával ellátott, részben a csatlakozási pontok a területek közvetlen közelségében vannak. A barnamezős ingatlanok hasznosítása nemzetgazdasági szinten is többszörös eredménnyel jár:
  - nem szükséges más városban zöldmezős területet kivonni a mezőgazdasági művelés alól,
  - az esedékes, de halogatott kárelhárítás megtörténik, a használaton kívüli területek termelő tőkévé válnak,
  - rendkívül gyorsan és költséghatékonyan lehet ipari, logisztikai telephelyek létrehozására alkalmas ingatlanokat kialakítani, mivel korábban már használatra alkalmas állapotba hozták őket,
  - esetenként nagy méretű, nemzetközi befektetés letelepítésére is alkalmas ingatlanokról van szó.
- Jelentős számú munkaerő mobilizálható, akik jelenleg Sárbogárd egyes városrészeiből, és más településekről nem tudnak eljutni a távol eső középvárosok munkahelyeire.
- Helyi és nemzetgazdasági szempontból is az a racionális, ha a hiányzó, előbb-utóbb mindenképp megteremtendő infrastrukturális kapcsolatok kiépülnek, és a munkaerő helyben marad, mintha a munkahelyek a jelenleg is fejlődő városokban keletkeznek és a belső települések hanyatlása folytatódik, a lakosság elhagyja ingatlanait. Fennáll annak a veszélye is, hogy a lakhelyváltoztatók nem a térségen belül, hanem azon kívül vagy külföldön keresnek állást.
- A középvárosi gyűrű központjában elhelyezkedő Sárbogárd gazdasági fellendülése felgyorsíthatja a körgyűrű városainak gazdaságfejlődését, amennyiben olyan cégek

letelepítésére törekszik, amelyek a környék városában működő cégek közül egyszerre több cég beszállítójává válhat. Így maga is rentábilisan tud működni, és a vevők számára is kedvező árú szolgáltatást tud nyújtani. Ez a lehetőség **elindítja a térség klaszteresedését**, amely a kisebb városok esetében a kis vállalatszám miatt esélytelen lenne. A klaszteresedés eredményeként a kisebb vállalkozások együttesen, „kvázi” közép- vagy nagyvállalatként tudnak megjelenni a piacon, össze tudják hangolni beszerzéseiket, munkaerő-utánpótlásukat, így egyszerre több területen, egymás esélyeit javítva tudnak előnyhöz jutni ahelyett, hogy a versenyben egymás esélyeit rontanák.

- A Sárbogárdi járás „szabad vállalkozási zóna” kategóriába került, így előnyös feltételeket tud kínálni a betelepülő vállalkozások számára.
- Sárbogárd a barnamezős ingatlanok tervezett iparterületi fejlesztése mellett gazdaságfejlesztési intézményrendszer létrehozását is tervezi, valamint a betelepülők számára – a szabad vállalkozási zóna előnyeit erősítve – önkormányzati eszközök segítségével is ösztönző feltételrendszert dolgoz ki.

A közlekedési infrastruktúra fejlesztése ebben az esetben nem a fejlődés alapfeltételét képezi (amely az esetek többségének jellemzője), hanem a hiányzó láncszem ahhoz, hogy vonzó befektetési kínálati portfólió legyen kialakítható. Ez a tény lényegesen megemeli az egyébként elkerülhetetlen, de későbbre tervezett beruházások nemzetgazdasági hatékonyságát, és jelentősen lecsökkenti a beruházások hasznosulásának kockázatát.

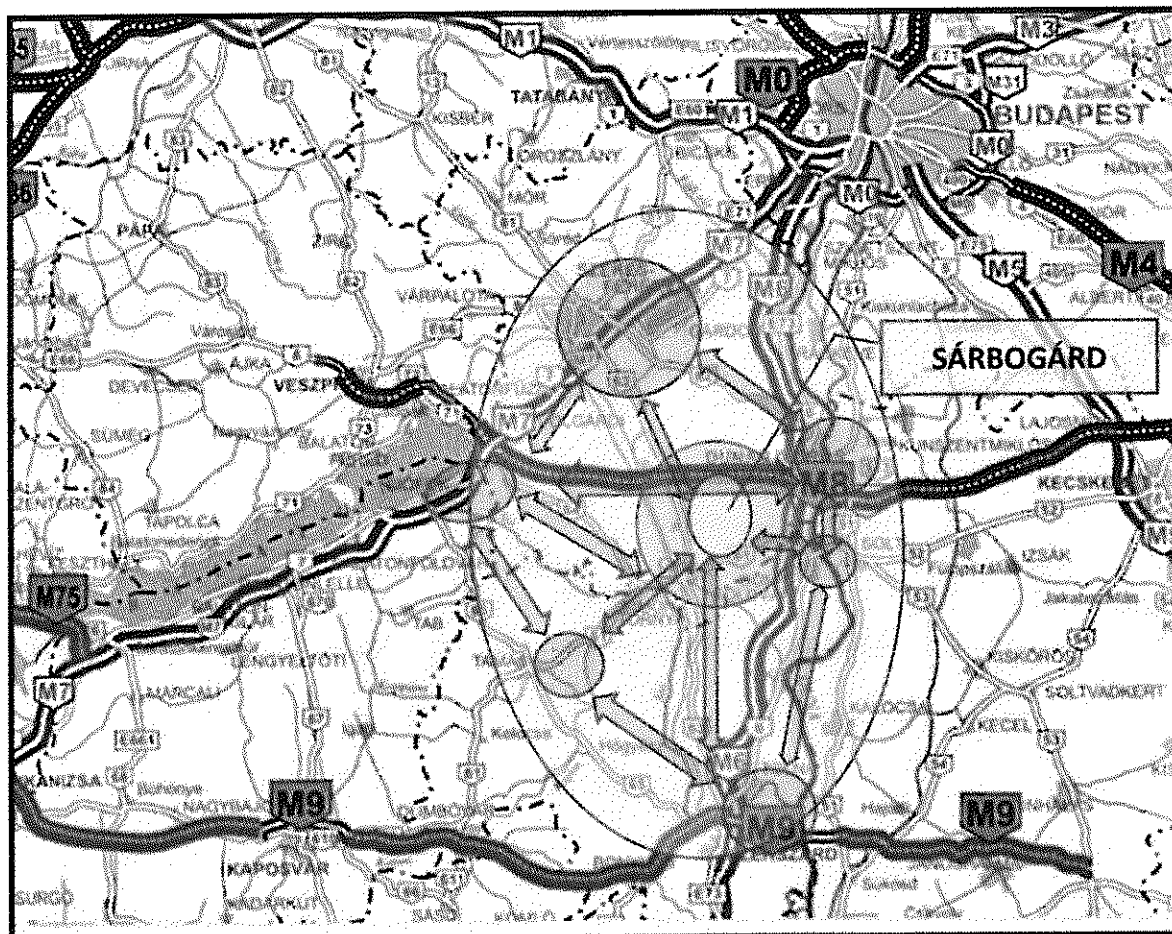
A **táji értékek** tekintetében a városkörnyéki természetvédelmi területek a legfontosabbak. Magántulajdonú kezelésük miatt a város ráhatása csekély, azonban fontos a környezetük szennyezésmentes megtartása. A város saját tulajdonú és felügyelete alá tartozó területeken a zöldfelületek őshonos fajták alkalmazásával történő növelése, a vízgazdálkodás javítása a csapadékvízkezelés és -felhasználás terén, valamint a termőterületek és a levegő védelmében erdősávok létesítése és annak elősegítése jelentik az önkormányzat mozgásterét.

A **területi különbségek csökkentése** érdekében teendő intézkedések azonosak a többközpontúsággal kapcsolatban leírtakkal. Kiemelendő, hogy a városszerkezetből adódóan a területi különbségek csökkentésének városon belül is van relevanciája, hiszen a város több, területileg különálló városrészrel rendelkezik, melyekről a munkahelyek és a közszolgáltatások elérése erősen korlátozott. Továbbá a gyenge gazdaságból adódóan a város forrásai szűkösön biztosítják az egyenletes városfejlődést, amelyet megdrágít az önálló infrastruktúrák és a szolgáltatások fenntartása. A drágulás, a szolgáltatások, főleg a munkahelyek elérésének nehézsége a lakosság oldalán is megjelenik. A városvezetés szempontjából elsősorban nem a falusi típusú városrészek városiassá változtatása, hanem az eltérő jellegű életmódok és környezetek közt elérhető életminőség színvonalának közelítése a cél.

A **terek összekapcsolásának** helyi szinten egyik módja a fizikai mobilitás (helyi közlekedés) feltételeinek és minőségének javítása, a másik a helyben elérhető szolgáltatások és munkalehetőségek bővítése. A szolgáltatások terén a meglévők megőrzése lehet reális (pl.: orvosi ellátás). A munkalehetőségek egy részét koncentráltan, a leendő ipari parkban és a betelepülő vállalkozásoknál és az önkormányzat által szervezett nonprofit keretek közt lehet megteremteni – ennek elérhetőségét a helyi közlekedés javítása biztosítja. A helyben történő foglalkoztatás lehetőségét a támogatandó önfoglalkoztatás és a lakosság közösségei által teremtett foglalkoztatás (őstermelői tevékenység, bedolgozás, szociális szövetkezet) nyújthatja. A gazdasági

aktivitás növelése és az öfenntartó képesség erősítése mindegyik lehetőség támogatását és megvalósításának elősegítését igényli.

14. ábra: Sárbogárd mint közrezárt, fejletlen térséget feltáró úthálózati centrum

A célrendszer kapcsolata Fejér Megye Területfejlesztési Programjával

A megye jövőképe és Sárbogárd

Fejér megye víziója:

„FEJÉR MEGYE – PANNÓNIA SZÍVE Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése egyenrangú nagytérségi együttműködéssel, kiváló termőhelyi adottságainak bázisán, a természeti örökségének jövőtudatos kezelésével.”

Az Észak-Tolna, Dél-Fejér és Kelet-Somogy területén kialakult depressziós térség elmaradottságának felszámolása érdekében Fejér Megye Közgyűlése fontosnak tartja, hogy az

érintett járások és települések bevonásával, Fejér, Tolna és Somogy megyék önkormányzatainak összehangoló és koordináló tevékenységével, az érintett megyék területfejlesztési miniszteri biztosainak kormányzati összekötő szerepvállalásával készüljön Cselekvési-Intézkedési Terv. A több megyét átfogó terv célja egy kiemelt „Mezőföld felzárkóztatásáért” program elkészítése, amely magában foglalja a leszakadó térség kedvezőtlen folyamatainak megállítást, különös tekintettel a népességfogyás, a közlekedési infrastruktúra hiánya és leépülése, a súlyosan tartós foglalkoztatási gondok és a szociális-egészségügyi hátrányos helyzet megszüntetésére. Fontos szempont, hogy a képzés, szakképzés ismét kerüljön vissza a térségbe intézményes keretek között és a jelenleg pontszerűen jelentkező fejlesztések, kulturális és turisztikai programok kerüljenek összehangolásra. Terveink között nagy hangsúllyal jelenik meg a térség agrárfeldolgozó iparának, továbbá a korszerű energetikai lehetőségek bekapcsolása az életminőség javításába. Sárbogárd város a térség középponti városaként a program megalkotása esetén elkerülhetetlenül jelentős szerepet és felelősséget kap a program sikeres kidolgozása és megvalósítása terén. A térségfejlesztési program fontos elemeinek tekintett térségi közlekedésfejlesztési elemek szerepelnek jelen ITS-ben, mivel annak ellenére, hogy meghaladják a város nagyságrendjét, alapvetően befolyásolják a város stratégiai gondolkodásmódját.

Sárbogárd érdekelt abban, hogy visszaszerezze tradicionális, de a rendszerváltást követően megrendült gazdasági és logisztikai pozícióit. Gazdaságfejlődését a mezőgazdasági termékfeldolgozás, a gépipar, az elektronika irányába tereli. Kiaknázza a Mezőföld szívében, közlekedési utak metszéspontjában való elhelyezkedésének és vasúti csomóponti jellegének előnyeit, építve az iparfejlesztésre alkalmas, jelentős, nem mezőgazdasági művelés alatt álló területekre. Lehetőségeit bővíti az M8 gyorsforgalmi út fokozatos megépítése, mely a város közelében elhaladó teherforgalmat megemeli, az autópályákhoz való kapcsolódás jelenleg is fennálló lehetőségét javítja.

Sárbogárd céljainak illeszkedése a megyei területfejlesztési programhoz

Fejér megye stratégiai célok	Hálózati együttműködés fejlesztése	Vállalkozó- innovatív társadalom megteremtése	Befektetés az emberekbe	Természeti és kulturális értékek megőrzése, bemutatója, lakókörnyezet javítása	Természeti erőforrások védelme	Versenyképes vállalatok támogatása	Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése	Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása
ITS célok								
A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	✓	✓	0	0	✓	✓	✓	✓
Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	✓ ¹²	✓	0	✓	0	✓	✓	✓
Munkahelyteremtés és –megőrzés	✓	✓	✓	0	0	✓	✓	✓
Társadalmi kohézió	✓	✓	✓	✓	✓	0	✓	✓
Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	✓	0	✓	✓	✓	✓	✓	✓
A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	0	0	✓	✓	✓	0	0	✓
A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	0	0	✓	✓	✓	0	0	0
Városi szintű szolgáltatások kialakítása	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

34. táblázat: ITS – OFMTP célmátrix: a tematikus célok – Fejér megye stratégiai céljainak kapcsolatrendszere

¹² Az M8 és a sugaras közlekedési hálózat fejlesztése révén, mely nem városi kompetencia, a sárbogárdi gazdaságfejlesztés térségi hatást fejt ki

A helyi gazdaság fejlesztése részben az emberek és cégek hálózatos együttműködésére épít (termelő, értékesítő közösségek, szövetkezetek), erősíti az emberek vállalkozóképességét és képességeit. Az alulhasznosított területek őshonos fajok révén történő hasznosítása támogatja a természeti és hagyományos természeti értékek megőrzését, beemelését a jelenkorba. A folyamat növeli a lakosság gazdasági aktivitását, erősíti önfenntartó képességét, felzárkózását a megye fejlettebb járásaihoz.

Nagyobb földrajzi léptékben olyan üzleti infrastruktúra kiépítését tartalmazza, melynek jelentősége túlnő a városkereteken, sőt, hálózati értelemben átlépi a járási és a megyei kereteket is. A város számára rendelkezésre álló barnamezős területek és alulhasznosított iparterületek jelentősebb középvárosi léptékű fejlesztések magvalósítására alkalmasak. Kiaknázásuk tétje az, hogy sikerül-e életre kelteni a város körül fejlődésnek indult, körbejárható városgyűrű és a gyűrűhöz sugarasan bekötött centrumtelepülés közti közlekedési hálózatot és a városok közti gazdasági kapcsolatrendszerét.

A vállalkozásbarát környezet infrastrukturális, intézményi, jogi és ösztönzési eszközei erősítik a helyi vállalkozások közti összetartást és a vállalkozóvá válást (pl. Vállalkozásfejlesztési Központ létrehozása), segítik a vállalkozóvá válást, támogatják az innovatív fejlesztéseket végzőket (inkubátorház), segítik a természeti erőforrások védelmét (az új vállalkozásokat a barnamezős területeken kialakításra kerülő ipari parkba terelik), modern, versenyképes vállalkozások letelepítésével javítják a versenyképességet és segítik a felzárkózást. A város tervei vállalkozásfejlesztési központ, inkubátorház és iparterület létrehozását tartalmazzák, melyek ipari parkká állnak össze. Ezek az intézmények lehetővé teszik Sárbogárd számára, hogy elinduljon a térségi centrum szerep betöltése felé.

A közmű- és közlekedésfejlesztési infrastruktúra az új iparterületen megteremti új vállalkozások letelepedését, erősíti a vállalkozásokra gyakorolt vonzerőt, elősegíti hatékony működésüket, fejleszti a lakókörnyezetet.

A munkahelyteremtés rendszerint az átlagnál fejlődőképesebb, innovatívabb vállalkozások esetében következik be, megköveteli az új dolgozók betanítását, felkészülését, szellemi képességeik erősítését. A munkahelyteremtés infrastrukturális feltételeinek kialakítása révén az önkormányzat kizárólag a versenyképes vállalkozások letelepedését szorgalmazza a létrehozott infrastruktúra hatékony felhasználása és a város versenyképességének fokozása, a térség elmaradottságának mérséklése érdekében.

A társadalmi kohézió erősítése jelentős erőfeszítéseket (munka- és pénzbefektetést) igényel az önkormányzat részéről annak érdekében, hogy lakosságot bevonja céljai megtervezésébe és megvalósításába. A hatékony kommunikáció, a civil szervezetekkel való kapcsolat erősítése, új szervezetek megalakulásának elősegítése nélkül számos cél nem teljesíthető sikeresen, mivel az emberek személyes hozzáállásának megváltozását és tevékeny részvételét igényli (pl. a tanulási kedv, vállalkozóvá válás ösztönzése, környezet megőrzése és ápolása, személyes, családi környezetük rendben tartása, a zöldfelületek növelése, az önellátás igényének felkeltése és képességének fejlesztése stb.)

A decentrumok fejlesztése a város integrálásának, a városias jellegű belváros kiterjesztésének, súlyának növelése és a városrészek egységes fejlődésének biztosítása érdekében szükséges. Sárbogárd járásközpont, ennek a szerepnek az ellátásához erősítenie kell városi és térségi funkcióit, városias jellegét. Egyúttal megteremti azokat az intézményi, szolgáltatási

feltételeket, amelyek a város egészséges, biztonságos, modern társadalmának feltételeit képezik. A város intézményeinek, szolgáltatásainak és városias, modern megjelenésének fejlődése jelentősen hozzájárul a térség elmaradásának mérsékléséhez is.

A lakókörnyezet fejlesztése találkozik a megye hasonló célkitűzésével, mint a lakosságmegtartó képesség és az élhetőség javításának alapfeltétele.

A város új fejlesztési koncepciója, szabályozási terve jelentős hangsúlyt helyez **a táji, természeti adottságok és a településkarakter megőrzése** témakörének. A város mezővárosi jellegéhez harmonikusan illeszkedő fejlesztések, a meglévő építészeti értékek megőrzése, a város hagyományait felhasználó zöldfelületnövelés, növényesítés nemcsak őrzi, gazdagítja is a város hagyományos értékeit. A valaha virágos, gyümölcsseiről nevezetes város helyi gazdaságfejlesztési és kommunikációs céljai figyelembe veszik ezeket a szempontokat, és a kulturális és gazdálkodási hagyományok gazdasági hasznosságának tudatosítására építi a városrészek lakótelkekhez kötődő és külterületi hasznosítására irányuló kommunikációt és együttműködést.

A **városi szintű szolgáltatások** fejlesztése figyelembe veszi ezeket az elveket, ésszerűbbé, segítőkészebbé, hasznosabbá, kényelmesebbé teszi a szolgáltatásokat. A pályázati rendszerben lehetőség nyílik a meglévő szolgáltatások jelentős része esetén az infrastruktúra és a szolgáltatási színvonal megújítására, az energiahatékonyság és a szolgáltatási hatékonyság feltételeinek javítására. Az internet, a modern telekommunikációs eszközök, az intelligens műszaki megoldások alkalmazása akkor lesz hatékony, ha stratégiai megfontolásokhoz kötődik, és a konkrét szolgáltatási megoldások előkészítésébe, tervezésébe bevonásra kerül a lakosság és a civil szervezetek, valamint adott esetben a vállalkozói szféra. Az egészségügyi, prevenciós, szociális, családsegítő, idős-ellátási, ifjúságvédelmi, biztonsággal kapcsolatos, kulturális területeken, valamint a hétköznapi élet problémáinak megoldásában jelentős előrelépésre van szükség. Az önkormányzat az oktatás vagy más, a helyi kompetenciákat meghaladó területek tekintetében sem tekintheti magát kívülállónak, mivel a gyermekek, a továbbtanuló diákok képezik a település jövőjét, s más területek, pl. nagyobb területet ellátó szolgáltatók, megyei vagy országos kompetenciájú szervezetek esetében is fel kell lépnie a város érdekei mellett. A kompetenciahiányos területeken a partnerkapcsolati háló tudatos működtetése révén, közvetetten van lehetőség a folyamatok befolyásolására.

4.2. Belső összefüggések

A következő táblázat a Stratégia tematikus céljai közötti összefüggéseket mutatja be. A táblázat értelmezése: A baloldali oszlop soraiban felsorolt célok hatása a fejlécben felsorolt célokra.

	A stagnáló gazdaság fellendítése, munkahelyteremtés					A város differenciált településjellegével (kisvárosias, falusias) harmonizáló környezet fenntartható fejlesztése				
	A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	Munkahelyteremtés és – megőrzés	Társadalmi kohézió	Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	A jellegzetes táj-, természeti adottságok és a település karakter harmóniájának megőrzése	Városi szintű szolgáltatások kialakítása	
A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	✓	✓	✓	✓	✓		✓			
Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása			✓	✓				✓	✓	
Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	✓					✓	✓			
Munkahelyteremtés és – megőrzés	✓				✓					
Társadalmi kohézió	✓			✓			✓		✓	
Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése		✓		✓	✓		✓			
A lakókörnyezet minőségi fejlesztése			✓		✓		✓			
A jellegzetes táj-, természeti adottságok és a település karakter harmóniájának megőrzése	✓		✓		✓					
Városi szintű szolgáltatások kialakítása	✓			✓	✓	✓				

35. táblázat: A tematikus célok közötti kapcsolat

A **helyi gazdaság fejlesztésének** szándéka megkívánja a vállalkozástámogató önkormányzati magatartást és ennek megfelelő intézmények létrehozását. A mobilitás érdekében fejleszteni kell a közlekedési infrastruktúrát az Önkormányzat által befolyásolható mértékben (kerékpárúthálózat, helyi közlekedés feltételei). A helyi gazdasági szereplők fejlődése erősíti a munkahelymegőrzés és -teremtés képességét. A helyi gazdaság hálózatos és nonprofit foglalkoztatási-önfoglalkoztatási formái erősítik a családon belüli és az egymással együttműködők kapcsolatát. A helyi agrárgazdaság és a környezettudatos városvezetés együttesen előidézni a helyi, őshonos növény- és állatfajták védelmét és alkalmazását.

A **vállalkozásbarát települési, intézményi környezet** a munkahelyteremtő fejlesztések infrastruktúrájának kialakítása, a vállalkozások együttműködési és innovációs feltételeinek javításával, valamint támogató intézményekkel és ösztönző pénzügyi, jogi környezettel segíti a gazdaságfejlődést. Ezzel elősegíti meglévő vállalkozások fennmaradását, fejlődését, új vállalkozások létrejöttét, a vállalkozói lét vállalását a fiatalabb korosztályok körében, új termékek kifejlesztését, önfoglalkoztató vállalkozási formák bővülését. Az infrastrukturális feltételek megteremtése új közművek, telephelyek létrehozását jelenti, munkahelyek létrejöttének feltételeit teremti meg és új típusú szolgáltatásokat hív életre (pl.: a tanácsadói szférában).

A **közmű- és közlekedésfejlesztések** megkönnyítik a munkahelyek elérését olyan helyekre is, ahova eddig nem minden városrészből jutott el a munkaerő, megteremti új vállalkozások létrehozásának lehetőségét új környezetben.

A **munkahelyteremtés és megőrzés** elősegíti a helyi gazdaság fejlődését, alapvető szerepet játszik a társadalom integritásának megőrzésében, a családok összetartásában (pl.: nem kell más településen munkát keresni).

Az **összetartó társadalom** könnyebben talál lehetőséget a közösen vállalható önfoglalkoztatásra, vállalkozásai szem előtt tartják, hogy munkatársaik családot tartanak el, és fontos nekik a munkahely, jobban vigyáz környezetére és kisközösségei révén részt vesz annak fenntartásában, fejlesztésében, hagyományainak megőrzésében, ezért a helyi társadalom fejlesztése a településfejlődés alapfeltétele, melyért az önkormányzatnak is tennie kell közösségépítő kommunikáció, akciók megvalósításával, a közösségi élet infrastrukturális és szervezeti feltételeinek megteremtésével.

5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

Tematikus célok	Kockázat	Valószínűség	Kezelési lehetőség
A helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	A remélt befektetési hullám enyhe lesz vagy elhúzódik	Közepes	Tervezett befektetésmarketing és partnerségi rendszer
	A fejlesztési forrásokra irányuló pályázatok nem lesznek sikeresek	Közepes	Magánbefektetők bevonása, „kis lépések politikája”
Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	A vállalkozások gyenge érdeklődése	Közepes	<ul style="list-style-type: none"> • Befektetés-fejlesztés-ösztönzési rendszer kidolgozása és bevezetése helyi szinten • Vonzó ingatlanbérleti, használatba vételi konstrukciók alkalmazása • A fejlesztési folyamatok megkezdésével párhuzamosan intenzív tájékoztatás és marketing
Közmű- és közlekedési infrastruktúra fejlesztése	A térségi jelentőségű, országos döntési kompetenciába tartozó úthálózat-fejlesztések elhúzódhatnak	Nagy	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzív lobbis és kapcsolati munka • Térségi összefogás • A fejlesztések nemzetgazdasági fontosságának tudatosítása a döntéshozói és e-előkészítői szinten • A meglévő közlekedési hálózat előnyeinek felmérése és kiaknázása
Munkahelyteremtés és –megőrzés	A jó szakemberek elvándorlási folyamata folytatódik	Nagy	<ul style="list-style-type: none"> • A fejlesztést tervező vállalkozásokkal foglalkoztatási paktum kötése • Aktív toborzás, a toborzás nagyobb távolságra való kiterjesztése • A lakosság hatékony tájékoztatása a fejlesztési tervekről és az ösztönző módszerekről • Bérmegállapodások kötésének szorgalmazása
	A fejlesztések sikerességéhez szükséges felsőfokú végzettségű munkaerő hiánya	Közepes	<ul style="list-style-type: none"> • Ingázókra irányuló toborzás • Lakáshoz jutás megkönnyítése szervezett hitelkonstrukcióval
Társadalmi kohézió	A lakosság érzékenységének hiánya, a civil szerveződéssel szembeni passzivitás	Közepes	<ul style="list-style-type: none"> • Partnerségi program készítése és megvalósítása • Infokommunikációs, médiafejlesztési program tervezése és megvalósítása
Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbörzsöki decentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	A nem városi kompetenciakörbe tartozó fejlesztések (rendőrség, tűzoltóság, ügyészség) továbbra is elmaradnak	Közepes	<ul style="list-style-type: none"> • A város térségi szerepváltásának elfogadtatása, lobby tevékenység • Megyei, járási szervezetek közös fellépésének szervezése
A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	A fejlesztés tervezett forrásai elmaradnak	Nagy	<ul style="list-style-type: none"> • Célok visszafogása, kevésbé tőkeigényes megoldások alkalmazása • Az önkormányzat és a civilek összefogása, önkéntes munka alkalmazása • Közmunka alkalmazása

Tematikus célok	Kockázat	Valószínűség	Kezelési lehetőség
A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	A fejlesztés tervezett forrásai elmaradnak	Nagy	<ul style="list-style-type: none"> • Célok visszafogása, kevésbé tökeigényes megoldások alkalmazása • Az önkormányzat és az érintett vállalkozások összefogása
Városi szintű szolgáltatások kialakítása	A fejlesztés forrásai nem érik el a tervezett mértéket	Közepes	<ul style="list-style-type: none"> • Célok újra gondolása, mérséklése • Belső átcsoportosítások

36. táblázat: Kockázatok és kezelésük

A Stratégia megvalósításának kockázatkezelési elveit a következő pontokban foglaljuk össze.

- A leggyakrabban felmerülő kockázati elem a források elmaradása. Ez összességében nem jelenti a stratégia megvalósulásának ellehetetlenülését, mivel a stratégia számos kis pénzügyi forrást igénylő, nem beruházási jellegű elemet tartalmaz (helyi kormányzati, partnerségi, kommunikációs, közösségépítési elemek), melyek továbbra is megvalósíthatók maradnak.
- A források elmaradása az esetek többségében nem végleges, hanem időleges. Ez megnyújtja a stratégiai célok elérésének idejét, de nem zárja ki azok teljesülését.
- A források elmaradásának egyidejű bekövetkezése szinte kizárt, ezért a stratégiai célok többsége akkor is megvalósul, ha egyes elemek forrásai elmaradnak. Ekkor korlátozott mértékben fennáll az átcsoportosítás lehetősége a stratégia belső szinergiájának megőrzése érdekében.
- Valamennyi cél esetében felmerül, de nem célszerű minden esetben egyenként feltüntetni, hogy a projektek sikeres megvalósításának is vannak kockázatai, amennyiben nem a célnak megfelelő tartalmú, minőségű vagy ütemezett munkára kerül sor. Ennek megelőzése érdekében az önkormányzat szervezete monitoring tevékenységet végez és kellő időbeli feszességgel kontrollálja a projektmenedzsmentek tevékenységét.
- A városfejlődés mindeddig kevésbé kiaknázott területe a partnerségi munka. A partnerkapcsolatok tervezett és lehetőség szerint intézményesített ápolásának módszere a célok elérésének esélyét lényegesen javíthatja, mobilizálja a kapcsolati tőkét.
- A már folyamatban lévő beruházások a pénzügyi kapacitások olyan mértékű lekötésével járhatnak, hogy nem marad megfelelő mennyiségű forrás a Stratégia megvalósítására. Kerülni kell a potenciális forráskeretek beruházási túlterhelését és a beruházások költségigényének alulbecslését. Figyelembe véve, hogy a TOP források gyakorlatilag saját erő nélkül megvalósíthatók, a pénzügyi menedzsmentre kevesebb figyelem hárul. Ezzel szemben a további operatív programok fejlesztései és a folyamatos finanszírozási feladatok okozhatnak átmeneti zavarokat. Ezek megelőzése érdekében a projektek ütemezett költségvetésének felhasználásával célszerű önkormányzati szintű gördülő finanszírozási tervet készíteni.
- A város kedvezőtlen tendenciáinak a megállítása és egy markáns fejlődési folyamat elindítása akkor sem hoz azonnali eredményt, ha azonnal meghoznak minden olyan intézkedést, amely a stratégiában szerepel, mivel a rendszer tehetetlensége még egy ideig tovább hat. Ezért a pozitív hatások nem feltétlenül azonnal jelentkeznek, amiből nem célszerű idő előtt levonni azt a következtetést, hogy a célok és az azok elérését szolgáló akciók hibásak. A stratégia fő céljai és szemléletmódja melletti kitartás eredményt hoz, de a megvalósítás kontrollját működtetni szükséges. A megvalósítást

akadályozó tényezők többsége nem látható előre, ezért azok hatásának folyamatos mérlegelésére és a szükséges kisebb korrekciók megtételére van szükség.

- Lényegesen javíthatja a stratégia megvalósítási kockázatainak csökkentését, ha bevezetésre kerül egy önálló városi statisztikai és indikátor rendszer, amely mérhetővé teszi, smart megoldások alkalmazása mellett jelentősen automatizálhatja az előrehaladás mérését. A szükséges informatikai elemek beszerzésére alkalmat nyújt maga a stratégia és az annak részeként levezetett projektek tartalma.
- A korszerű és hatékony városvezetési és üzemeltetési módszerek rendszerszerű bevezetéséhez keretet nyújthat egy Smart City modell kidolgozása és bevezetése, amely a monitoring, a tervezés és napi üzemeltetés terén jelentős támogatást nyújt a vezetéshez, valamint elősegíti a lakossági tájékoztatást és a kapcsolattartást.
- A természeti környezettel kapcsolatos feladatrendszer megfelelően felvázolja a kiemelt feladatokat. A környezetvédelem szempontjainak figyelembe vétele a beruházások során már rutintevékenységnek és szemléletnek számít, a természetvédelmi szempontok szem előtt tartása még nem ivódott bele a mindennapos gondolkodásmódba és gyakorlatba, ezért a projektek tervezése és megvalósítása során ezt a szempontot kiemelten szükséges követni.

6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE

6.1. A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

A célok elérése érdekében a város számos fejlesztést tervez, amelyek a projektek ismertetése keretében bemutatásra kerültek.

A célok elérésének egyik kulcskérdése a megfelelő fejlesztéskoordinációs szervezet és humán kapacitás rendelkezésre állása. A projektek számának és értékének megemelkedése, a Szabad vállalkozási zóna státusz és a kilátásba helyezett térségi felzárkózási program tükrében a fejlesztések tervezésének és megvalósításának koordinációja érdekében a szervezeti és humán kapacitást fejleszteni szükséges. Súlyának megfelelően a kulcsprojektek közt első helyen szerepel ez a projekt (ld. 2.4. fejezet Kulcsprojektek).

A stratégia a nem beruházási jellegű fejlesztéseket és a célok elérését szolgáló tevékenységeket a többi projekttel egyenrangúan, egyenszilárdságúan kezeli, ezért ezek a projektek részben önálló kategóriaként, de a többi projekttel integrált rendszerben kerültek kialakításra. A stratégia a célok és a projektek megfogalmazása során a szinergia, kereszthatások elérésére törekszik annak érdekében, hogy a befektetett források és más erőfeszítések egyszerre a lehető legtöbb irányban fejtsék ki tevékenységüket.

A város számára a Széchenyi 2020 program és a város szabad vállalkozói zóna státusza megnyitja a lehetőséget térségi szerepének fokozására. A változás előfeltétele, hogy Sárbogárd fejlődésének térségfejlesztési szempontú szükségességéről egységes felfogás alakuljon ki a megyén belül és a felsőbb döntéselőkészítési és döntéshozói szinteken. Ennek a célnak az elérése rövid idő alatt elvégzendő, jelentős partnerségi és kommunikációs munkát igényel.

A város számos helyi társadalmi problémával küszködik és számos olyan célt fogalmazott meg, amelyek széleskörű együttműködést tesznek szükségessé a gazdasági szerepelőkkel, az intézményekkel és a lakossággal, valamint a civil szervezetekkel. A sikeres együttműködés alapja a jó kommunikáció. A városvezetés előtt álló feladatok közül a partnerség fejlesztése és a kommunikáció rendszerességének és minőségének javítása kiemelkedő fontosságú.

A korábban nem tapasztalt mennyiségű pályázat megvalósítása jelentősen megnöveli az önkormányzat feladatait. A projektek követésének, azok megvalósításához szükséges önkormányzati szellemi és szervezeti hozzájárulásának igénye nemcsak a beruházási területen, hanem a szoft programok megvalósítása terén is jelentkezik. A projektmenedzsmentek nem válthatják ki az önkormányzat társadalmi jelenlétét és kommunikációját, társadalomszervezési feladatait. Ez azért is lényeges szempont, mivel a város civil szervezetsége messze nem áll arányban azokkal a feladatokkal és lehetőségekkel, melyek a város fejlődését szolgáló projektek részletes tervezése és megvalósítása kapcsán felmerülnek.

A munkamennyiség változása és a várhatóan nagyságrendi növekedést mutató fejlesztések megnövekedett politikai, társadalmi és pénzügyi felelősséggel is járnak. Ezek informatikai és szervezeti változásokat tesznek szükségessé, és beláthatóan felvetnek humán erőforrás fejlesztési igényeket is, melyekre a válaszokat a pályázati ciklus időszakában és lehetőség szerint annak forrásai terhére szükséges megalapozni.

A stratégia által kitűzött célok számos esetben további, egy-egy részterületre kiterjedő állapotfelmérési és tervezési, programozási, koordinációs munkát igényelnek. E viszonylag kisebb

költségvetésű, de a beruházásokhoz képest kevésbé látványos feladatok sikeres és tartalmas megvalósítása az egész program kulcskérdése, ezért az ilyen típusú, részben önálló, részben egyes projektek részeként végzendő feladatok nagy figyelmet igényelnek.

A fenti kérdéskörökkel kapcsolatos projektek a projektek rendszerébe besorolva kerültek bemutatásra. A felsorolt témakörökhöz kapcsolódó projektek többségükben a 2.4. fejezetben, Intézkedési típusú projektek cím alatt kerültek bemutatásra.

6.2. Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósításának szervezeti kereteinek meghatározása

A projektmegvalósítás menedzsmentje

A stratégia elfogadásáról a Közgűlés dönt a polgármester előterjesztése alapján.

A stratégiai célok a projektek megvalósítása révén teljesülnek. A projektek döntéselőkészítéséért, a támogatási források elnyerését biztosító pályázati tevékenységért és a projektek megvalósítása során szükséges projektmenedzsment tevékenységek koordinációjáért a pályázatokért felelős tisztviselő (pályázati és közbeszerzési referens) felel. Felelőssége kiterjed a Gazdasági és a Műszaki osztályokkal való koordinációra, akik a szakterületükhöz tartozó munkarészekért felelnek. Heti vezetői értekezleten köteles beszámolni a projektek előrehaladásáról, a megvalósítás kapcsán felmerülő döntési, intézkedési igényekről. A személyi állomány mind elméleti felkészültségét, mind a projektszervezésben való jártasságát tekintve alkalmas a feladatok teljesítésére, a stratégiában foglalt projektek megvalósítására való alkalmasságukat hosszú idő alatt bizonyították.

A pályázati felelős a polgármesteri hivatal egységeivel és a közgűlés tagjaival is gördülékeny, problémamegoldásra törekvő együttműködést végez. A személyi állomány tagjainak többsége már több önkormányzati cikluson keresztül végzi tevékenységét, így az önkormányzati választások során bekövetkező képviselőtestületi személyi változások követése sem jelent problémát.

A pályázati felelős a polgármesteri hivatal szervezeti egységei közül a polgármesterrel, a Műszaki osztály vezetőjével, a főépítésszel és a Gazdasági osztály vezetőjével működik együtt a leggyakrabban, de a projektek szerteágazó tematikája következtében minden szervezeti egységgel, gördülékeny munkakapcsolatban áll. Az érintett hivatalnokok és szervezeti egységek:

- Polgármester
- Jegyző
- Aljegyző
- Gazdasági Osztály
- Hatósági Osztály
- Műszaki Osztály
- Szervezési csoport
- Pályázati – közbeszerzési referens

Hasonlóképpen közvetlen munkakapcsolat jellemzi a partnerszervezetekkel való viszonyát, így különösen a megyei közgűlés, a Kereskedelmi és Iparkamara, a jelentős városi cégek illetékes munkatársaival, vezetőivel, szervezeti egységeivel, és a civil szervezetekkel való kapcsolatot.

A projektek a megvalósítás során önálló menedzsmenttel rendelkeznek. A projektek többségében professzionális külső szervezet látja el a projektmenedzsment feladatokat.

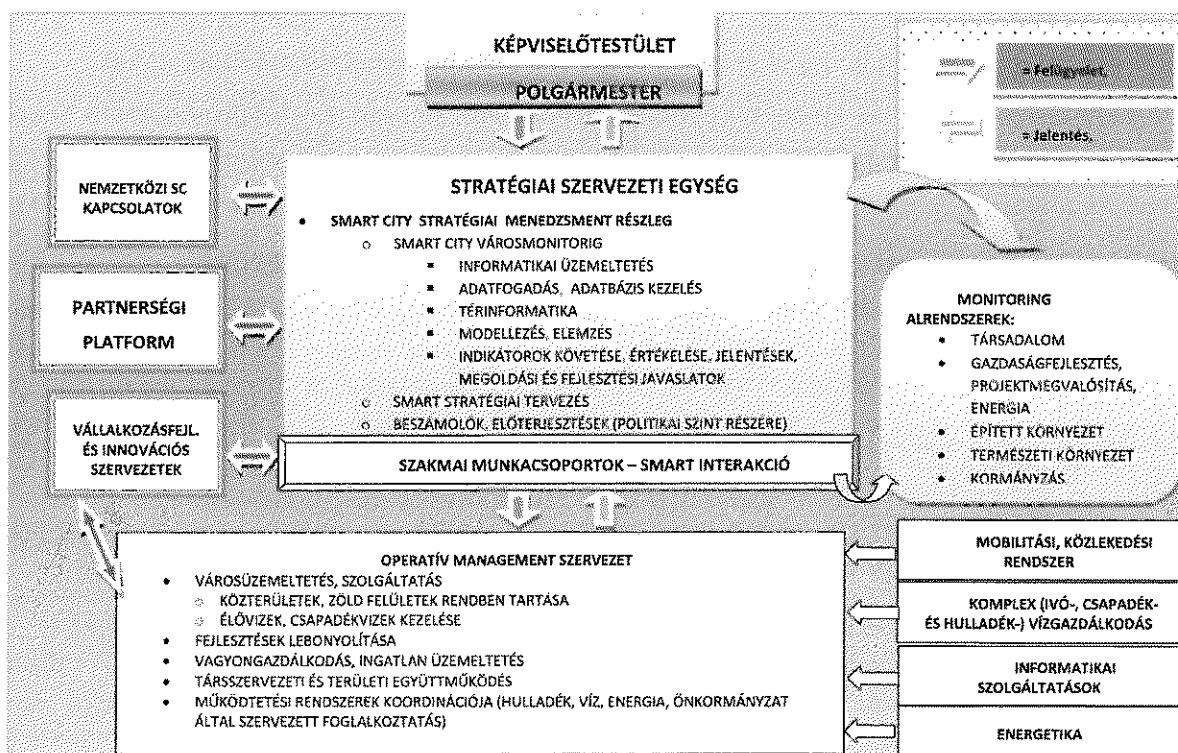
Mindezzel együtt az igények növekedésével párhuzamosan az Önkormányzat a kapacitás fejlesztését tervezi (ld. 6.1. pont)

A stratégiai célok elérésének menedzsmentje – a monitoring szervezeti keretei

A szervezetfejlesztésre nem csupán az EU-projektek megvalósítása érdekében van szükség, hanem azért is, mert a város térségfejlesztési szerepének megváltozása és a tervezett partnerségi és kommunikációs szerepváltozások új feladatok elé állítják a várost. A stratégia megvalósításának folyamatában és a térségfejlesztési program alakulásának függvényében, egy intézményfejlesztési projekt keretében történik meg az a helyzetértékelés, amelynek eredményeként a szükséges szervezetfejlesztési és humán kapacitásfejlesztési döntések megszületnek. Ezt a munkát a pénzügyi és a megvalósítás idején érvényes adminisztratív korlátok figyelembe vételével, a legnagyobb emberi és pénzügyi tökehatékonyság szem előtt tartásával szükséges meghozni.

A döntéselőkészítés keretében értékelésre kerülnek azok a lehetőségek, amelyek a Smart City, Intelligens Város, Okos Város elnevezések alatt váltak közzismertté. A módszereket többször olyan informatikai technológiának tekintik, amelyek önmagukban is eredményessé teszik egy-egy terület működését. Ez csak szűk korlátok közt igaz. Egyrészt abból a szempontból félreértés, hogy az új eszközrendszer nem helyettesíti a stratégiai szervezethez, sőt, a megoldások kizárólag a megfelelő stratégiai és működési összefüggések figyelembe vételével hoznak eredményt. Másrészt a megszülető eredmények, többletinformációk felhasználási módja teszi értékessé az eredményeket. Ezért a stratégiai célok érdekében és azokkal összefüggésben kerül felmérésre, hogy mely területen rendelkezik a város olyan lehetőségekkel, ahol az informatikai vagy szervezési, tervezési módszerek, adatbázisok létrehozása szignifikánsan javítja a működés hatékonyságát és forrásokat szabadít fel új funkciók megvalósítására. (Ilyenek lehetnek pl.: városi integrált adatbázis létrehozása, a közvilágítás, a közintézmények ingatlanüzemeltetése, a hulladékgyűjtés rendszere, a vízszolgáltatás területe, a lakosság információ-ellátása és a kommunikáció, a városon áthaladó közlekedési eszközökkel való internetes kommunikáció és tájékoztatás, a környezetvédelmi adatok automatizált gyűjtése, online elérhetősége és automatizált feldolgozása, integrált városi informatikai rendszer és azon belüli adatfeldolgozás és automatikus jelentéskészítés stb.)

A Smart City modell elvi stratégiai működését a 15. ábra: A SMART CITY működési modell ábra szemlélteti.

15. ábra: A SMART CITY működési modell¹³

6.3. Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

Fejér Megye Közgyűlése fontosnak tartja, hogy az érintett járások és települések bevonásával, Fejér, Tolna és Somogy megyék önkormányzatainak összehangoló és koordináló tevékenységével, az érintett megyék területfejlesztési miniszteri biztosainak kormányzati összekötő szerepvállalásával készüljön Cselekvési–Intézkedési Terv. A több megyét átfogó terv célja egy kiemelt „Mezőföld felzárkóztatásáért” program elkészítése.

A programozási ciklusban Sárbogárd legfontosabb egyeztetési feladatai a program kidolgozása és kommunikációja vonatkozásában merülnek fel. A célok kitűzése, a fejlesztési program és az abban foglalt akciók, projektek megfogalmazása és Sárbogárd fejlesztési céljai, projektjei összhangban kell, hogy legyenek egymással, mivel e szinergia nélkül egyik stratégiai program megvalósulása sem lehet sikeres.

A program Fejér megyén belül is két járás területét foglalja magában, de átnyúlik Tolna és Somogy megye területére is, ez a tény kiterjeszti a koordinációs, egyeztetési területet is.

Sárbogárd e térségfejlesztési programtól függetlenül, járásközpontként is egyeztetési felelősséggel tartozik a járás települései és a megye vezetése felé.

¹³ Forrás: Eco-Cortex Kft saját szerkesztés

Különösen a következők igénylik a településközi koordinációt:

- humán közszolgáltatások rendszere,
- közlekedési rendszer fejlesztése és működtetése,
- gazdaságfejlesztési célú beruházások telepítési helyének kiválasztása, azok munkaerő-ellátásának megszervezése,
- a helyi gazdaság fejlesztését szolgáló intézkedések,
- a helyi termékek termelésének felfuttatása és piaci elhelyezése,
- az integrált adatbázishoz való kapcsolódás,
- közép- és hosszú távú tervezésben való együttműködés.

A stratégia megvalósításának keretében Sárbogárd újra kívánja definiálni partnerségi és kommunikációs rendszerét, ennek keretében a lehetőségek és a célszerűség határain belül a rendszerességre és az intézményesített formákra kíván támaszkodni a legnagyobb hatékonyság érdekében. A programjavaslatot egyeztetni a települési partnerekkel. Az egyeztetés rendszerében figyelembe vételre kerülnek a meglévő intézményesített egyeztetések mint a járás településeinek ülésterve.

Az együttműködés egyik tervezett kerete a Stakeholder platform, amely a város működtetésével és a területi partnerekkel való együttműködés intézményesített kerete. A Platform rendszerét a Stratégia elfogadását követő intézkedések keretében szükséges kidolgozni. A partnerek viszonylag nagy száma miatt (gazdasági szereplők, városüzemeltetők, oktatás, egészségügy, társadalmi partnerek, területi partnerek, hatósági partnerek stb.) valószínűsíthetően kétszintű rendszert szükséges működtetni, melynek felső szintje az integrált vezetői szint, második szintjén az egyes szegmensek foglalnak helyet. Az integrált szint a hosszú távú, általános, stratégiai jellegű kérdésekkel foglalkozna, míg a második szinten főként a partnerek egymás közti viszonyai és operatív ügyek szerepelhetnek. Településközi koordináció vonatkozásában a stratégiai szinten a területi partnerek képviselője (pl. megye, járás), míg az operatív szinten az érintett partnertelepülések polgármesterei vennének részt.

6.4. Monitoring rendszer kialakítása

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia során 9 operatív cél került megfogalmazásra. Minden cél esetén 3 mutató típuskövetésére kerül sor, melyek előre haladása segítségével történik a stratégia megvalósulásának követése.

A három mutató típus egyike a célhoz tartozó elindított projektek számának a célhoz tartozó projektek számához viszonyított alakulása. A második mutató a projektek előrehaladási %-ainak átlaga. A mutatószámokat éves gyakorisággal kell bemutatni és értékelni.

A harmadik mutató egy, a célra jellemző szakmai indikátor alakulásának mérése, az alábbiak szerint:

TEMATIKUS CÉLOK		Indikátor
tematikus cél 1.	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	Önfoglalkoztató adózók számának alakulása (mikro- és kivállalkozások, őstermelők száma) (db)
tematikus cél 2.	2.Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	Új adózók száma (KKV) (db)
tematikus cél 3.	3.Városközpont városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	Felújított és újonnan kialakított közterület (m ²)
tematikus cél 4.	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	Újonnan kialakított lakótelekek száma (db) Felújított közterületek (m ²)
tematikus cél 5.	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	Lombos növényzettel növényesített terület (m ²)
tematikus cél 6.	6.Városi szintű szolgáltatások kialakítása	Felújított és új szolgáltatóhelyek száma (db)
tematikus cél 7.	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	Épített, felújított közművezetékek hossza (m) Épített és felújított utak, terek (m ²) Épített kerékpárút hossza (m) Épített, felújított járdák hossza (m)
tematikus cél 8.	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	Önkormányzati szervezésű közmunka, nonprofit munkahely és önkormányzat közreműködésével (ösztönzés igénybe vételével) létesített munkahelyek száma (db)
tematikus cél 9.	9.Munkahelyteremtés és –megőrzés	Munkahelyek száma a versenyszférában (profitérdekelttségű vállalkozásoknál) (db)
A HORIZONTÁLIS CÉLOKHOZ TARTOZÓ INDIKÁTOROK		
1	SMART CITY fejlesztések	Bevezetett Smart intézkedések száma (db)
2	Kommunikáció és partnerség	Partnerségi platformba bevont szervezetek száma (db) Új kommunikációs csatornák száma (db) vagy: Új kommunikációs csatornák révén elérhető lakosság száma (fő)
3	Megújuló energia alkalmazása	Megújuló energiatermelő helyek száma (db) vagy: Megtermelt megújuló energia (kW)
4	Közlekedési és közmű infrastruktúra bővítése	Ua. mint 7. tematikus cél
5	Munkahelyteremtés és -megőrzés	Ua. mint 9. tematikus cél
6	Belső társadalmi kohézió	Humán projektek megvalósítása során elért lakosság száma (fő)

37. táblázat: Szakmai indikátorok

Az indikátorrendszer működtetéséhez ki kell alakítani azok statisztikai nyilvántartási rendszerét és módszertanát. A módszertant össze kell hangolni a projektmonitoring érdekében kialakításra kerülő adatnyilvántartásokkal a duplikációk elkerülése érdekében. Gondoskodni kell a nyilvántartáshoz szükséges humán kapacitásról és a pénzügyi fedezetről.

Statisztikai mutatószámok a településfejlesztési elvek érvényre jutásának és a stratégia általános megvalósulásának jellemzésére

Az alábbi statisztikai mutatószámrendszerből a településre jellemző, kiválasztott mutatószámrendszer alkalmas a város fejlesztési aktivitásának jellemzésére és az előrehaladás önértékelésének elvégzésére.

A mutatószámok a településfejlesztési elveknek megfelelő csoportosítást követnek.

Cselekvőképesség

- Megvalósíthatósági tanulmányok száma
- Hatástanulmányok száma
- Elnyert pályázatok száma
- Megvalósított EU-projektek száma
- Megvalósított saját projektek száma
- Megvalósított/tervezett intézkedések aránya

A sokféleség növelése

- Működő vállalkozások megoszlása nemzetgazdasági áganként
- Foglalkoztatottak megoszlása nemzetgazdasági áganként
- KKV-ban foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatotthoz képest
- Energiaforrások megoszlása
- Kulturális-, szabadidő-programok sokszínűsége
- K+F projektek száma
- Benyújtott szabadalomkérvények száma
- Találmányok, know-how-k száma
- Országos-nemzetközi versenyeken elért helyezések száma
- Kiegyensúlyozott városszerkezet mutatói

Rendszer-hatékonyság

- Klaszterekhez kapcsolódó vállalkozások száma és aránya
- Erőforrás-felhasználás hatékonysági mutatói
- Újrafeldolgozott hulladék mértéke, aránya
- Utazási idők
- Ügyintézési átfutási idők

Esélyteremtő hozzáférés

- Munkanélküliek száma, aránya
- Munkahelyek száma nemzetgazdasági áganként
- Alsó-közép-felsőfokú iskolát elvégzők száma, aránya
- Képzéseken résztvevők száma nemzetgazdasági áganként

Felelősségvállalás

- A SMART CITY rendszer Partnerségi Platformja keretében létrejött, intézményesített együttműködések száma
- A stratégiai célok érdekében hozott intézkedések száma
- Fórumok, rendezvények, események száma
- Bevont vállalkozások, intézmények, civil szervezetek száma
- Bevont lakosok száma
- A betelepült vállalkozások száma
- A betelepült vállalkozások által foglalkoztatottak száma
- A vándorlási egyenleg javulása
- A sárbogárdi állandó lakhelyű, nem sárbogárdi munkahellyel és ideiglenes lakcímmel rendelkezők számának csökkenése

Sárbogárd Város
Integrált Településfejlesztési Stratégiája
2014-2020

1. sz. melléklet

Projektlista

KÉSZÍTETTE:

Eco-CurtoX
Közvetítő Kft.

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
	SÁRBOGÁRD VÁROS PROJEKTJEI			22 448,2			
	Kulcsprojektek			1 007,0			
Minden	Helyi kormányzati és fejlesztéskoordinációs szervezeti feltételek fejlesztése	SMART CITY – intelligens megoldások a városirányítás- városüzemeltetés, a kommunikáció és a városi élet minden lehetséges területén	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	5,0	X	X	X
Külváros	A "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program, Logisztikai és iparfejlesztési alprogram, Ipari park fejlesztési projektcsoportban: TOP-2.1.1-15 Barnamezős területek rehabilitációja keretében Vállalkozásfejlesztési Központ és Inkubátorház létrehozása	Barnamezős területek rehabilitációja Vállalkozástámogató üzleti infrastruktúra létrehozása Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása 2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 7. Közmű és közlekedés 9. Infrastruktúra fejlesztése 9. Munkahelyteremtés és –megőrzés	400,0	X	X	
Külterület	A "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program, Logisztikai és iparfejlesztési alprogram, Ipari park fejlesztési projektcsoportban: TOP-1.1.1 Iparterületek fejlesztése (barnamezős területen)	Iparfejlesztés Új vállalkozások létrejöttét és letelepedését lehetővé tevő infrastruktúra, fizikai környezet kialakítása	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása 2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 7. Közmű és közlekedés 9. Infrastruktúra fejlesztése 9. Munkahelyteremtés és –megőrzés	600,0	X	X	
	A "Mezőföld szíve" szabad vállalkozási zóna program, Logisztikai és iparfejlesztési alprogram, Ipari park fejlesztési projektcsoportban: Vállalkozásbarát szabályozás (adók, rendeletek)	Vállalkozásbarát szabályozás (adók, rendeletek) A vállalkozások fejlődését elősegítő, a városba telepedését ösztönző szabályozási intézkedések megvalósítása	2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 9. Munkahelyteremtés és –megőrzés	2,0	X	X	
	Hálózatok és Hálózatokra ható intézkedési projektek			12 665,7			
	Hálózatokra ható intézkedési projektek			35,7			
	A csapadékvíz-gazdálkodási elvek érvényesítése érdekében helyi rendelet alkotása. A szabályozás átvezetése a tervezési eszközökön	Komplex felszíni vízrendezés	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	0,2	X		
	A tájhasználat, a zöldfelületek és a funkciótlan területek területhasználatának rendeleti szabályozása kötelező és ajánlott kategóriákkal, a szabályozás átvezetése a tervezési eszközökön. A zöldfelületi és virágosítási rendező elvek megjelenítése az arculati tervben	Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétálóter, szökőkút kialakítása, szabadidő sport és rekreációs területek fejlesztése) A hasznóvívínytervezés ösztönzése a magántulajdonú, utcakép szempontjából semleges területeken.	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése 5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése 7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	1,0	X		

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
	Külterületi tájhasználati, természetvédelmi (erdősáv létesítési) és levegőtisztaságvédelmi terv készítése	Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése Zöldfelületi hálózat kialakítása Mezővédő erősávok fejlesztése	5.A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településjelleg karakter harmóniájának megőrzése	3,0	X		
	Környezetkímélő gazdálkodás tanácsadási feltételeinek megteremtése	Környezetkímélő gazdálkodás támogatása	5.A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településjelleg karakter harmóniájának megőrzése	20,0	X		
	Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózati terv készítése	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Közparkok, köztertek kialakítása, a meglévő minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétány, szökőkút kialakítása, szabadterei sport és rekreációs területek fejlesztése) A 63.sz. főút negatív környezeti hatásainak csökkentése	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	5,0	X		
Alsóbbörsök, Városközpont, Sárszentmiklós	Zaj-, porvédelmi intézkedési terv kidolgozása	A 63.sz. főút negatív környezeti hatásainak csökkentése	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	1,5	X		
Minden	Az önkormányzati épületek épületenergetikai felmérése és fejlesztési koncepciója. Intelligens épületenergetikai megoldások alkalmazása a felújítások keretében	Megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, energiatakarékosságra való nevelés erősítése Középületek rehabilitációjának folytatása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	3,0	X		
	Közlekedésfejlesztési terv kidolgozása a Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózat tervével összhangban	Gyalogos és kerékpáros közlekedés fejlesztése és zöldfelületek komplex fejlesztése Települési utak javítása, burkolása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	2,0	X		
	Hálózatos projektek			12 630,0			
Városközpont, Sárszentmiklós	TOP-3.1.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Közlekedési területek rendezése, kiépítettségének javítása, biztonságos gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeinek biztosítása	7.Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	400,0	X	X	

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
Külváros	TOP-3-1.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Kerékpáros közlekedési infrastruktúrális feltevések javítása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	450,0	X	X	
Külváros	TOP-1-3.1 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Települési utak javítása, burkolása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	50,0	X	X	
Városközpont	TOP-1-3.1 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Települési utak javítása, burkolása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	50,0	X	X	
Külváros	TOP-1-3.1 A gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés	Települési utak javítása, burkolása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	50,0	X	X	
Minden	Felsővíz vízrendezési és csapadékvízgyűjtőködési terv kidolgozása Vízrendezési hálózati terv kidolgozása és megvalósítása Csapadékvízvezető rendszer felújításának további ütemei	Komplex felszíni vízrendezés Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Közparkok, köztertek kialakítása, a meglévő minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétányok, szökőkút kialakítása, szabadterei sport és rekreációs területek fejlesztése)	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	2 000,0	X	X	
Minden	Lakótelepi, lakóterületi közösségi területek, „kisközpontok” környezetének „zöld város” jellegű felújítása	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	50,0	X	X	
Minden	Szennyvízhálózat létrehozása a külső városrészekben, a szennyvízhálózat kiegészítése a hiányos területeken, a rácsatlakozások ösztönzése a meglévő, de alacsony kihasználtságú hálózatokra	Szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	1 300,0	X	X	
Nagyhőrcsókpuszta	Vezetékes gazellátás	Szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	100,0		X	
Minden	Közvilágítás kiterjesztése és korszerűsítése	Szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	180,0	X	X	X

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
	Ingatlanállomány és zöldfelület megújítása	Komplex felszíni vízrendezés Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése Közparkok, köztertek kialakítása, a meglévők minőségi fejlesztése, zöldfelületek közötti kapcsolat megteremtése Zöldfelületi hálózat kialakítása Gyalogos közlekedési felületek és zöldfelületek komplex fejlesztése Közterületek közösségi fejlesztése (sétálóút, szökőkút kialakítása, szabadtéri sport és rekreációs területek fejlesztése)	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	3 000,0	X	X	X
Minden	Használaton kívüli és leromlott állapotú középületek, önkormányzati tulajdonú ingatlanok rehabilitációja és hasznosítása, hiányzó funkciók betelepítése	Középületek rehabilitációjának folytatása	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszökidecentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	5 000,0		X	X
	Akcióterületi projektek			6 790,0			
	Belvárosi akcióterület			4 620,0			
	Zöld város projekt megvalósítása az alábbi fejlesztési intézkedések integrálásával:			500,0	X	X	
Városközpont	Hősök tere és környezete „Zöld város” jellegű fejlesztése	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszökidecentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése		X	X	
Városközpont	Multifunkciós szolgáltató és közösségi központ létrehozása a városközpontban alulhasznosított, felújítandó ingatlan hasznosítása révén	Közösségi, városi funkciók, szolgáltatások bővítése, fejlesztése	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszökidecentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése		X	X	
Városközpont	A Hősök tere forgalomterhelésének csökkentése, a tér díszítésére történő átalakítása	Városközpont parkolási feltételeinek javítása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése		X	X	
Városközpont	A városközpont parkolószámának növelése és az új parkoló zöldfelületi irányelveknek megfelelő kialakítása	Városközpont parkolási feltételeinek javítása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése		X	X	
Városközpont	Új rendőrség, mentőállomás feltételeinek megteremtése	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	3 000,0		X	
Városközpont	A bírósági-ügyészeti épület felújítása a Hősök terén		Nem városi beruházás	500,0	X		

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
Városközpont	Fiatalok Háza létrehozása	Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	400,0	X	X	
Városközpont	Ifjúsági park szinpadfelújítás	Ifjúsági Park és környezete közterületi fejlesztése (környező utcák, járdák, zöldfelületi hálózat)	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	20,0	X		
Városközpont, Külváros	A munkába állás támogatása kisgyermekes családok esetén gyermekintézmények fejlesztésével a külvárosban (Városközpont és Alsótöbbszök)	Oktatási és képzési rendszer, szociális állapot és szolgáltatások	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	200,0	X	X	
Külváros	Alsótöbbszöki akcióterület A városközpont kiterjesztése a külváros fejlesztési területeinek felhasználásával A városközponti funkciók kiterjesztése az alsótöbbszöki fejlesztési területekre. A közterületi infrastruktúra fejlesztése	A városközpont kiterjesztése	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	1 520,0 200,0	X	X	X
Külváros	Új lakóterületek fejlesztése, kijelölt lakóterületek fejlesztésének folytatása	Lakóterületek építélményének és közterületeinek fejlesztése Fenyő és Ósz utcában építési lakótelkek kialakítása, közműellátása	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése 7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	150,0	X	X	X
Külváros	Sport-infrastruktúra fejlesztése: tanuszoda, sportcsarnok, sportpályák, szabadterei tornaeszközök és rekreációs területek fejlesztése: fejlesztési program kidolgozása	A centrumokban a közösségi, városi funkciók, szolgáltatások és infrastruktúrájuk bővítése, fejlesztése (uszoda, sportcsarnok, sportpályák, szabadterei tornaeszközök és rekreációs területek fejlesztése)	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	700,0	X	X	
Városközpont, Külváros	A munkába állás támogatása kisgyermekes családok esetén gyermekintézmények fejlesztésével a külvárosban (Városközpont és Alsótöbbszök)	Oktatási és képzési rendszer, szociális állapot és szolgáltatások	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	300,0	X	X	
Külváros	Vasútiállomás környékének rendezése	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	3. Városközpont és a sárszentmiklósi és alsótöbbszöki centrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	100,0	X	X	
Külváros	Az önkormányzati intézmények épületeinek fejlesztése, intelligens épületüzemeltetési megoldások alkalmazása	Köszolgáltatások intézményi fejlesztése	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	50,0	X	X	

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
Külváros	Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózat létrehozása a városi szintű terv alapján	Zöldfelületi hálózat fejlesztése	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	20,0	X		
Külváros	Sárszentmiklósi akcióterület Zöldfelületi, virágos és rekreációs-terület- és pihenőpont hálózati terv és a felszíni vízrendezési csapadékvízgazdálkodási terv kidolgozása és a területre vonatkozó rész megvalósítási feltételeinek megteremtése	Sárszentmiklós Tisza-tó, Tisza utca környékének rendezése, parkosítás, mesterséges víztározó kialakítása	3. Városközpont és aárszentmiklósi és alsótöbbszöksökidecentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése 7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	60,0 20,0	X		
Külváros	TOP-4.1.1-15 Egészségügyi alapelállítás infrastruktúrális fejlesztése	Középületek rehabilitációjának folytatása	3. Városközpont és aárszentmiklósi és alsótöbbszöksökidecentrumok városias jellegének erősítése, funkcióbővítése	40,0	X	X	
			SÁRSZENTMIKLÓS ÖSSZESEN	60,0			
	Pusztagegri akcióterület			380,0			
Pusztagegri	TOP-5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok TOP 4.3.1 Leromlott városi települések rehabilitációja	Leromlott területek rehabilitációja	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	280,0	X	X	
Minden	Falusi-termeszturisztikai turizmus fejlesztési koncepció kidolgozása és a megvalósítás lehetőségeinek értékelése partnerségi keretek között (szakmai szervezetek, szakmai és helyi civil szervezetek részvételével) (pusztagegri fókusszal)	Turizmusfejlesztés (pusztagegri)	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	100,0	X		
			PUSZTAGEGRI ÖSSZESEN	380,0			
Sárhátvan	TOP-5.2.1-15 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok TOP 4.3.1 Leromlott városi települések rehabilitációja	Leromlott területek rehabilitációja	4.A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	210,0	X	X	
	Akcióterületen kívüli projektek			504,0			
Külterület, Városközpont (szervezetek)	Munkaigényes, importkiváltó termékek előállítását az Önkormányzat támogatott foglalkoztatásai keretében	Agrárgazdaság fejlesztése	1.Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	100,0	X	X	

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
Minden	Sárbogárd járás foglalkoztatási-gazdasági együttműködésének fejlesztése (paktum)	Társégi együttműködések	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	0,0	X	X	
Minden	Komplex családi szolgáltatásfejlesztés Sárbogárdon	Szociális állapot és szolgáltatások	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	40,0	X	X	
Minden	SIPKA-Sárbogárdi ifjúsági program a közösségi akciókért	Szociális állapot és szolgáltatások	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	20,0	X	X	
Városközpont	Petőfi tanoda létrehozása Sárbogárdon EFOP-3.3.1 Tanoda programok támogatása	Oktatási és képzési rendszer	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	30,0	X	X	
Városközpont	Mészöly tanoda létrehozása EFOP-3.3.1 Tanoda programok támogatása	Oktatási és képzési rendszer	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	30,0	X	X	
Külváros	Sárszentmiklósi tanoda létrehozása EFOP-3.3.1 Tanoda programok támogatása	Oktatási és képzési rendszer	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	30,0	X	X	
Városközpont	EFOP-2.2.3 Átmeneti és rehabilitációs intézmények korszerűsítése	Szociális állapot és szolgáltatások	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	250,0	X	X	
Minden	TOP-1.2.1 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	Turizmusfejlesztés	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása	4,0	X	X	
	Intézkedés típusú projektek		AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI	504,0			
				1 481,5			
Minden	Intelligens városirányítás és városüzemeltetés (Smart City) koncepció kidolgozása, prioritások meghatározása	SMART CITY – intelligens megoldások a városüzemeltetés, a kommunikáció és a városi élet minden lehetséges területén	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	4,0	X		
Minden	Intelligens jelző- és mérőrendszer bevezetésének szorgalmazása a Vízmű vállalatnál	Szennyvízszatona hálózatra történő rákötöttség növelése, közműhiányok pótlása	7. Közű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	0,0	X		

Városrész	Projektek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
Minden	Intézményfejlesztési program és projektterv kidolgozása és megvalósítása	Közszolgáltatások intézményi fejlesztése	6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása	400,0	X	X	
Külterület	A különleges területfelhasználásba sorolt területek hasznosítási koncepciójának elkészítése a Szabad vállalkozási zóna terv keretében készülő logisztikai, iparfejlesztési és agrár programokkal összhangban	Különleges területfelhasználásba sorolt területek hasznosítása	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	15,0	X	X	
Minden	A lakossági épületenergetikai pályázatok promóciója	Lakóterületek épületállományának és közterületeinek fejlesztése	4. A lakókörnyezet minőségi fejlesztése	1,0	X	X	
Minden	Ifjúságpolitikai és tehetséggondozási program kidolgozása	Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása A fiatalok elhelyezkedését, városban maradását és életlehetőségeit, helyben maradását és letelepedését elősegítő ifjúságpolitikai program kidolgozása és megvalósítása	8. Társadalmi kohézió, társadalmi kapcsolatok erősítése, közösségi élet fellendítése, helyi identitás erősítése 9. Munkahelyteremtés és –megőrzés	3,0	X	X	
Minden	Partnerségi hálózati, infokommunikációs és média program kidolgozása és megvalósítása	Partnerség a vállalkozói szférával és a fiatalokkal Közösségi tájékoztatási, információs rendszer fejlesztése SMART megoldásokkal Térségi együttműködések	2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása 6. Városi szintű szolgáltatások kialakítása 8. Társadalmi kohézió, társadalmi kapcsolatok erősítése, közösségi élet fellendítése, helyi identitás erősítése	3,0	X	X	
Minden	Turizmusfejlesztési koncepció és projektterv kidolgozása (meglévő stratégiai dokumentumok felhasználásával) Örökségvédelmi terv kidolgozása és beépítése a turizmusfejlesztési programba	Természeti és művi örökség védelme Turizmusfejlesztés	1. Helyi gazdaság sokrétűségének kialakítása 5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	3,0	X		
Minden	Természeti és kulturális örökség védelmét szolgáló értékleltár felállítása, intézkedési terv kidolgozása Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartásának szabályozása és ösztönzése	Természeti és táji értékek védelmének biztosítása helyi szinten Természeti értékeknek, védettségeknek alárendelt hagyományos tájhasználat fenntartása és ösztönzése	5. A jellegzetes táji-, természeti adottságok és a településkarakter harmóniájának megőrzése	1,0	X		
Minden	Marketingstratégia akcióprogramjának intézkedési terve	Befektetéstámogató településmarketing	2. Vállalkozásbarát települési, intézményi környezet megvalósítása	1,0	X		
Minden	Partnerségi együttműködés a rendőrkapitánysággal - közlekedésbiztonsági és bűnmegelőzési intézkedési terv kidolgozása és bevezetése	Közlekedésbiztonsági beavatkozások	7. Közmű és közlekedés infrastruktúra fejlesztése	0,0	X		

Városrész	Projekttek	Tematikus célokhoz tartozó beavatkozási terület	Tematikus cél	Tervezett fejlesztési összeg (millió Ft)	Időtáv 2014-2017	Időtáv 2018-2020	Időtáv 2021-
Minden	Szociális szolgáltatásfejlesztési koncepcióból adódó fejlesztések megvalósítása	Szociális ellátórendszer fejlesztése	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	200,0	X	X	
Minden	A leszakadó rétegek társadalmi felzárkóztatási programja	Szociális ellátórendszer fejlesztése	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	400,0	X	X	X
Minden	Foglalkoztatásösztönző eszközrendszer kidolgozása és bevezetése, különös tekintettel a befektetés- és munkahelyteremtés ösztönzésére, kiemelten a hátrányos helyzetűek foglalkoztatására	A hátrányos helyzetű lakossági rétegek elhelyezkedését is lehetővé tevő vállalkozások ösztönzése, nonprofit foglalkoztatási formák kialakítása	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom 9. Munkahelyteremtés és –megőrzés	250,0	X	X	X
Minden	A közfoglalkoztatásban és a szociális foglalkoztatásban gazdasági hasznosság erősítése, kompetenciafejlődést eredményező foglalkoztatási területek, módszerek alkalmazása, a tranzit-szerep erősítése	Önkormányzati nonprofit foglalkoztatási formák alkalmazása az üzleti szféra piaci esélyeit nem rontó területeken, hátrányos helyzetű lakosság számára	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom 9. Munkahelyteremtés és –megőrzés	200,0	X	X	X
Minden	Helyi közügyek széles körben történő megtárgyalása, civil szervezetek kezdeményezéseinek felkarolása	Helyi közügyek széles körben történő megtárgyalása, civil szervezetek kezdeményezéseinek felkarolása	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	0,5	X	X	X
Minden	Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása	Helyi közösségek, tehetségek megnyilvánulásának támogatása	8. Társadalmi kohézió: magas társadalmi tőkével és identitással rendelkező, önszervező és együttműködő helyi társadalom	1,0	X	X	X
SÁRBOGÁRD VÁROS MINDÖSSZESEN				22 448,2			
VÁROS MINDÖSSZESEN							
KORMÁNYPROGRAMMAL EGYÜTT							